

Fundusze Europejskie
dla Małopolski

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

 MAŁOPOLSKA

Fundusze
Europejskie
Program Regionalny

Rzeczpospolita
Polska

MAŁOPOLSKA

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

Aktualizacja analizy ex-ante wykonanej w ramach II komponentu badania ewaluacyjnego pn. *Ewaluacja efektów wdrażania zwrotnych instrumentów finansowych realizowanych w ramach RPO WM 2014-2020 wraz z analizą ex-ante dla perspektywy finansowej 2021-2027.*

Raport końcowy

Autorzy:

J. Szczucki (kierownik badania)

M. Gajewski, H. Kalinowski, R. Kubajek, A. Matejczuk-Rosa, M. Ośka, A. Regulski, J. Witkowska

Policy & Action Group Uniconsult Sp. z o. o.

00-728 Warszawa, ul. Kierbedzia 4

tel. 22 256 39 00, fax. 22 256 39 10

biuro@pag-uniconsult.pl

www.pag-uniconsult.pl

Imapp Consulting Sp. z o.o.

ul. Twarda 44, 00-831 Warszawa

hello@imapp.consulting

www.imapp.consulting.eu

Warszawa, 10 lipca 2023 r.

Spis treści

Streszczenie	2
Executive summary	5
Wykaz skrótów	8
1. Cele i kontekst badania	9
2. Metodologia	11
3. Kluczowe ustalenia pierwotnej analizy ex ante	12
4. Horyzontalne bariery i problemy, związane z wdrażaniem instrumentów finansowych, w tym z komponentem bezzwrotnym.....	17
5. Szacowanie luki finansowej w obszarze zwiększenia efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej	23
6. Instrumenty finansowe w ramach programu Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027.....	27
6.1. Cel Szczegółowy 1iii.....	27
6.2. Cel Szczegółowy 2i – mikro i mali przedsiębiorcy	50
6.3. Cel Szczegółowy 2i – budynki mieszkaniowe i budynki użyteczności publicznej	59
6.4. Cel Szczegółowy 2ii	73
7. Tabela wniosków i rekomendacji	88
8. Zestawienie źródeł, baz danych, raportów używanych w analizach.....	101
9. Spis tabel i rysunków	102
10. Bibliografia.....	103
Załącznik 1 – założenia przyjęte przy wyliczaniu wskaźników	104

Streszczenie

Badanie zostało zrealizowane przez konsorcjum firm Policy & Action Group Uniconsult sp. z o.o. oraz IMAPP Consulting sp. z o.o. w okresie od kwietnia do lipca 2023 roku na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego. Celem badania była aktualizacja analizy ex-ante wykorzystania mechanizmów zwrotnych w finansowaniu wsparcia z funduszy europejskich w ramach programu Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027.

Metodologia badania opierała się przede wszystkim na wykorzystaniu standardowego zestawu technik badawczych, czyli *desk research* oraz indywidualnych wywiadów pogłębionych, uzupełnionych o badanie ilościowe CAWI z przedstawicielami małopolskich jednostek samorządu terytorialnego oraz warsztatu rekomendacyjnego z udziałem przedstawicieli Zamawiającego.

W celu szczegółowym 1iii, rekomendujemy ustanowienie instrumentu finansowego dłużnego, w postaci *pożyczki na inwestycje rozwojowe mikro, małych i średnich przedsiębiorstw oraz przedsiębiorstw mid-caps i small mid-caps* – w dwóch wariantach tj. z komponentem bezzwrotnym (pożyczka z umorzeniem części kapitału) i bez niego. Proponowane rozwiązania częściowo nawiązują do produktów pożyczkowych wdrażanych dotąd w poddziałaniach 3.4.1 i 3.4.2 RPO WM 2014-2020, przy czym obecnie mają one w większej mierze uniwersalny charakter, a ponadto w dziedzinach inwestycji, dotyczących wdrażania wyników działalności B+R oraz przedsięwzięć w zakresie GOZ, w jednym z wariantów, przewidywana jest możliwość umorzenia części kapitału pożyczki. W założeniu, we wskazanych dziedzinach inwestycji instrument ma oferować istotny zakres zachęt inwestycyjnych, wynikających z umorzeń, a dodatkowo powiązanych z preferencyjnym oprocentowaniem (w drugim wariantcie zachęta ograniczona jest jedynie do preferencyjnego oprocentowania, natomiast w obu wariantach preferencje w zakresie oprocentowania są analogiczne). Generalnie rzecz biorąc, proponowany instrument został ukierunkowany na wspieranie wzrostu konkurencyjności przedsiębiorstw, bazującego na wdrażaniu innowacyjnych rozwiązań produktowych i procesowych (w tym opartych o wykorzystanie rezultatów działalności B+R), a także inwestycjach podnoszących efektywność procesów wytwórczych i usługowych, dopuszczając jednocześnie finansowanie wszelkich inwestycji dotyczących rozbudowy zdolności wytwórczych (w części dotyczącej GOZ także w powiązaniu z paradygmatem wspierania efektów ekologicznych w biznesie). Jak zaznaczyliśmy, proponowana pożyczka ma charakter preferencyjny w sferze kosztu kapitału (oprocentowania), przy czym poziom preferencji w tym zakresie różnicuje się zależnie od przedmiotu inwestycji, a także jej lokalizacji (w tym zakresie brana jest pod uwagę lokalizacja inwestycji w obszarach zmarginalizowanych oraz zagrożonych trwałą marginalizacją). Inne rozwiązania, podnoszące atrakcyjność pożyczki to możliwość sfinansowania 100% nakładów

inwestycyjnych projektu, a także możliwość skorzystania z maksymalnie dwunastomiesięcznej karencji. Zakres finansowy instrumentu bazuje na doświadczeniach z wdrażania produktów pożyczkowych wspierających konkurencyjność w ramach RPO WM 2014-2020, odpowiednio zmodyfikowanych pod kątem sytuacji w otoczeniu gospodarczym, a także celów, jakie ma realizować niniejszy instrument.

W ramach celu szczegółowego 2i rekomendujemy wdrożenie *pożyczki na efektywność energetyczną dla mikro i małych firm* z maksymalnie niskim oprocentowaniem i niewielkim komponentem bezzwrotnym na pokrycie części kosztów audytu energetycznego. Naszym zdaniem takie parametry spowodują, że będzie ona wystarczająco atrakcyjna dla potencjalnych ostatecznych odbiorców.

W ramach celu szczegółowego 2i, rekomendujemy także wdrożenie instrumentu mieszanego, w postaci *pożyczki na poprawę efektywności energetycznej w sektorze mieszkaniowym i budynkach użyteczności publicznej* z opcją umorzenia części kapitału. Pożyczka stanowić będzie kontynuację wdrażanej w obecnej perspektywie finansowej pożyczki na zwiększenie efektywności energetycznej budynków wielorodzinnych, przy czym jej zakres zostanie rozszerzony na budynki użyteczności publicznej. Proponujemy utrzymanie kluczowych atutów pożyczki (długi okres spłaty i preferencyjne, niskie oprocentowanie), oraz zwiększenie jej atrakcyjności poprzez dodanie opcji umorzeń, po spełnieniu odpowiednich warunków. Rekomendujemy, aby w przypadku budynków użyteczności publicznej, z uwagi m.in. na wysoką alokację oraz silne przyzwyczajenie szczególnie jednostek samorządu terytorialnego do wsparcia dotacyjnego, zastosować wyższy poziom umorzeń, maksymalnie do 50% kwoty pożyczki.

W ramach celu szczegółowego 2ii, w obszarze wsparcia rozwoju OZE, rekomendujemy wdrożenie instrumentu mieszanego w postaci *Pożyczki OZE z premią* adresowanej do szerokiego grona odbiorców (w tym przedsiębiorstw, JST), oraz (opcjonalnie) – *Pożyczki na OZE z premią dla nowych budynków jednorodzinnych*. Pożyczka OZE z premią będzie finansować instalacje OZE do produkcji energii elektrycznej i ciepłej, wraz z działającymi na ich potrzeby magazynami energii. Będzie ona oferowana co do zasady z preferencyjnym oprocentowaniem, oraz komponentem bezzwrotnym w postaci opcji umorzenia maksymalnie do 50% kwoty pożyczki (zakładamy, że zazwyczaj będzie to poziom 20-30%).

Drugi proponowany instrument finansowy (*Pożyczka OZE z premią dla nowych budynków jednorodzinnych*), byłby adresowany do osób fizycznych, właścicieli nowych (lub będących jeszcze w trakcie budowy) domów jednorodzinnych. Z pożyczki możliwe będzie sfinansowanie mikroinstalacji do produkcji energii elektrycznej (w tym fotowoltaiki), źródła ciepła OZE (w tym pompy ciepła, kotła na biomasę), oraz magazynu energii działające na potrzeby danego źródła OZE. Pożyczka byłaby przyznawana na preferencyjnych warunkach, z

niskim oprocentowaniem i umorzeniami premiującymi kompleksowość projektu, maksymalnie do 45% kwoty pożyczki. Przy czym autorzy raportu są świadomi pewnych zastrzeżeń wobec uruchomienia tego instrumentu, przede wszystkim z uwagi na dostępność szeroko promowanych programów krajowych obejmujących zbliżony zakres interwencji (Mój Prąd, i Moje Ciepło).

W ramach konkluzji, wynikających z badania, zaproponowano następujące rekomendacje (poza rekomendacjami, dotyczącymi konkretnych instrumentów finansowych):

- Prowadzenie działań ułatwiających wnoszenie przez pośredników finansowych wymaganego wkładu własnego.
- W razie uruchomienia instrumentów finansowych z komponentem bezzwrotnym, należy bardzo starannie przygotować ich wdrażanie, w miarę możliwości konsultując szczegółowe rozwiązania z przedstawicielami potencjalnych pośredników finansowych, aby nie pojawiły się problemy z wyłonieniem chętnych pośredników i później na etapie wdrażania.
- We wszystkich instrumentach dłużnych należy zastosować rynkowe oprocentowanie wkładu własnego pośrednika (na poziomie stopy referencyjnej lub, w celu unikania sztucznego podnoszenia marży pośrednika, na poziomie stopy bazowej KE + 100 punktów bazowych).

Executive summary

The study was carried out by a consortium of companies Policy & Action Group Uniconsult sp. z o.o. and IMAPP Consulting sp. z o.o. in the period from April to July 2023 at the request of the Marshal's Office of the Małopolskie Voivodeship. The aim of the study was to update the ex-ante analysis of the use of repayable mechanisms in financing support from European funds within European Funds for Małopolska 2021-2027.

The research methodology was based primarily on the use of a standard set of research techniques, i.e. desk research and individual in-depth interviews, supplemented with CAWI quantitative research with representatives of Małopolska local government units and a recommendation workshop with the participation of representatives of the Contracting Authority.

For specific objective 1iii, we recommend establishing a debt financial instrument in the form of a loan for development investments of micro, small and medium-sized enterprises as well as mid-caps and small mid-caps - in two variants, i.e. with a non-repayable component (loan with redemption of part of the capital) and without it. The proposed solutions partly refer to the loan products implemented so far in sub-measures 3.4.1 and 3.4.2 of the ROP WM 2014-2020, but now they are more universal in nature, and also in the fields of investments, related to the implementation of R&D results and projects in the scope of circular economy, in one of the variants, the possibility of redemption of part of the loan principal is envisaged. It is assumed that in the indicated areas of investment, the instrument is to offer a significant range of investment incentives resulting from redemptions, and additionally associated with preferential interest rates (in the second variant, the incentive is limited only to preferential interest rates, while in both variants interest rate preferences are analogous). In general, the proposed instrument is aimed at supporting the increase in the competitiveness of enterprises, based on the implementation of innovative product and process solutions (including those based on the use of R&D activity results), as well as investments increasing the efficiency of manufacturing and service processes, while allowing for the financing of all investments concerning the expansion of production capacity (in the part concerning circular economy, also in connection with the paradigm of supporting environmental effects in business). As we have indicated, the proposed loan is preferential in terms of the cost of capital (interest rate), and the level of preference in this respect varies depending on the subject of the investment and its location (in this respect, the location of the investment in marginalized areas and areas at risk of permanent marginalization). Other solutions that increase the attractiveness of the loan, include the possibility of financing up to 100% of the project's capital expenditure, as well as the possibility of taking advantage of a grace period of up to twelve months. The financial scope of the instrument is based on

experience from the implementation of loan products supporting competitiveness under ROP WM 2014-2020, appropriately modified in terms of the situation in the economic environment, as well as the objectives to be achieved by this instrument.

Under the specific objective 2i, we recommend the implementation of *an energy efficiency loan for micro and small companies* with a maximally low interest rate and a small non-repayable component to cover part of the costs of the energy audit. In our opinion, such parameters will make it attractive enough for potential final recipients.

Under specific objective 2i, we also recommend the implementation of a mixed instrument in the form of *a loan for improving energy efficiency in the housing sector and public utility buildings* with the option of redemption of part of the capital. The loan will be a continuation of the loan implemented in the current financial perspective for increasing the energy efficiency of multi-family buildings, and its scope will be extended to public buildings. We propose to maintain the key advantages of the loan (long repayment period and preferential, low interest rate), and to increase its attractiveness by adding redemption options, after meeting the appropriate conditions. We recommend that in the case of public buildings, due to e.g. due to the high allocation and the strong habit, especially of local government units, of using grant support, apply a higher level of redemption, up to 50% of the loan amount.

Under specific objective 2ii, in the area of supporting the development of Renewable Energy Sources (RES), we recommend the implementation of a mixed instrument in the form of a *RES loan* with a bonus addressed to a wide range of recipients (including enterprises, local government units), and (optionally) - RES Loan with a bonus for new single-family buildings. The RES loan with a bonus will finance RES installations for the production of electricity and heat, together with energy storage facilities operating for their needs. It will be offered, as a rule, with a preferential interest rate and a non-repayable component in the form of a redemption option up to 50% of the loan amount (we assume that it will usually be 20-30%).

The second proposed financial instrument (*Renewable energy loan with bonus for new single-family buildings*), would be addressed to natural persons, owners of new (or under construction) single-family houses. The loan will be used to finance micro-installations for the production of electricity (including photovoltaics), RES heat sources (including heat pumps, biomass boilers), and energy storage operating for the needs of a given RES source. The loan would be granted on preferential terms, with low interest rates and redemptions rewarding the complexity of the project, up to a maximum of 45% of the loan amount. At the same time, the authors of the report are aware of certain reservations regarding the launch of this instrument, primarily due to the availability of widely promoted national programs covering a similar scope of intervention (My Electricity and My Heat).

As part of the conclusions resulting from the study, the following recommendations were proposed (apart from recommendations regarding specific financial instruments):

- Conducting activities facilitating the provision of the required own contribution by financial intermediaries.
- If financial instruments with a non-repayable component are launched, their implementation should be prepared very carefully, consulting detailed solutions with representatives of potential financial intermediaries, if possible, so that there are no problems with selecting willing intermediaries as well as later at the implementation stage.
- In all debt instruments, the market rate of the intermediary's own contribution should be applied (at the level of the reference rate or, in order to avoid artificially raising the intermediary's margin, at the level of the EC base rate + 100 basis points).

Wykaz skrótów

Skrót/pojęcie	Pełna nazwa/definicja
BGK	Bank Gospodarstwa Krajowego
B+R / B+R+I	Działalność badawczo-rozwojowa / badawczo-rozwojowa i innowacyjna
CATI	Wywiad telefoniczny wspomagany komputerowo
CAWI	Wywiad kwestionariuszowy realizowany drogą internetową
CS	Cel szczegółowy
FENG	Program Fundusze dla Nowoczesnej Gospodarki, 2021-2027
FENiKS	Program Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko
FEM	Program Fundusze Europejskie dla Małopolski na lata 2021-2027
FGI	Zogniskowany wywiad grupowy
GOZ	Gospodarka obiegu zamkniętego
GUS	Główny Urząd Statystyczny
IF	Instrumenty finansowe
IZ FEM	Instytucja Zarządzająca Programem Fundusze Europejskie dla Małopolski na lata 2021-2027
IZ RPO WM	Instytucja Zarządzająca Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Małopolskiego 2014-2020
JST	Jednostka samorządu terytorialnego
KE	Komisja Europejska
KPO	Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności
kW	Kilowat
MCP	Małopolskie Centrum Przedsiębiorczości
MFIPR	Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej
MFP	Menedżer Funduszu Powierniczego
MFR	Małopolski Fundusz Rozwoju
MŚP	Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa
NFOŚiGW	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
OZE	Odnawialne źródła energii
POIF	Platforma Obsługi Instrumentów Finansowych
RIS	Regionalne inteligentne specjalizacje
RPO WM 2014-2020	Regionalny Program Operacyjny Województwa Małopolskiego 2014-2020
SzOOP	Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych (RPO WM 2014-2020)
SzOP	Szczegółowy Opis Priorytetów (FEM 2021-2027)
TBS	Towarzystwo Budownictwa Społecznego
UE	Unia Europejska
UMWM	Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego
WFOŚiGW	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie
WPF	Wieloletnia prognoza finansowa

1. Cele i kontekst badania

Niniejsze opracowanie stanowi aktualizację analizy ex ante instrumentów finansowych planowanych do wdrażania w ramach programu Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027 (FEM 2021-2027).

Punktem wyjścia przedmiotowej ewaluacji jest pierwotna wersja analizy ex ante, opracowana w grudniu 2020 r.¹ Realizację obecnej aktualizacji uzasadniają rozmaite przesłanki², przy czym najważniejsze z nich to:

- istotne zmiany sytuacji gospodarczej i politycznej w otoczeniu funkcjonowania przyszłych instrumentów finansowych w Polsce (i w województwie małopolskim), jakie zaszły od początku 2021 r. – w szczególności należy wskazać tu na bardzo wysoki wzrost poziomu inflacji, przewidywania, że wysoka inflacja utrzymywać się będzie jeszcze przez długi czas, wciąż malejący udział inwestycji prywatnych w gospodarce, konsekwencje w sferze społeczno-ekonomicznej charakterystyczne dla fazy postpandemicznej, jak również konsekwencje ekonomiczne napaści Rosji na Ukrainę (od lutego 2022 r.), utrzymujące się trudności w pozyskiwaniu wykwalifikowanej siły roboczej przez przedsiębiorstwa, wreszcie nasilające się problemy systemowe uniemożliwiające skuteczne pozyskanie wsparcia przyznanego Polsce w ramach Krajowego Programu Odbudowy (krótkookresowo raczej przy słabych perspektywach zmiany tej sytuacji),
- pojawienie się końcowych wersji aktów normatywnych, regulujących kształtowanie postaci formalnoprawnej i ekonomicznej instrumentów finansowych oraz zasad ich wdrażania³, a także

¹ „Ewaluacja efektów wdrażania zwrotnych instrumentów finansowych realizowanych w ramach RPO WM 2014-2020 wraz z analizą ex ante dla perspektywy finansowej 2021-2027”, PAG Uniconsult / imapp consulting, grudzień 2020.

² Warto przy tym dodać, że obowiązujące w obecnym okresie polityki spójności Unii Europejskiej (2021-2027) regulacje prawne wymagają, w przypadku realizacji wsparcia w formie instrumentów finansowych (i mieszanych), opracowania przez Instytucję Zarządzającą programem stosownej analizy ex ante. Co więcej, zakłada się, że tego rodzaju analiza ex ante może być poddana okresowemu przeglądowi lub aktualizacji (i de facto powinna, stosownie do wagi zmian otoczenia społeczno-gospodarczego, w którym funkcjonują lub mają działać instrumenty finansowe), zob. art. 58 ust. 3 Rozporządzenia ogólnego 2021/2060 (tytuł i sygnatura przywołane w kolejnym przypisie).

³ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/2060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej, Dz. Urz. UE, L 231/159, dalej „Rozporządzenie ogólne”.

- przyjęcie ostatecznych rozstrzygnięć, określających dziedziny i zakres stosowania instrumentów finansowych w ramach (zaakceptowanego przez Komisję Europejską) programu FEM 2021-2027⁴ oraz przyjęcie uszczegółowienia FEM (Szczegółowego Opisu Priorytetów programu) przez władze (Zarząd) województwa małopolskiego⁵.

Odwołując się do postanowień Opisu Przedmiotu Zamówienia, zawierającego wytyczne dotyczące procesu i zakresu aktualizacji analizy ex ante instrumentów finansowych dla województwa małopolskiego, celem głównym przeprowadzonych badań była aktualizacja ex ante wykorzystania mechanizmów zwrotnych w finansowaniu wsparcia z funduszy europejskich w ramach FEM 2021-2027.

Kompozycja tak określonego celu głównego objęła dwa, odpowiednio powiązane cele szczegółowe tj.:

⁴ „Małopolska. Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027” (CCI 2021PL16FFPR006), Załącznik nr 1 do Uchwały Nr 2282/22 Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 30 grudnia 2022 r., Kraków, grudzień 2022 r. [Program FEM 2021-2027](#) (pobranie 5.06.2023 r.) – dalej dokument przywoływany jako FEM.

⁵ Szczegółowy Opis Priorytetów Programu Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027 załącznik nr 1 do Uchwały Nr 917/23 Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 23 maja 2023 r., wersja SZOP.FEMP.002, obowiązująca od dnia 23.05.2023 r., [SZOP.FEMP.002](#) (pobranie 23.05.2023 r.). Dokument ten przywołujemy kontekstowo, bowiem nie obejmuje on jeszcze interwencji, w których planowane jest wykorzystanie formy wsparcia w postaci instrumentów finansowych.

Ramka 1. Cele szczegółowe aktualizacji analizy ex ante w ramach FEM

Na podstawie Opisu Przedmiotu Zamówienia na wykonanie aktualizacji analizy ex ante oraz „Koncepcji analizy ex ante instrumentów finansowych w województwie małopolskim”⁶.

- 1) analiza poszczególnych obszarów FEM 2021-2027, w ramach których przewidziano zastosowanie zwrotnych instrumentów finansowych (IF) pod kątem wyboru optymalnych form ich wdrożenia, tj.: IF lub IF łączony ze wsparciem w postaci dotacji (tzw. instrument mieszany), wraz z propozycjami fiszek odpowiednich instrumentów,
- 2) identyfikacja barier i wskazanie potrzeb w zastosowaniu IF w ramach obszarów FEM 2021-2027, w tym z perspektywy potencjalnych beneficjentów oraz ostatecznych odbiorców wsparcia oraz oszacowanie luki finansowej dla obszarów, względem których nie dokonywano tych szacunków w ramach analizy ex-ante wykonanej w 2020 roku, a także identyfikacja działań warunkujących zwiększenie poziomu inwestycji.

Źródło: opracowanie własne.

2. Metodologia

Stosowane metody badawcze miały charakter typowy dla tego typu badań. Ważnym elementem była analiza danych zastanych, ze szczególnym naciskiem na analizę dokumentów programowych FEM 2021-2027, a także na analizę dostępnych ofert zwrotnych instrumentów finansowych, możliwych do pozyskania w Małopolsce, leżących w gestii instytucji sektora publicznego, wraz ze szczegółową charakterystyką ich parametrów i ewentualnej skali zainteresowania.

Zrealizowano też (w sposób zdalny) **14 indywidualnych wywiadów pogłębionych** z kluczowymi interesariuszami instrumentów finansowych w FEM 2021-2027 (przedstawiciele administracji publicznej, pośredników finansowych etc.), a także jeden zogniskowany wywiad grupowy z przedstawicielami przedsiębiorców sektora MŚP, beneficjentów dotacji oraz ostatecznych odbiorców w ramach RPO WM 2014-2020 (wzięło w nim udział 7 osób).

Na potrzeby uzupełnienia analiz przeprowadzono **badanie ankietowe on-line (CAWI) wśród jednostek samorządu terytorialnego szczebla gminnego i powiatowego**. Za programowanie i koordynację tego modułu badawczego odpowiadał Urząd Marszałkowski Województwa

⁶ Dokument przedstawiający zarys koncepcji badawczej, metodykę i zakres ewaluacji, uzupełniający ustalenia z Zamawiającym, przyjęte podczas spotkania otwierającego badanie, 8.05.2023 r.

Małopolskiego - Zespół ds. Małopolskiego Obserwatorium Rozwoju Regionalnego. Konsorcjum realizujące badanie udzielało wsparcia merytorycznego. Zaproszenia do wypełnienia ankiety rozesłano do wszystkich 204 JST. Kwestionariusz był dostępny pomiędzy 24 maja a 2 czerwca 2023 roku. Dzięki monitom e-mailowym i telefonicznym udało się osiągnąć realizację na poziomie 131 kompletnych ankiet. Oznacza to, że w badaniu wzięło udział aż 65% wszystkich jednostek samorządowych z terenu województwa. Uzyskane dane zostały przeważone względem kategorii JST, aby możliwe było wnioskowanie na całej populacji.

W końcowej fazie badania, pomiędzy złożeniem projektu raportu końcowego oraz jego ostatecznej wersji **zostanie jeszcze zrealizowany warsztat ewaluacyjny** (rekomendacyjny) w formule online z przedstawicielami instytucji zaangażowanych w realizację RPO WM 2014-2020 oraz przygotowanie FEM 2021-2027.

3. Kluczowe ustalenia pierwotnej analizy ex ante

Oryginalna analiza ex ante, której dotyczy niniejsza aktualizacja, została zrealizowana przez konsorcjum firm PAG Uniconsult sp. z o.o. oraz Imapp Consulting na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego w okresie od stycznia do grudnia 2020. Badanie składało się z dwóch komponentów.

Celem pierwszego z nich była **analiza doświadczeń, dotyczących stosowania instrumentów finansowych w RPO WM 2014-2020, analiza doświadczeń, dotyczących funkcjonowania modelu dystrybucji instrumentów finansowych w ramach RPO WM 2014-2020, a także sformułowanie propozycji, dotyczących rodzajów i zakresu stosowania instrumentów finansowych w RPO WM 2021-2027⁷**, opartych na wnioskach z realizacji instrumentów finansowych w ramach RPO WM 2014-2020 oraz identyfikacji obszarów, w których stosowanie instrumentów finansowych uznać można za adekwatną formę interwencji.

W ramach drugiego komponentu dokonano **analizy założeń programowych dla województwa małopolskiego w nowym okresie programowania (2021-2027), pod kątem zasadności wykorzystywania instrumentów finansowych, identyfikacji barier rozwojowych wynikających z niedoskonałości komercyjnego rynku finansowania wraz z oszacowaniem luki finansowania w dostępie do kapitału zewnętrznego, jak również identyfikacji działań prowadzących do zwiększenia poziomu inwestycji po stronie ostatecznych odbiorców wsparcia**. Ostatecznym wynikiem analiz, zrealizowanych w ramach drugiego komponentu badania było sformułowanie rekomendacji, dotyczących rodzajów nowych (stosowanych

⁷ Obecna nazwa programu Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027 została nadana już po zakończeniu realizacji analizy ex ante, w dalszej części raportu staramy się raczej używać skrótu FEM 2021-2027.

w przyszłości) instrumentów finansowych i sposobów ich udostępniania, alokacji wkładu na instrumenty finansowe ze środków FEM 2021-2027 oraz wymogów montażu finansowego oraz spodziewanych efektów stosowania instrumentów finansowych, w tym ich wkładu w realizację celów FEM 2021-2027.

Konkluzje z I komponentu badania⁸ dotyczyły następujących kwestii:

- Z przeprowadzonych badań wynika, że system zarządzania IF funkcjonował stosunkowo sprawnie. Przedstawiciele pośredników finansowych generalnie pozytywnie oceniali współpracę z BGK, wskazując na profesjonalizm jego pracowników i łatwość komunikacji. Jedną z nielicznych kwestii problematycznych było funkcjonowanie zarządzanego przez BGK systemu POIF (Platformy Obsługi Instrumentów Finansowych), służącego do ewidencjonowania wydatków kwalifikowalnych i sprawozdawczości.
- Jako nieco problematyczne, było oceniane niższe oprocentowanie dla przedsiębiorców realizujących projekty w sferze regionalnych inteligentnych specjalizacji, niektórzy (choć była to mniejszość badanych) pośrednicy mieli pewne problemy z operacjonalizacją pojęcia i przypisaniem danego projektu do określonej dziedziny RIS.
- Wyniki ankiety CATI wśród firm sektora MŚP korzystających z pożyczek w ramach Poddziałania 3.4.1 i 3.4.2 wskazały, że były bardzo dobrze dostosowane do potrzeb odbiorców.
- Badanie ilościowe wykazało także duże zapotrzebowanie na wsparcie szkoleniowo-doradcze i mentoringowe wśród odbiorców pożyczek, którzy rzadko korzystali z takiego wsparcia w ramach istniejącej oferty w innych działaniach RPO WM 2014-2020. Preferowanymi formami takiego wsparcia były zarówno bezpośrednie konsultacje i szkolenia, jak i formy zdalne.
- Nie udało się natomiast wdrożyć pożyczek na rozpoczynanie działalności gospodarczej. Powodem braku chętnych pośredników do wdrażania instrumentów finansowych w ramach poddziałania 8.3.2 była konkurencja innych programów, zarówno oferujących finansowanie zwrotne, jak i bezzwrotne, przede wszystkim jednak skomplikowane i dyskusyjne wyznaczenie grup, które mogły korzystać z oferty pożyczkowej. Problem ten miał zresztą charakter horyzontalny i dotyczył w zasadzie wszystkich regionów w których wdrażany był taki instrument.

⁸ „Ewaluacja efektów wdrażania zwrotnych instrumentów finansowych realizowanych w ramach RPO WM 2014-2020 wraz z analizą ex-ante dla perspektywy finansowej 2021-2027. Raport cząstkowy”, PAG Uniconsult, Imapp Consulting, na zlecenie UMWM, Warszawa, 21 października 2020.

- Pożyczka na zwiększenie efektywności energetycznej dobrze odpowiadała celom Poddziałania 4.3.4, była również bardzo pozytywnie oceniana przez odbiorców. Szczególnie atrakcyjne dla klientów było bardzo niskie (i stałe w całym okresie kredytowania) oprocentowanie, długi okres spłaty oraz brak opłat i prowizji. We wdrażaniu pożyczki pojawiły się również istotne bariery. Do najważniejszych należy zaliczyć utrudniony dostęp do pożyczki dla budynków po częściowej termomodernizacji, budynków we współwłasności oraz budynków znajdujących się pod ochroną konserwatora zabytków. Bariery (szczególnie w przypadku większych spółdzielni mieszkaniowych) była również systematycznie obniżana maksymalna wartość pożyczki.
- W obszarze rewitalizacji w ramach Działania 11.3 uruchomiono pożyczkę skierowaną do szerokiego grona odbiorców. Środki można było wykorzystać na realizację inwestycji wpisanych do gminnych programów rewitalizacji. Z pożyczki skorzystały nie tylko samorządy, ale także sektor mieszkaniowy oraz przedsiębiorcy inwestujący w rozwój lokalny na terenach objętych programami rewitalizacji. Odbiorcy pożyczek chwalili korzystną ofertę, w tym stałe, bardzo niskie oprocentowanie. Mimo ogólnie bardzo pozytywnego odbioru, wdrażanie instrumentu napotkało pewne bariery. Mniejsze wspólnoty mieszkaniowe nie mogły skorzystać ze wsparcia z uwagi na stosunkowo wysoką minimalną wysokość pożyczki (300 tys. zł). Konieczność przeprowadzenia procedury akceptacji projektów i wpisania ich do programów rewitalizacji gmin, wynikająca z podstawowych założeń interwencji, nie zawsze spotykała się ze zrozumieniem potencjalnych pożyczkobiorców.

Z kolei w ramach II komponentu badania⁹ zaproponowano do zaoferowania w ramach FEM 2021-2027 stosowanie następujących, niżej wskazanych instrumentów finansowych, opracowano także stosowne metryki poszczególnych instrumentów.

W obszarze związanym z konkurencyjnością firm sektora MŚP zaproponowano, podobnie jak w ramach RPO WM 2014-2020, uruchomienie pożyczek dla firm działających do 24 miesięcy i powyżej 24 miesięcy, które się generalnie sprawdziły, szczególnie zapewniając stałość finansowania dla najmłodszych firm. W stosunku do pożyczek udzielanych w ramach RPO WM 2014-2020 zasugerowano dokonanie drobnych korekt w oprocentowaniu¹⁰, wydłużenie

⁹ „Ewaluacja efektów wdrażania zwrotnych instrumentów finansowych realizowanych w ramach RPO WM 2014-2020 wraz z analizą ex-ante dla perspektywy finansowej 2021-2027. Raport końcowy.”, PAG Uniconsult, Imapp Consulting, na zlecenie UMWM, Warszawa, 16 grudnia 2020.

¹⁰ Przy czym warto pamiętać, że w momencie realizacji badania stopy procentowe kształtowały się na rekordowo niskim poziomie.

maksymalnej karencji, a także (dla firm z branży najbardziej poszkodowanych w wyniku pandemii COVID-19) rozważenie ewentualnego wprowadzenia możliwości umorzenia pożyczki w wysokości do 15% jej wartości lub innej formy wsparcia bezzwrotnego w tej samej wysokości.

W badaniu sugerowano także kontynuowanie wspierania instrumentów poręczeniowych na bazie środków zwróconych, zarządzanych przez Małopolski Fundusz Rozwoju, w formie reporeczeń.

W dziedzinie wspierania działalności badawczo-rozwojowej i innowacyjnej, wskazano, że należy pozostać przy ofercie instrumentów bezzwrotnych.

Z kolei w obszarze zwiększenia efektywności energetycznej przedsiębiorstw, zaproponowano wprowadzenie dobrze dopasowanych do potrzeb sektora MŚP instrumentów finansowych. Wskazano, że deklarowane zapotrzebowanie na finansowanie zewnętrzne inwestycji poprawiających efektywność energetyczną jest znaczące, a oferta publicznego wsparcia w tym obszarze była, w momencie realizacji badania, mocno ograniczona. Zaproponowano, że, oprócz ograniczenia zjawiska luki finansowej, wsparcie w tym obszarze powinno generować wystarczająco silny efekt zachęty, aby stymulować transformację energetyczną przedsiębiorstw. Z tego powodu zarekomendowano też wprowadzenie instrumentu łączącego wsparcie zwrotne z komponentem bezzwrotnym, w postaci pożyczki na efektywność energetyczną z premią.

W obszarze zwiększenia efektywności energetycznej sektora mieszkaniowego, zdiagnozowano potrzebę kontynuowania wsparcia w dotychczasowej formie (preferencyjnej pożyczki), przy jednoczesnym wprowadzeniu pewnych modyfikacji jej parametrów. Pożyczka na zwiększenie efektywności energetycznej w sektorze mieszkaniowym była generalnie trafnie zaprojektowana i dobrze oceniana przez przedstawicieli spółdzielni i wspólnot mieszkaniowych. Wskazano, że, jednocześnie, w regionie występowało wciąż, w momencie realizacji badania, znaczące zapotrzebowanie na środki finansujące termomodernizację budynków wielorodzinnych. Z tego względu zarekomendowano kontynuację wdrażania preferencyjnej pożyczki w ramach FEM 2021-2027.

Wyniki przeprowadzonych analiz uzasadniały wprowadzenie wsparcia zwrotnego OZE dla prosumentów biznesowych. Potrzeby w tym obszarze były bardzo duże, a w momencie realizacji badania brak było na rynku atrakcyjnych instrumentów wsparcia produkcji OZE przez MŚP, finansowanych ze środków publicznych. Podobnie, jak w przypadku inwestycji w zwiększenie efektywności energetycznej, interwencja w tym obszarze, oprócz ograniczenia luki finansowej (która może dotyczyć szczególnie mikroprzedsiębiorstw), powinna generować efektywny kosztowo efekt zachęty. Wciąż bowiem dla wielu firm okres zwrotu z tego rodzaju inwestycji dokonywanych bez wsparcia publicznego jest zbyt długi. Dlatego

zaproponowano wprowadzenie instrumentu finansowego w postaci pożyczki na OZE z komponentem bezzwrotnym (premią) dla prosumentów biznesowych sektora MŚP.

Z kolei, w przypadku prosumentów indywidualnych, wskazano, że istnieją silne przesłanki przemawiające za wprowadzeniem instrumentów zwrotnych. Z uwagi jednak na plany wsparcia ogólnokrajowego w tej sferze, pozostawiono decyzję o ewentualnym wprowadzeniu instrumentu finansowego w tym obszarze w gestii IZ FEM.

Pomimo pewnych niedoskonałości systemu wsparcia w obszarze rewitalizacji w ramach RPO WM 2014-2020, ogólnie koncepcja pozwalająca korzystać zarówno z dotacji, jak i preferencyjnych pożyczek, co do zasady się sprawdziła. W ramach analizy zaproponowano pewne udoskonalenia instrumentu zwrotnego, aby był on lepiej dostosowany do potrzeb i atrakcyjniejszy dla odbiorców. Proponowane modyfikacje dotyczyły obniżenia minimalnej wartości pożyczki z 300 tys. do 200 tys. zł, aby mogły z niej skorzystać także mniejsze wspólnoty mieszkaniowe. W badaniu zwrócono także uwagę na to, że bardzo ważne jest także odpowiednie koordynowanie wdrażania instrumentów zwrotnych i bezzwrotnych w czasie (instrumenty te powinny uzupełniać się, a nie wzajemnie konkurować)¹¹.

W ramach badania dokonano także oszacowania luki finansowej dla finansowania przeznaczonego na cele obrotowe i inwestycyjne dla firm sektora MŚP, w obszarze efektywności energetycznej MŚP, analizowano także ewentualne występowanie luki w sferze zawodowych źródeł OZE (stwierdzając, co do zasady, brak takiej luki) oraz dla prosumentów (luka może występować, ale bardzo trudne jest jej oszacowanie), oszacowano także wielkość luki w obszarze rewitalizacji w sektorze mieszkaniowym oraz w pozostałych obszarach inwestycyjnych gmin. Dokonano także szacunku luki finansowej w sferze samozatrudnienia oraz luki finansowej dla podmiotów ekonomii społecznej

W ramach badania opracowano także fiszki następujących instrumentów, proponowanych do wdrażania w ramach FEM 2021-2027:

- Pożyczka na zwiększenie konkurencyjności sektora MŚP dla firm działających do 24 miesięcy;
- Pożyczka na zwiększenie konkurencyjności sektora MŚP dla firm działających powyżej 24 miesięcy;
- Pożyczka na efektywność energetyczną z premią – dla firm sektora MŚP;
- Pożyczka na efektywność energetyczną w sektorze mieszkaniowym;
- Pożyczka na OZE z premią – dla MŚP;

¹¹ Ten wniosek, chociaż w ramach RPO WM 2014-2020 dotyczył on przede wszystkim sfery rewitalizacji, ma oczywiście charakter uniwersalny.

- Pożyczka rewitalizacyjna;
- Pożyczka na samozatrudnienie;
- Pożyczki dla PES na start;
- Pożyczka dla PES na rozwój.

4. Horyzontalne bariery i problemy, związane z wdrażaniem instrumentów finansowych, w tym z komponentem bezzwrotnym

Wdrażanie instrumentów finansowych, podobnie jak i wsparcia publicznego w formie bezzwrotnej, jest związane z występowaniem określonych barier i problemów. W niniejszym rozdziale opiszemy krótko kluczowe problemy o charakterze horyzontalnym, występujące niezależnie od sfery zastosowania danego instrumentu, w odpowiednich rozdziałach, dotyczących poszczególnych sfer interwencji opisujemy natomiast problemy specyficzne dla poszczególnych obszarów.

Po stronie pośredników finansowych, co wynika z prowadzonych wywiadów, barierą może być **brak odpowiednich środków do wniesienia 15% udziału własnego** (naturalnie jesteśmy świadomi, że w przypadku wybranych instrumentów próg ten może być niższy, dzięki wniesieniu wkładu przez menedżera funduszu powierniczego, czyli Bank Gospodarstwa Krajowego). Oczywiście, znaczenie tej bariery zależy od poziomu kapitalizacji danego pośrednika finansowego. W tym kontekście bardzo korzystnie oceniano sytuacje, w których zrezygnowano z konieczności wnoszenia wkładu własnego przez pośredników (np. w ramach REACT-EU), niestety nie będzie to raczej możliwe w ramach FEM 2021-2027¹².

Barierą, o czym wspomina wielu przedstawicieli pośredników, może też być **wysoki poziom formalizacji wdrażania**, w tym konieczność przedstawiania szczegółowych sprawozdań z realizacji (naturalnie, konkretne wymogi dla okresu 2021-2027 nie są jeszcze znane, stąd też pośrednicy bazują swoje opinie na doświadczeniach z okresu 2014-2020). Z tego co wiemy, Bank Gospodarstwa Krajowego opracowuje nowy system informatyczny do współpracy z pośrednikami finansowymi, miejmy nadzieję, że okaże on się bardziej sprawny i przyjazny dla użytkowników, niż poprzednio używany system POIF, w stosunku do którego pośrednicy zgłaszali wiele krytycznych uwag (wspominaliśmy o tym w ramach raportu częściowego z analizy ex ante).

¹² Naturalnie, to co jest korzystne z punktu widzenia pośredników, niekoniecznie jest korzystne z punktu widzenia zasad wdrażania całego Programu. Znaczący udział własny pośredników zwiększa wielkość efektu dźwigni, a także ułatwia ewentualne zastępowanie wsparcia ze środków Programu, udzielonego niezgodnie z odpowiednimi przepisami.

Obawy pośredników dotyczą następujących kwestii, związanych z wdrażaniem instrumentów finansowych w ramach FEM 2021-2027:

- Pośrednicy wskazywali, że mają poważne obawy¹³, że niektóre instytucje kontrolne i ich przedstawiciele mogą nie wiedzieć, że **zasady wykorzystywania komponentu bezzwrotnego w ramach instrumentu finansowego są odmienne od zasad, które dotyczą „czystych” instrumentów bezzwrotnych** (np. brak wymogu utrzymania trwałości rezultatów projektu, brak wymogu zachowania sformalizowanych zasad konkurencyjnego nabywania towarów i usług w oparciu o środki Programu etc.). W rezultacie może to prowadzić do niepotrzebnych sporów i nieporozumień.
- Bardzo poważnym wyzwaniem, z punktu widzenia pośredników finansowych, był w przeszłości, szczególnie dla pożyczek oprocentowanych wyraźnie poniżej odpowiedniej stopy referencyjnej, **brak rynkowego (na poziomie odpowiedniej stopy referencyjnej¹⁴) wynagradzania wkładu własnego pośrednika finansowego**. Zdaniem autorów niniejszego raportu tego typu rozwiązanie, choć oczywiście pociąga za sobą pewne komplikacje w wyliczaniu oprocentowania dla ostatecznego odbiorcy, powinno być absolutnym standardem rynkowym¹⁵.
- Niektórzy pośrednicy wskazywali, że problematyczne są dla nich pożyczki o bardzo długiej zapadalności, angażujące ich własny kapitał przez dłuższy okres, naturalnie w sytuacji wprowadzenia mechanizmu rynkowego wynagradzania wkładu własnego problem ten straci na znaczeniu.
- Niektórzy przedstawiciele pośredników zwracali także uwagę na to, że celowe byłoby powiązanie możliwości udzielenia pożyczki z automatycznym poręczeniem, oferowanym na bazie innych środków (na przykład środków zwróconych), argumentując to tym, że wiele firm znajduje się obecnie w niezbyt korzystnej sytuacji finansowej, a jednocześnie właściciele firm nie zawsze są skłonni do zabezpieczenia pożyczki swoim własnym, osobistym majątkiem. Rozwiązanie takie wydaje się oczywiście ciekawe, niestety raczej niezbyt możliwe

¹³ Wyrażane na bazie wcześniejszych doświadczeń z instytucjami kontrolnymi i w ich – w większości – słabej znajomości specyfiki wdrażania instrumentów finansowych.

¹⁴ W tej sferze do rozważenia pozostaje kwestia, do której wrócimy w rekomendacjach, czy, aby zminimalizować ryzyko „sztucznego” podnoszenia stopy referencyjnej przez pośrednika, poprzez przyjmowanie wysokiej marży, nie zastosować rozwiązania, czy, niezależnie od oceny standingu ostatecznego odbiorcy oraz jakości przyjmowanych zabezpieczeń, nie stosować do wynagradzania wkładu własnego pośrednika oprocentowania w wysokości stopy bazowej + 100 punktów bazowych.

¹⁵ Zresztą jest ono standardem w przypadku instrumentów wdrażanych przez Europejski Bank Inwestycyjny oraz Europejski Fundusz Inwestycyjny.

do wprowadzenia, przede wszystkim ze względu na brak instytucji, mogących udzielać takich gwarancji/poręczeń. Bank Gospodarstwa Krajowego udziela – co do zasady – tylko gwarancji kredytów bankowych oraz transakcji (i pożyczek) leasingowych. Z kolei oba działające w Małopolsce fundusze poręczeniowe w bardzo ograniczonym stopniu udzielają poręczeń kredytów bankowych – Małopolski Regionalny Fundusz Poręczeń Kredytowych, podobnie jak i inne fundusze regionalne, koncentruje się na oferowaniu poręczeń jako wadiów oraz zabezpieczeń należytego wykonania umowy, a z kolei fundusz Tarnowskiej Agencji Rozwoju Regionalnego wykazuje tylko minimalną aktywność.

- Niektórzy badani, bazując na doświadczeniach z okresu 2014-2020 (zarówno RPO WM, jak i innych regionalnych programów operacyjnych) wskazywali na to, że – z ich punktu widzenia – poważnym ograniczeniem w ubieganiu się o rolę pośrednika, było to, że **część pośredników biorących udział w przetargach oferowała w nich bardzo niskie, wręcz – ich zdaniem – dumpingowe ceny**. Oczywiście, można to częściowo uznać za subiektywny pogląd, jednak problem do pewnego stopnia istnieje. Aby uniknąć takich sytuacji, mogących później oddziaływać negatywnie na jakość wdrażania, warto by rozważyć zwiększenie znaczenia (w ramach organizowanych przetargów) kryteriów pozacenowych, minimalizujących to ryzyko.

Pewnym problemem w okresie 2014-2020 (o czym mówili zarówno pośrednicy, jak i przedstawiciele administracji publicznej, z którymi prowadziliśmy wywiady, była kwestia wyznaczenia wskaźników produktu i rezultatu oraz ich wartości docelowych dla poszczególnych instrumentów (problemu tego jest zresztą świadoma Instytucja Zarządzająca). Prowadziło to niekiedy do osobliwych sytuacji, w których pośrednicy na zakup jednego środka trwałego udzielali dwóch oddzielnych pożyczek, w celu osiągnięcia zakładanych wskaźników. Oczywiście, takie postępowanie, racjonalne z punktu widzenia danego pośrednika, wzbudzało pytania i wątpliwości instytucji kontrolnych (jak na przykład Krajowa Administracja Skarbowa). Wydaje się zatem bardzo ważne, aby **odpowiednie wskaźniki były wyznaczane na realistycznym poziomie** i aby chęć ich osiągnięcia nie prowadziła do tego typu, dość dyskusyjnych sytuacji.

Inna kwestia to to, na ile pośrednicy (jeden lub różne podmioty) powinni mieć możliwość **udzielania więcej niż jednej pożyczki temu samemu ostatecznemu odbiorcy**, co było dozwolone w ramach RPO WM 2014-2020. W rezultacie, zdarzały się sytuacje, w których ten sam podmiot pozyskał kilka pożyczek o znaczącej wartości, prawdopodobnie z góry nie zamierzając ich spłacić. W metrykach nie przesądzamy, na ile tego typu sytuacje powinny być dozwolone w ramach FEM 2021-2027, ale warto zasygnalizować problem. Oczywiście w razie pojawiania się takich ograniczeń, pojawia się kwestia odpowiedniego przepływu

informacji pomiędzy poszczególnymi pośrednikami, być może umożliwi to opracowywany przez BGK, pod kątem perspektywy 2021-2027, system informatyczny.

Generalnie autorzy raportu sądzą, że dopuszczenie (lub nie) udzielania większej liczby pożyczek temu samemu odbiorcy ostatecznemu, powinno zależeć od wielkości alokacji na dany instrument oraz oceny ryzyka przez pośrednika finansowego. Wydaje się, że można dopuścić udzielanie do dwóch pożyczek temu samemu podmiotowi, pod warunkiem, że pierwsza z pożyczek do momentu udzielania drugiej zostanie rozliczona (a niekoniecznie spłacona), pożyczkobiorca posiada odpowiednią zdolność kredytową i wystarczające zabezpieczenia, a ponadto alokacja na pożyczki w danej sferze, w powiązaniu z popytem na nie, jest na tyle znacząca, że udzielenie większej liczby pożyczek nie ogranicza dostępu do finansowania dla innych potencjalnych chętnych.

Także w tym kontekście zwracano uwagę na kwestię **jakości przepływu informacji i wymiany informacji, pomiędzy poszczególnymi instytucjami zaangażowanymi we wdrażanie i nadzór nad wdrażaniem instrumentów finansowych** (czyli de facto IZ RPO WM, MCP oraz BGK, a także pośrednikami finansowymi oraz MFR). Większość opinii wskazywała, że w ramach FEM 2021-2027 zdecydowanie należałoby poprawić koordynację i przepływ informacji, dzięki czemu wdrażanie IF byłoby łatwiejsze i bardziej efektywne, a także **wzajemne konsultowanie określonych rozwiązań, jak na przykład projektów metryk instrumentów finansowych z pośrednikami finansowymi**.

Przedstawiciele administracji publicznej zwracali także uwagę, że w momencie rozpoczęcia wdrażania IF nie będą już obowiązywać przepisy prawa zamówień publicznych ułatwiające ewentualne zmiany umów z pośrednikami finansowymi¹⁶, co może być pewnym wyzwaniem w kontekście wdrażania instrumentów, szczególnie w sytuacji dynamicznie zmieniających się (i zapewne obniżających się) stóp procentowych.

Bardzo wiele komentarzy i obaw dotyczyło rozważanych (i dozwolonych w ramach środków europejskich perspektywy 2021-2027) instrumentów finansowych z komponentem bezzwrotnym¹⁷. Badani (głównie przedstawiciele pośredników finansowych oraz administracji publicznej¹⁸) zwracali uwagę na następujące kwestie:

- **Nie jest jeszcze do końca jasny mechanizm rozliczania umorzonej części pożyczki**, teoretycznie bowiem przepisy europejskie nie mówią o umorzeniu, ale

¹⁶ Regulacje te były związane ze skutkami pandemii COVID-19.

¹⁷ W okresie 2014-2020 łączenie finansowania zwrotnego i bezzwrotnego były dozwolone tylko w bardzo ograniczonym stopniu.

¹⁸ Wiedza ostatecznych odbiorców na temat planowanych rozwiązań była, z oczywistych powodów, dość ograniczona.

o rabacie kapitałowym (*capital rebate*). Z całą pewnością (co zresztą z wynika z projektu wytycznych MFIPR, dotyczących tej kwestii) zachowanie odpowiednich reguł formalnych będzie nieco skomplikowane, dodatkowo dochodzą jeszcze wyzwania, związane z przepisami dotyczącymi pomocy publicznej w tym (dla określonych typów pomocy) zachowanie tzw. efekty zachęty.

- Nie jest też do końca jasne **jak ewentualne umorzenie będzie wpływać na wynagrodzenie pośrednika finansowego**, w sytuacji, gdyby umorzenie prowadziło do zmniejszenia wynagrodzenia, może się okazać, że pośrednicy mogą nie być zainteresowani oceną, że dany klient spełnia warunki, uprawniające do umorzenia.
- Ważną kwestią do rozstrzygnięcia pozostaje **moment umorzenia**. Najłatwiejszym i „najczystszy” rozwiązaniem byłoby jej umorzenie pod koniec okresu spłaty, tak, aby po dokonaniu umorzenia pożyczka była już całkowicie spłacona. Takie rozwiązanie pozwala też uniknąć problemu, o którym piszemy poniżej. Z drugiej strony jest ono bardzo mało atrakcyjne dla ostatecznych odbiorców, szczególnie w przypadku pożyczek o długiej zapadalności.
- Nadal nie jest do końca jasne jak będzie rozwiązana **kwestia rozliczania środków podlegających umorzeniu**. Naturalnie, niemożliwe jest rozwiązanie, zgodnie z którym umorzeniu podlegałby także wkład pośrednika finansowego do instrumentu, z drugiej jednak strony najbardziej obecnie rozważane rozwiązanie, zgodnie z którym umorzenie jest realizowane z wkładu publicznego, ma też poważne ograniczenia. Kluczowym problemem pozostaje bowiem to, że (w sytuacji gdy umorzenie ma miejsce w trakcie spłaty pożyczki, a nie pod jej koniec), po dokonaniu umorzenia udział pośrednika (a więc ponoszone przez niego ryzyko) wzrasta. Ten problem będzie mieć szczególne znaczenie, o ile udział własny pośrednika będzie wynosił 15% (a nie mniej) i gdy wielkość umorzenia będzie znacząca (na przykład będzie wynosić 25 lub 30%),
- Jak podkreślali badani, bardzo ważna jest też **jednoznaczność kryteriów od których będzie zależeć możliwość i ewentualnie wielkość umorzenia**. Zdaniem przedstawicieli pośredników kryteria te powinny być jak najbardziej klarowne a ich zbadanie nie powinno nastroczać większych problemów¹⁹. W innej sytuacji stanowić to będzie poważne ryzyko zarówno dla pośredników finansowych, jak i dla ostatecznych odbiorców.

¹⁹ Notabene identyczny postulat zgłaszano w sytuacji stosowania preferencyjnego oprocentowania dla wybranych grup ostatecznych odbiorców.

- Zwracano uwagę, że w obecnej sytuacji wysokiej inflacji, w wielu sytuacjach **wystarczającą preferencją mogło by być wyłącznie zastosowanie preferencyjnego oprocentowania**, bez umarzania części pożyczki. Warto jednak pamiętać, że wielkość inflacji będzie się prawdopodobnie dynamicznie zmieniać, zgodnie z prognozami Narodowego Banku Polskiego już pod koniec 2024 roku inflacja (mierzona rok do roku) powinna spaść poniżej 5%²⁰.

Jeżeli chodzi o potencjalnych ostatecznych odbiorców, to obawy (przekazywane przez nich samych w trakcie wywiadu grupowego, jak i opisywane przez przedstawicieli pośredników finansowych) prezentujemy poniżej.

Dla ostatecznych odbiorców, którzy dotąd korzystali głównie ze wsparcia dotacyjnego i nie korzystali (lub korzystali w niewielkim stopniu) z kredytów bankowych, dość oczywiste bariery dotyczą konieczności głębokiej analizy planowanego przedsięwzięcia i zapewnienia odpowiednich przepływów finansowych, pozwalających na spłacanie zaciągniętej pożyczki. Dodatkową, dość oczywistą barierą pozostaje też konieczność przedstawienia odpowiednio atrakcyjnych i płynnych zabezpieczeń.

Badani, potencjalni pożyczkobiorcy, zwracali także uwagę na konieczność (co częściowo powinno być zadaniem samych pośredników, częściowo zaś IZ FEM i – przede wszystkim – BGK), maksymalnego upraszczania i przejrzystości dokumentów formalnych, niezbędnych do obiegania się o pożyczkę i do jej rozliczania.

Podkreślano także (w przeciwieństwie do pośredników finansowych, co jednak jest zrozumiałe) **zasadność udzielania pożyczek o długiej zapadalności**, dzięki czemu wielkość spłacanych rat może być ograniczona i dostosowana do możliwości poszczególnych firm. Podkreślano także zasadność stosowania karencji w spłacie rat kapitałowych.

Wskazywano także (mówili o tym też przedstawiciele pośredników finansowych), że wielką zaletą pożyczek, udzielanych w oparciu o środki europejskie, było ich **stałe oprocentowanie**. Z drugiej strony podkreślano, że przy obecnym poziomie stóp procentowych, dla pożyczek nie oprocentowanych preferencyjnie, takie rozwiązanie może być zdecydowanie niekorzystne, wobec planowanych stopniowych spadków stóp procentowych.

Jako pozytywny aspekt korzystania z pożyczek, udzielanych na bazie środków europejskich wskazywano na (przeważnie, bo oczywiście od tej reguły można wskazać niekorzystne wyjątki) przeważnie szybki i sprawny proces oceny wniosków pożyczkowych, szczególnie w

²⁰ Zob. [NBP projekcje](#), dostęp 11.06.2023.

porównaniu do wniosków o dotację, w przypadku których niekiedy cały proces oceny może trwać przez wiele miesięcy.

Ostateczni odbiorcy zwracali też uwagę na konieczność **odpowiedniej promocji i wykorzystania właściwych kanałów komunikacji do informowania o pojawieniu się oferty pożyczkowej w danej sferze**. W okresie 2014-2020 promocja była głównie realizowana przez samych pośredników finansowych, co przeważnie się sprawdzało, ale wiele zależało wtedy od sprawności działań informacyjno-promocyjnych poszczególnych instytucji, być może w okresie 2021-2027 bardziej intensywne działania w tej sferze powinien prowadzić menedżer funduszu powierniczego, czyli BGK.

5. Szacowanie luki finansowej w obszarze zwiększenia efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej

Oszacowanie potrzeb inwestycyjnych w obszarze OZE zostało dokonane w oparciu o założenia przyjęte w badaniu „Opracowanie metodologii szacowania potrzeb finansowych oraz luki finansowej w obszarach polityki rozwoju wraz z pierwszym oszacowaniem”²¹, zrealizowanego przez Ipopema na zlecenie MFiPR. Wyniki dla województwa małopolskiego przedstawiono w raporcie „Ewaluacja efektów wdrażania zwrotnych instrumentów finansowych realizowanych w ramach RPO WM 2014-2020 wraz z analizą ex-ante dla perspektywy finansowej 2021-2027”²². Podobnego podejścia nie można zastosować dla oszacowania potrzeb inwestycyjnych obejmujących zwiększenia efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej. W raporcie „Opracowanie metodologii szacowania potrzeb finansowych oraz luki finansowej w obszarach polityki rozwoju wraz z pierwszym oszacowaniem” uwzględniono co prawda ten obszar w analizach w ramach Rozdziału 5.3, obejmującego infrastrukturę usług publicznych, jednak na żadnym etapie analiz nie wyodrębniono tego komponentu. Przyjęta struktura analiz bazowała na podziale względem typów instytucji (m.in. infrastruktura edukacji, pomocy społecznej, kultury, zdrowotne), a nie kategorii potrzeb. Tym samym efektywność energetyczna nie została wyodrębniona. Z tego powodu należało znaleźć inne źródło danych dla oszacowania luki finansowej w obszarze efektywności energetycznej. W tym celu wystosowano do jednostek samorządu terytorialnego prośbę o dostarczenie potrzebnych informacji za pośrednictwem ankiety internetowej. Pozyskane dane, po odpowiednim przeważeniu, aby odzwierciedlić pełną

²¹ „Opracowanie metodologii szacowania potrzeb finansowych oraz luki finansowej w obszarach polityki rozwoju wraz z pierwszym oszacowaniem”, EPSEC, Ipopema na zlecenie MFiPR, Warszawa 2020.

²² Ewaluacja efektów wdrażania zwrotnych instrumentów finansowych realizowanych w ramach RPO WM 2014-2020 wraz z analizą ex-ante dla perspektywy finansowej 2021-2027”, PAG Uniconsult, Imapp Consulting na zlecenie UMWM, Warszawa, 16 grudnia 2020.

populacją gmin i powiatów z województwa małopolskiego, stanowią podstawowe źródło dla poniższych wyliczeń.

Grupa odbiorców, jakimi są jednostki samorządu terytorialnego, ma w przeważającej części stały dostęp do kredytów i pożyczek. Są to instytucje wypłacalne, z dobrze udokumentowaną sytuacją finansową, obejmującą planowanie wieloletnie. JST poddawane są kontroli Regionalnej Izby Obrachunkowej, która sprawuje nadzór i kontrolę ich gospodarki finansowej²³. Zasady tworzenia wieloletnich prognoz finansowych (WPF) oraz sposób finansowania samorządów sprawia, że nie mają one problemu z dostępem do oferty bankowej w zakresie instrumentów zwrotnych.

Poziom zadłużenia małopolskich JST nie jest bardzo wysoki. Około 60% jednostek jest zadłużonych na nie więcej niż połowę przysługującego limitu. Bardzo wysokie zadłużenie dotyczy około 8% samorządów, które wykorzystały ustawową granicę do poziomu ponad 80%²⁴.

²³ Ustawa z dnia 7 października 1992 r. o regionalnych izbach obrachunkowych (t.j. Dz. U z 2019r. poz. 2137 ze zm.).

²⁴ Dane na podstawie prognoz na 2023 r. zawartych w projektach Wieloletnich Prognoz Finansowych na 2023 r., Ministerstwo Finansów [Ministerstwo Finansów WPF](#)

Tabela 1. Wykorzystanie limitu zadłużenia²⁵ przez gminy i powiaty województwa małopolskiego

Część wykorzystania limitu zadłużenia	Odsetek JST
Do 10%	7,5%
pow. 10 do 20%	6,5%
pow. 20 do 30%	13,9%
pow. 30 do 40%	15,9%
pow. 40 do 50%	18,4%
pow. 50 do 60%	12,4%
pow. 60 do 70%	8,5%
pow. 70 do 80%	9,0%
pow. 80 do 90%	3,0%
pow. 90%	5,0%
łącznie:	100,0%

Źródło: [projekty Wieloletnich Prognoz Finansowych na 2023 r.](#) Ministerstwo Finansów.

Tym samym, sporadycznie zdarzają się przypadki nieprzyznania kredytu na sfinansowanie inwestycji. W badaniu CAWI JST, przeprowadzonym w 2020 r. w pierwszej edycji niniejszego badania, zanotowano jedynie dwie odmowy przyznania kredytu bądź pożyczki, z czego żadna nie dotyczyła inwestycji w efektywność energetyczną²⁶. Z tego też powodu liczenie luki finansowej w obszarze inwestycji JST powinno bazować na innych miarach niż szacowanie wartości odmów przyznania kredytów lub pożyczek. Z perspektywy samorządów kluczowe jest zapewnienie korzystnego sposobu finansowania inwestycji, w szczególności zewnętrznego. Aby oszacować potrzeby samorządów w tym zakresie, poddano analizie wielkość inwestycji planowanych do końca 2029 r. w obszarze kompleksowych projektów termomodernizacyjnych budynków użyteczności publicznej. Dane pochodziły z badania

²⁵ Obliczone jako stosunek wartości określonej po lewej stronie nierówności we wzorze, o którym mowa w art. 243 ust. 1 ustawy (po uwzględnieniu zobowiązań związku współtworzonego przez jednostkę samorządu terytorialnego oraz po uwzględnieniu ustawowych wyłączeń przypadających na dany rok) do dopuszczalnego limitu spłaty zobowiązań określony po prawej stronie nierówności we wzorze, o którym mowa w art. 243 ustawy, po uwzględnieniu ustawowych wyłączeń, obliczony w oparciu o plan 3 kwartału roku poprzedzającego pierwszy rok prognozy (wskaźnik ustalony w oparciu o średnią arytmetyczną z poprzednich lat).

²⁶ Por. Raport końcowy z badania „Ewaluacja efektów wdrażania zwrotnych instrumentów finansowych realizowanych w ramach RPO WM 2014-2020 wraz z analizą ex-ante dla perspektywy finansowej 2021-2027” PAG Uniconsult, IMAPP Consulting, dla Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego, 2020 r. Odmowy dotyczyły sfinansowania inwestycji infrastrukturalnych z przeznaczeniem na cele społeczne.

CAWI JST, przeprowadzonego w maju i czerwcu 2023 r. Na podstawie deklarowanych potrzeb w zakresie kompleksowych projektów termomodernizacyjnych budynków użyteczności publicznej oszacowano kwotę, którą samorządy planują przeznaczyć na inwestycje w tym obszarze. Szacunki oparto o środki przedziałów wielkości planowanych inwestycji. Jako że plany obejmują aż sześć kolejnych lat (do 2029 r.) nie było możliwości posłużyć się dokładniejszymi danymi. Dzięki przyjętemu podejściu udało się uwzględnić nie tylko plany krótkoterminowe, ale także te we wczesnej fazie planowania, dla których jeszcze nie zapewniono źródła finansowania. **Łączne potrzeby inwestycyjne na działania związane z termomodernizacją budynków użyteczności publicznej do 2029 wyniosły 1,2 mld zł**, z czego około połowy planują wydatkować gminy wiejskie (619 mln zł) i miejsko-wiejskie (346 mln zł), których łącznie jest w regionie najwięcej (168 jednostek). Analizując dane z perspektywy pojedynczych samorządów widać, że przeciętna wartość potrzeb finansowych jest podobna i waha się w granicach 5-7 mln zł dla gmin, wyższa jest w przypadku powiatów (7-12 mln zł).

W kolejnym kroku przeliczono te potrzeby względem kwoty, którą gmina/powiat potrzebowałaby pokryć ze środków zewnętrznych. Przeciętne, około 79% deklarowanych inwestycji samorządy planują pozyskać z dotacji i pożyczek. Oznacza to, że tak rozumiana **luka finansowa wynosi 947 mln zł**, z czego ponad połowa przypada na gminy wiejskie (512 mln zł), a blisko 1/3 na wiejsko-miejskie (279 mln zł).

Tabela 2. Zestawienie potrzeb inwestycyjnych i zapotrzebowania na środki zewnętrzne na kompleksowe projekty termomodernizacyjne budynków użyteczności publicznej (luka finansowa)

Gminy wiejskie	Gminy miejsko - wiejskie	Gminy miejskie	Miasta na prawach powiatu	Powiaty	Łącznie
Potrzeby inwestycyjne do 2029 r. - łącznie					
619 251 310	345 631 667	51 562 500	37 500 000	138 918 651	1 192 864 128
Potrzeby inwestycyjne do 2029 r. – średnio na 1 JST					
5 247 892	6 912 633	4 687 500	12 500 000	7 311 508	5 934 647
W tym kwota, którą JST potrzebuje pokryć ze środków zewnętrznych (tj. dotacji i pożyczek) . - łącznie					
511 830 142	279 041 367	32 454 911	13 350 000	110 814 484	947 490 903 zł
W tym kwota, którą JST potrzebuje pokryć ze środków zewnętrznych (tj. dotacji i pożyczek) . - średnio na 1 JST					
4 337 544	5 580 827	2 950 446	4 450 000	5 832 341	4 713 885

Źródło: Badanie CAWI JST. Dane ważone.

Należy mieć na uwadze, że w toku wdrażania interwencji mogą w tym obszarze zachodzić istotne zmiany. Obecnie plany w tym zakresie posiada 9 na 10 JST, przy czym w ciągu ostatnich 12 miesięcy co trzecia jednostka samorządu zwiększyła skalę planowanych inwestycji. Szczegółowo sytuację i preferencje gmin i powiatów w zakresie finansowania tych inwestycji prezentujemy w załączniku opisującym wyniki badania ilościowego.

6. Instrumenty finansowe w ramach programu Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027

6.1. Cel Szczegółowy 1iii

Zaprogramowane w FEM wsparcie w ramach CS 1iii mieści się w priorytecie pierwszym Programu, grupującym regionalną interwencję publiczną skierowaną na wspieranie badań i rozwoju oraz przedsiębiorczości (przewidywane w tym priorytecie działania służą realizacji dziedziny interwencji Celu tematycznego 1. unijnej polityki spójności na lata 2021-2027, obejmującego wspieranie innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej oraz regionalnej łączności cyfrowej).

Jeśli chodzi o działania zaplanowane w ramach CS 1iii, to zostały one ukierunkowane na wzmocnienie konkurencyjności małopolskiego sektora MŚP (m.in.) poprzez inwestycje prowadzące do wzrostu zaawansowania technologicznego oraz podnoszące zdolności do wdrażania innowacji (szczególnie produktowych i procesowych) przez przedsiębiorstwa. Przy czym, należy pamiętać, że architektura wsparcia wchodząca w skład tego celu szczegółowego jest zdecydowanie szersza – dotyczy trzech różnych tematycznie obszarów wsparcia. Stanowią je:

- 1) **Inwestycje rozwojowe przedsiębiorstw**, obejmujące wyposażenie w nowoczesne maszyny, urządzenia i technologie, umożliwiające zwiększenie skali produkcji, wprowadzanie na rynek nowych / znacząco ulepszonych produktów, podnoszące produktywność, a także umożliwiające wdrożenia wyników działalności badawczo-rozwojowej, jak również zmianę modeli biznesowych w kierunku rozwiązań opartych na cyfryzacji, założeniach gospodarki Przemysłu 4.0 oraz gospodarki obiegu zamkniętego – tego rodzaju przedmiot wsparcia będzie bezpośrednio przyczyniać się do poprawy pozycji konkurencyjnej przedsiębiorstw, zarówno na rynku rodzimym, jaki i na rynkach zagranicznych,
- 2) **Wsparcie dla firm we wczesnych fazach rozwoju**, skoncentrowane na wspieraniu całej ścieżki rozwojowej innowacyjnych start-upów, jak również tradycyjnych przedsięwzięć gospodarczych realizowanych przez nowe MŚP; wsparcie skoncentrowane jest tu na finansowaniu specjalistycznych usług rozwojowych, odpowiednio dopasowanych do określonego typu przedsiębiorstwa, w tym oferowanych przez struktury pośrednie, jak

np. inkubatory przedsiębiorczości. Interwencja w tej dziedzinie obejmuje także działania networkingowe (tworzenie sieci współpracy), mające na celu aktywizację w obszarze przedsiębiorczości, innowacyjności, jak również przygotowania do absorpcji nowych technologii,

- 3) **Umiedzynarodowienie małopolskiej gospodarki oraz wsparcie procesu inwestycyjnego w regionie** – rozmaite działania wspierające internacjonalizację małopolskich MŚP, począwszy od zapewnienia specjalistycznego doradztwa w zakresie rozpoznawania i wchodzenia na nowe rynki zbytu (zagraniczne), podejmowania działalności eksportowej i nawiązywania współpracy w skali międzynarodowej, aż po dofinansowanie udziału małopolskich MŚP w imprezach wystawienniczych i targowych w kraju i za granicą. Niniejszy obszar interwencji obejmuje także wspieranie procesów inwestycyjnych na terenie województwa małopolskiego poprzez rozwijanie rozwiązań i mechanizmów obsługi inwestorów.

Pierwszy ze wskazanych obszarów interwencji w sposób najbardziej oczywisty (jednoznaczny) dotyczy przedsięwzięć generujących dochody, a jednocześnie standardowo klasyfikowanych jako inicjatywy obciążone przeciętnym ryzykiem inwestycyjnym. Są to typowe przedsięwzięcia rozwojowe, prowadzące do wzrostu konkurencyjności odbiorcy wsparcia. Z kolei dwie kolejne wiązki działań mają w większym stopniu charakter wsparcia systemowego lub też adresowane są do przedsięwzięć obciążonych ponadprzeciętnym ryzykiem inwestycyjnym (np. konfiguracja i wspieranie działalności start-upów, wspieranie procesów networkingu i nawiązywania współpracy w celu umiedzynarodowienia).

Przedstawione powyżej wyróżnienie specyfiki tematycznej wsparcia uzasadnia stosowanie w poszczególnych obszarach różnych form interwencji. Co do zasady, w przypadku przedsięwzięć pierwszej grupy zasadne jest stosowanie instrumentów finansowych (zwrotnych) – takie też założenie przyjęto w Programie wskazując, że instrumenty finansowe będą stosowane w zakresie inwestycji rozwojowych przedsiębiorstw charakteryzujących się dużym potencjałem zwrotu z inwestycji i generowania przychodów²⁷ (jak zaznaczyliśmy powyżej, co do zasady, tego rodzaju przedsięwzięcia inwestycyjne będą mieć tu miejsce).

²⁷ Dopuszczając jednocześnie zastosowanie wsparcia bezzwrotnego, ale jedynie w przypadku finansowania procesów wdrożeniowych specjalistycznych rozwiązań cyfrowych/Przemysłu 4.0, obciążonych wysokim poziomem ryzyka i trudnościami w zakresie ustanowienia zabezpieczeń pod ewentualny kredyt bankowy oraz powiązanych z doradztwem (FEM, s. 74).

Natomiast w dwóch pozostałych grupach / obszarach interwencji bardziej adekwatne będą instrumenty bezzwrotne (dotacyjne)²⁸.

Przesłanką prowadzącą do uznania tego rodzaju (ww.) konkluzji jest zaprogramowany rozkład alokacji wsparcia przewidziany w FEM w CS 1iii. Mianowicie, jeśli chodzi o przewidziane tu formy wsparcia, to obejmują one zarówno organizację interwencji przy wykorzystaniu instrumentów dłużnych (zwrotnych – pożyczek), jak i bezzwrotnych (dotacji), a także instrumentów mieszanych (dotacji w ramach instrumentu finansowego)²⁹.

Rozstrzygnięcie tego rodzaju, przede wszystkim w świetle specyfiki ekonomiczno-finansowej dziedzin interwencji określonych w przypadku CS 1iii uznać należy za zasadne. Wielkość alokacji Programu ze środków europejskich związana z zastosowaniem instrumentów dłużnych określona została na poziomie 38 mln euro³⁰.

6.1.1. Dotychczasowe doświadczenia ze stosowaniem instrumentów finansowych i bezzwrotnych w danej sferze

Wsparcie, operujące w sferze wzrostu konkurencyjności regionalnego sektora MŚP (a więc, zasadniczo analogicznie jak rozważany tu instrument pożyczkowy FEM) przy wykorzystaniu instrumentów zwrotnych było elementem palety instrumentów finansowych wdrażanych w ramach RPO WM 2014-2020. Mowa tu o dwóch produktach finansowych, dla których źródłem finansowania były alokacje finansowe dla poddziałań 3.4.1 (Instrumenty finansowe dla MŚP – wczesna faza rozwoju; określane jako pożyczki dla start-upów) i 3.4.2 RPO WM (Instrumenty finansowe dla MŚP – powyżej 24 m-cy)³¹, sprecyzowanych w Szczegółowym Opisie Osi Priorytetowych Programu³² (RPO WM 2014-2020) oraz uszczegółowionych operacyjnie w ramach Strategii inwestycyjnej instrumentów finansowych oraz metryk produktowych BGK, pełniącego rolę podmiotu wdrażającego regionalne instrumenty

²⁸ Przykładowo, zob. koncepcja stosowania instrumentów zwrotnych i bezzwrotnych, ujęta w opracowaniu „Ex ante Assessment of Financial Instruments for the Proposed Operational Programme on Infrastructure and Environment 2014-2020 in selected sectors”, The World Bank 2016.

²⁹ „Małopolska. Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027”, op. cit., s. 76 (Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania). Całkowita alokacja środków europejskich na działania w sferze interwencji CS 1iii określona została w wysokości ok. 97,7 mln zł (ok. 31% alokacji środków europejskich przypisanej do pierwszego priorytetu FEM).

³⁰ Informacja o rozkładzie alokacji w ramach CS 1iii na potrzeby niniejszego opracowania.

³¹ Zaprogramowanie instrumentów finansowych we wskazanych poddziałaniach RPO WM 2014-2020 było efektem zrealizowanych w 2014 i 2015 r. badań ewaluacyjnych, uwzględniających elementy analiz ex ante instrumentów finansowych, zrealizowanych na potrzeby programowania wsparcia w ramach RPO WM 2014-2020.

³² Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020, Kraków, czerwiec 2023, s. 95 i n., [RPO WM 2014-2020 SzOOP](#) (pobranie 23.05.2023 r.).

finansowe w województwie małopolskim (Menadżer Funduszu Funduszy w ramach RPO WM 2014-2020).

Parametry wspomnianych powyżej dwóch rodzajów pożyczek były analogiczne³³, z tą różnicą iż każdy z nich skierowany został do innego typu odbiorcy ostatecznego. Pożyczki dla MŚP – wczesna faza rozwoju – przeznaczone były dla MŚP realizujących przedsięwzięcia rozwojowe, prowadzących działalność nie dłużej niż 24 miesiące. Natomiast drugi produkt pożyczkowy skierowany był do przedsiębiorstw (MŚP) o dłuższym stażu rynkowym – chodziło tu podmioty prowadzące działalność od ponad 24 miesięcy.

Wdrażanie omawianych tu produktów pożyczkowych powierzono kilku pośrednikom finansowym (występującym indywidualnie) oraz konsorcjom, grupującym po kilku pośredników finansowych.

Poziom wdrażania ww. produktów podlegał analizie w 2020 r. w ramach ewaluacji ex ante instrumentów finansowych na potrzeby nowej perspektywy programowej³⁴, a ostatecznie także w ramach niniejszego badania. Przywołując bieżące dane sprawozdawcze, warto zwrócić uwagę, że w efekcie wdrażania obu produktów pożyczkowych udało się skonstruować portfel pożyczkowy, na który składa się³⁵:

- w poddziałaniu 3.4.1: 616 pożyczek o wartości ok. 88,7 mln zł oraz
- w poddziałaniu 3.4.2: 1 181 pożyczek o wartości ok. 218,8 mln zł (wartość zawartych umów pożyczkowych; dane obejmują także pożyczki udzielone w tzw. drugim obrocie).

Charakterystyki finansowe portfela pożyczkowego wskazują, iż ostatecznie mamy do czynienia z dużą liczbą pożyczek o niewielkiej (przeciętnej) wartości jednostkowej, znacznie odbiegającej od maksymalnych pułapów określonych w metrykach. Bazując na obecnie dostępnych statystykach portfela pożyczkowego: w poddziałaniu 3.4.1 średnia wartość pożyczki wynosi ok. 144 tys. zł, a w poddziałaniu 3.4.2 ok. 185 tys. zł (średnia dla całego portfela to 171 tys. zł) wobec dopuszczalnego poziomu finansowania, wynoszącego

³³ Pożyczka do 1 mln zł, przeznaczona na cele inwestycyjne i obrotowe powiązane z celami inwestycyjnymi, udzielana na okres do 7 lat z karencją do 6 miesięcy. Oprocentowanie rynkowe lub preferencyjne (preferencyjne dla przedsiębiorstw realizujących projekty w zakresie Regionalnych Inteligentnych Specjalizacji lub na terenach o niskiej aktywności gospodarczej. Metrykę pożyczki w poddziałaniu 3.4.2 nieznacznie zmieniono w rezultacie jego modyfikacji w związku z zaoferowaniem instrumentu finansowego, związanego z przeciwdziałaniem skutkom ekonomicznym pandemii COVID-19 (obniżono maksymalną wielkość pożyczki do poziomu 0,5 mln zł).

³⁴ „Ewaluacja efektów wdrażania zwrotnych instrumentów finansowych realizowanych w ramach RPO WM 2014-2020 ...”, op. cit. (Raport częściowy, 21 października 2020 r.).

³⁵ Dane o wielkości portfela dostarczone przez Zamawiające na potrzeby niniejszego badania.

w wariancie maksymalnym 1 mln zł (0,5 mln w produktach związanych z przeciwdziałaniem skutkom pandemii)³⁶.

Jeśli chodzi o cel / przeznaczenie finansowania, to w portfelu pożyczkowym, zarówno w przypadku poddziałania 3.4.1 jak i 3.4.2, dominują trzy kategorie, obrazujące ukierunkowanie inwestycji (dane analityczne, charakteryzujące portfele pożyczkowe w omawianym tu zakresie zawierają dwie kolejne tabele – patrz niżej). Na pierwszym miejscu (największa liczba i wolumen wartości wszystkich pożyczek w portfelach – odpowiednio: poddziałania 3.4.1 i 3.4.2) są to:

- inwestycje w nowoczesne maszyny, urządzenia i sprzęt produkcyjny (ok. 45% pożyczek, wartościowo ok. 42%÷46%, odpowiednio w analizowanych portfelach), następnie
- przedsięwzięcia inwestycyjne mające na celu rozwój / rozbudowa firmy (wzrost skali działalności, zasięgu oferty / ekspansja na nowe rynki zbytu, wprowadzanie na rynek nowych / istotnie ulepszonych produktów) oraz
- finansowanie zapewniające utrzymanie płynności przedsiębiorstwa / finansowanie bieżących potrzeb obrotowych.

Udział pozostałych kategorii celów finansowania jest bardzo nieznaczny, w wymiarze procentowych (zarówno liczbowo, jak i wartościowo) oscyluje na poziomie kilku procent (do kilkunastu – kategoria „Inne” w poddziałaniu 3.4.1). W związku z tym spostrzeżeniem, na szczególną uwagę zasługują³⁷ niskie udziały liczby i wartości pożyczek, zaciąganych na

³⁶ Z podobną sytuacją mamy również do czynienia w przypadku najmłodszego produktu pożyczkowego, tj. Pożyczki antykrzysowej REACT-EU zarządzanej przez Małopolski Fundusz Rozwoju sp. z o.o. (dystrybuowanej obecnie przez dwóch pośredników indywidualnych i jedno konsorcjum). Oferowane tu pożyczki są produktami wspierającymi konkurencyjność o szerokim spektrum przedmiotowym. Maksymalna wartość pożyczki wynosi tu 1,5 mln zł. Obecnie, w zbudowanym już portfelu, obejmującym ok. 50% alokacji na pożyczki (wg zawartych umów; 113 udzielonych pożyczek), średnia wartość pożyczki kształtuje się na poziomie ok. 270 tys. zł. Warto przy tym dodać, że z końcem kwietnia 2023 r. obniżono oprocentowanie tych pożyczek – w ten sposób, z uwagi na powolne wdrażanie, zdecydowano się na ich uatrakcyjnienie. Obecnie, wyjściowo ustalane jest jako ½ stopy bazowej KE.

³⁷ Głównie w świetle wyzwań współczesności (tzw. megatrendów), do których należy cyfryzacja, dotycząca procesów biznesowych, w tym komunikacji z otoczeniem, jak również poziomu digitalizacji biznesu w Polsce (szczególnie MŚP), który pozostawia wiele do życzenia, zob. (przykładowo) „Monitor Transformacji Cyfrowej Biznesu”, KPMG, Warszawa 2022, w szczególności konkluzje dotyczące poziomu cyfryzacji na tle innych krajów UE – jak zaznaczają autorzy: „W porównaniu z innymi krajami regionu, ogólny poziom ucyfrowienia Polski wypada niezadowolająco. Potwierdza to ranking DESI, czyli indeksu gospodarki i społeczeństwa cyfrowego krajów Unii Europejskiej, w którym od kilku lat Polska nie może awansować z jednego z ostatnich miejsc. Wynika to przede wszystkim z niedostatecznej integracji technologii cyfrowych w przedsiębiorstwach. Z kolei w kategorii łączności, cyfrowych usług publicznych i kapitału ludzkiego Polska powoli zbliża się do średniego poziomu zaawansowania krajów UE. Powyżej unijnej średniej plasuje się natomiast dostęp do szerokopasmowego Internetu” (s. 7).

realizację przedsięwzięć związanych ze stosowaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz organizacją sprzedaży wyrobów i usług za pośrednictwem Internetu (handel elektroniczny). Pożyczki udzielana na te cele są w zdecydowanej mniejszości.

Odnotowany rozkład portfela według kryterium celu finansowania odzwierciedla również obecnie artykułowane, zasadnicze potrzeby inwestycyjne wskazywane przez przedsiębiorców – w tym przypadku można odwołać się do ustaleń płynących z wywiadów indywidualnych i wywiadu grupowego, zrealizowanych w ramach niniejszego badania z przedstawicielami małopolskich MŚP (wywiady te odbywały się w maju i w początkach czerwca 2023 r.). Kluczowe konkluzje są następujące:

- jako zdecydowanie najważniejsze przedsiębiorcy wskazują zamierzenia / plany związane z **pozyskiwaniem nowoczesnego sprzętu, maszyn i urządzeń, zarówno w celu podnoszenia zdolności produkcyjnych, jak i redukcji kosztów wytwarzania**,
- planowane zakupy inwestycyjne kierunkowane są także na pozyskiwanie urządzeń i wyposażenia umożliwiających **elastyczne modyfikowanie wytwarzanych produktów** (rzadziej wskazuje się na tworzenie zupełnie nowej oferty – dominują istotne ulepszenia / zmiany obecnie wytwarzanych wyrobów i usług),
- finansowanie związane z **utrzymaniem płynności** ma obecnie zdecydowanie mniejsze znaczenie (traktowane jako instrument stosowany w szczególnych sytuacjach) – na korzyść bieżącego finansowania potrzeb obrotowych.

W związku z tymi opiniami oraz w świetle odnotowanej historycznie koncentracji przedmiotowej portfeli w poddziałaniach 3.4.1 i 3.4.2, płyną konkluzje uzasadniające kontynuację wsparcia z wykorzystaniem podobnie skonfigurowanych instrumentów dłużnych.

Tabela 3. Cel / przedmiot finansowania – pożyczki w ramach poddziałania 3.4.1 RPO WM 2014-2020

Przeznaczenie pożyczki	Liczba	Wartość	% / liczba	% / wartość
Inwestycje w nowoczesne maszyny, urządzenia i sprzęt produkcyjny	286	40 866 972	46%	46%
Przedsięwzięcia inwestycyjne mające na celu rozwój/rozbudowę firmy	129	21 787 841	21%	25%
Przedsięwzięcia płynnościowe – finansowanie wydatków związanych z utrzymaniem bieżącej działalności	72	10 642 150	12%	12%

Przeznaczenie pożyczki	Liczba	Wartość	% / liczba	% / wartość
Rozwój sprzedaży wyrobów i usług w Internecie (handel elektroniczny)	14	1 191 589	2%	1%
Inwestycje dotyczące stosowania technologii informacyjno - komunikacyjnych (TIK)	13	2 013 833	2%	2%
Finansowanie kapitału obrotowego (powiązane z działalnością inwestycyjną)	8	1 145 000	1%	1%
Inne	94	11 081 076	15%	12%
Razem	616	88 728 461	100%	100%

Źródło: opracowanie własne, na podstawie bazy POIF (BGK).

Tabela 4. Cel / przedmiot finansowania – pożyczki w ramach poddziałania 3.4.2 RPO WM 2014-2020

Przeznaczenie pożyczki	Liczba	Wartość	% / liczba	% / wartość
Inwestycje w nowoczesne maszyny, urządzenia i sprzęt produkcyjny	530	92 595 946	45%	42%
Przedsięwzięcia inwestycyjne mające na celu rozwój/rozbudowę firmy	424	86 226 876	36%	39%
Przedsięwzięcia płynnościowe – finansowanie wydatków związanych z utrzymaniem bieżącej działalności	191	32 065 154	16%	15%
Finansowanie kapitału obrotowego (powiązane z działalnością inwestycyjną)	17	5 275 250	1%	2%
Inwestycje dotyczące stosowania technologii informacyjno - komunikacyjnych (TIK)	8	1 762 213	1%	1%
Przedsięwzięcia z zakresu dostosowania istniejących instalacji produkcyjnych do standardów najlepszych dostępnych technik	6	442 900	1%	0%
Rozwój sprzedaży wyrobów i usług w Internecie (handel elektroniczny)	5	438 140	0%	0%
Razem	1 181	218 806 479	100%	100%

Źródło: opracowanie własne, na podstawie bazy POIF (BGK).

Odwołując się do innych badań ewaluacyjnych, należy odnotować podkreślaną w nich wysoką skuteczność i użyteczność wsparcia, potwierdzoną na bazie badań kontrfaktycznych (prowadzonych wobec grupy nie korzystających z instrumentów

dłużnych RPO WM)³⁸. Przede wszystkim, na uwagę zasługuje pozytywna ocena zmian poziomu konkurencyjności odbiorców ostatecznych, korzystających z pożyczek w ramach obu analizowanych poddziałań. Przejawiało się to przede wszystkim w przyroście przychodów ze sprzedaży (szczególnie w gronie pożyczkobiorców w poddziałaniu 3.4.1), w tym wynikających z wprowadzania na rynek produktów nowych lub istotnie zmodyfikowanych (w przypadku ok. 85% pożyczkobiorców, przed uzyskaniem pożyczki, przychody z tego źródła były zdecydowanie niższe). Efekty te były wynikiem przeważającej koncentracji wydatków ponoszonych ze środków pożyczki na działania inwestycyjne (ok. 65% - 70%), co zdaniem badanych było głównym czynnikiem odnotowanego wzrostu konkurencyjności. Pozytywne zmiany odnotowano także w sferze zatrudnienia oraz w zakresie ogólnego poziomu innowacyjności, wynikającego z realizowanych innowacji produktowych i procesowych (wdrożonych w około połowie przedsiębiorstw odbiorców pożyczek; w większości były to innowacje przyrostowe i imitacyjne). Wszystkie oddziaływania wsparcia, generowane z tytułu pozyskanego finansowania dłużnego przełożyły się wreszcie na wysoką przeżywalność podmiotów (czynnik ten ma szczególne znaczenie w przypadku start-upów, a więc pożyczkobiorców w poddziałaniu 3.4.1³⁹).

Analizy, dotyczące doświadczeń związanych ze stosowaniem instrumentów finansowych w ramach RPO WM 2014-2020, ukierunkowanych na wspieranie konkurencyjności uwzględniły także ocenę produktów pożyczkowych dystrybuowanych w ramach poddziałań 3.4.1 i 3.4.2, formułowaną z różnych perspektyw, w tym z uwzględnieniem perspektywy odbiorców ostatecznych oraz pośredników finansowych. W tym zakresie wnioski z wywiadów jakościowych pozostają podobne do artykułowanych przez respondentów w analizie ex ante z 2020 r. Również obecnie dominuje (de facto nie wystąpiły opinie krytyczne) generalnie pozytywna ocena oferty pożyczkowej. Kluczowe ustalenia badawcze w tym zakresie podsumować można w następujący sposób:

- W ramach, pozytywnej, ogólnej oceny, respondenci reprezentujący sferę systemowo-zarządczą i wdrożeniową podkreślali znacznie lepsze dostosowanie do popytu pożyczek w poddziałaniu 3.4.2, w którym praktycznie nie wystąpiły problemy wdrożeniowe; popyt na te pożyczki były wysokie, co skutkowało bezproblemową budową portfela (portfeli poszczególnych pośredników).

³⁸ Odwołujemy się tu do ostatnio przeprowadzonej, kompleksowej ewaluacji efektów wsparcia w sferze konkurencyjności, wynikających z realizacji działań wspierających w ramach RPO WM 2014-2020, zob. „Ewaluacja wsparcia konkurencyjności, innowacyjności i umiędzynarodowienia małopolskich MŚP w ramach 3 osi priorytetowej RPO WM na lata 2014-2020 – etap II”, EU-Consult i PAESP, Gdańsk 2022, s. 99-125.

³⁹ Jest to znacznie więcej, niż przeciętnie dla całej populacji MŚP w województwie (ok. 95% vs. 81%), zob. op. cit, s. 121 oraz PARP „Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce – 2021”, Warszawa 2021, s. 16.

- Na poziomie wdrażania znacznie bardziej wymagający okazał się produkt pożyczkowy dla start-upów (poddziałanie 3.4.1) – w tym przypadku wdrażanie przebiegało powoli, a popyt na pożyczkę był niski; w pewnym stopniu było to uzasadnione ograniczeniem grupy docelowej do grona najmniejszych firm / o najkrótszym stażu działania – co do zasady, jest to populacja mniej liczna, a wczesna faza rozwoju w większości przypadków charakteryzuje się ostrożnym podejściem do zaciągania zobowiązań dłużnych.
- Zakres finansowania (minimalna / maksymalna kwota pożyczki) oceniano jako wystarczający, a nawet zbyt wysoki – przedsięwzięcia, w których wartość pożyczki przekraczała 0,5 mln zł występowały rzadko – w całościowym portfelu pożyczkowym (oba poddziały) pożyczki takie stanowiły niecałe 11% – natomiast były one bardzo rzadkie w instrumencie przeznaczonym dla start-upów – stanowiły jedynie ok. 4% portfela ilościowego w poddziale 3.4.1 – z uwagi na wczesną fazę rozwojową firmy, a w związku z tym niższe zapotrzebowanie, jak i zdolność pozyskania długu, np. w związku z ograniczoną dostępnością odpowiedniej jakości aktywów, jako zabezpieczenia zobowiązań pożyczkowych). Maksymalne pułapy wartości pożyczek okazały przewymiarowane, natomiast wydają się one zupełnie sensowne w dzisiejszych realiach gospodarczych (wysokość oprocentowania, zmiany kosztów wywołane bardzo wysokim poziomem inflacji, która pozostanie wysoka co najmniej w perspektywie 2-3 kolejnych lat).
- Nadal, za kluczową zaletę instrumentów finansowych opartych o środki unijne uznaje się ich relatywnie niski poziom oprocentowania (dodatkowo, ustalanego jako stałe w całym okresie pożyczkowym) – czynnik ten wciąż stanowi kluczową przesłankę zainteresowania pozyskaniem pożyczki (sama dostępność finansowania ma natomiast zdecydowanie mniejsze znaczenie). Obecne poziomy oprocentowania, które ustalane byłyby w oparciu o stopę bazową / referencyjną KE uznawane będą za wysokie (pomimo nadal ich wyraźnie mniejszego poziomu w porównaniu do kosztów finansowania spotykanych aktualnie w sektorze bankowym).
- Za jeden z kluczowych parametrów pożyczek finansujących konkurencyjność uznaje się możliwość pokrywania ze środków pożyczki wydatków obrotowych (w ramach pożyczki inwestycyjnej). Nie budzi specjalnych zastrzeżeń formuła wymagająca związku takich wydatków z przedmiotem inwestycji, aczkolwiek zauważano, że takie rozwiązanie może budzić w praktyce pewne wątpliwości interpretacyjne (stąd sugestie luźniejszego uregulowania powiązania takich wydatków z inwestycją jako taką; jednak, przyznając jednocześnie, że praktyczna

operacjonalizacja takiej klauzuli może być bardzo trudna). W każdym razie, nie sygnalizowano występowania szczególnych problemów w tym zakresie.

W 3. Osi priorytetowej RPO WM, poza interwencją wdrażaną w formie instrumentów finansowych, realizowane były rozmaite instrumenty wsparcia oparte o finansowanie bezzwrotne⁴⁰. Były to trzy działania dedykowane tworzeniu warunków sprzyjających funkcjonowaniu na rynku regionalnym podmiotów sektora MŚP oraz wzrostu ich znaczenia gospodarczego, tj. działanie 3.1 – poświęcone wspieraniu powstawania w województwie instrumentów interwencji terytorialnej – Stref Aktywności Gospodarczej, działanie 3.2 – przewidujące promowanie postaw przedsiębiorczych oraz profesjonalizację usług świadczonych przedsiębiorcom (MŚP) przez regionalne instytucje otoczenia biznesu oraz działanie 3.3 – skoncentrowane na interwencji wspierającej umiędzynarodowienie gospodarki województwa (promocja gospodarcza Małopolski oraz wspieranie międzynarodowej aktywności regionalnego sektora MŚP).

Z kolei działanie (3.4) , w którym umiejscowiono wsparcie w formie instrumentów finansowych (poddziałania 3.4.1 i 3.4.2), skierowane wprost na podnoszenie konkurencyjności MŚP, obejmowało również interwencje oparte na dotacjach. Były to: poddziałanie 3.4.3 – dotacje dla MŚP we wczesnej fazie wzrostu, poddziałanie 3.4.4 – dotacje dla MŚP, poddziałanie 3.4.5 – bony na doradztwo oraz 3.4.6 – bony rekompensacyjne.

W kontekście instrumentów finansowych ukierunkowanych na wzrost konkurencyjności na uwagę zasługują interwencje dotacyjne zaprogramowane w działaniach 3.4.3 i 3.4.4. Oferowane tu wsparcie było również związane z budowaniem i wzmacnianiem pozycji konkurencyjnej regionalnych MŚP, przy czym w tym przypadku wsparcie dotacyjne zostało ściślej ukierunkowane – służyło ono finansowaniu projektów rozwojowych, bazujących na wykorzystaniu wyników prac B+R lub pozyskanej własności intelektualnej, prowadzącym do wprowadzenia na rynek nowych lub istotnie ulepszonych produktów / procesów (promowana tu była innowacyjność produktowa i procesowa), a dodatkowo (w poddziałaniu 3.4.4) także wspieraniu inwestycji MŚP – producentów urządzeń finalnych niezbędnych do wytwarzania energii lub biokomponentów i biopaliw. Jak więc widać, zaprogramowane instrumenty dotacyjne charakteryzował większy poziom specjalizacji, a jednocześnie reagowały one w sferze wyższego ryzyka wdrożeniowego – z tego też względu można wnioskować o wysokiej komplementarności takiej struktury wsparcia, w której w sposób logiczny zdemarkowano interwencję, odpowiednio uwzględniając, zarówno przedmiot wsparcia, jak i formę jego dystrybucji. Koncentrację z punktu widzenia specjalizacji

⁴⁰ W tym, z możliwością zastosowania mechanizmu pomocy zwrotnej – w omawianych dalej działaniach 3.1 i 3.2 RPO WM.

przedmiotowej wsparcia dobrze oddają informacje na temat liczby podmiotów – beneficjentów dotacji w poddziałaniach 3.4.3 i 3.4.4 (co jest zrozumiałe, właśnie ze względu na specjalistyczny przedmiot wsparcia)⁴¹. Ponownie, stanowi to potwierdzenie logicznie zaprojektowanej architektury interwencji w całym działaniu 3.4 RPO WM, w którym to funkcjonowały obok dotacji instrumenty finansowe (dłużne / pożyczki).

6.1.2. Potencjalne zapotrzebowanie na dany instrument, a także analiza dostępności kapitału w ramach instytucji oferujących finansowanie zwrotne w województwie małopolskim

Generalnie pozytywna ocena instrumentów dłużnych w sferze wspierania konkurencyjności, wdrażanych w ramach RPO WM 2014-2020 pozwala oczekiwać, że zainteresowanie potencjalnych odbiorców ostatecznych tego rodzaju produktami w przyszłości będzie wysokie. W niniejszym badaniu konkluzję taką można sformułować opierając się na wywiadach z pośrednikami finansowymi, jak i przedsiębiorcami, wypowiadającymi się na ten temat podczas zogniskowanego wywiadu grupowego. **Wszyscy wspomniani tu respondenci reprezentowali stanowisko, wskazujące na zasadność kontynuacji wsparcia z wykorzystaniem podobnych w konstrukcji instrumentów finansowych. Głównym czynnikiem skłaniającym do takich opinii była wyraźnie podkreślana atrakcyjność parametrów pożyczek oferowanych w poddziałaniach 3.4.1 i 3.4.2 RPO WM, a jednocześnie brak rozwiązań konkurencyjnych (do kwestii tej powracamy dalej).**

Pośrednio, na efekty dotyczące budowy zainteresowania ofertą pozabankowych instrumentów dłużnych, zwrócono także uwagę w ramach przywołanej już ewaluacji wsparcia RPO WM w sferze konkurencyjności. Z badania tego wynika⁴², że generalnie przedsiębiorcy oceniają finansowanie w postaci kredytów za mniej atrakcyjne, co więcej oceny te w większości artykułowane są po zapoznaniu się z ofertą bankową (tak deklarowało ok. 64%÷75% korzystających z pożyczek RPO WM). Jak wynika z badania, generalnie finansowanie bankowe jest dostępne, jednak jego warunki są zdecydowanie mniej atrakcyjne, a poza tym pozyskanie kredytów (szczególnie inwestycyjnych) jest bardziej skomplikowane z uwagi na wysokie wymagania związane z zabezpieczeniami, a także przywiązywanie uwagi przez kredytodawców do posiadania przez wnioskodawcę pozytywnej

⁴¹ Zob. „Ewaluacja wsparcia konkurencyjności, innowacyjności i umiędzynarodowienia małopolskich MŚP ...”, op. cit. s. 99-100.

⁴² Op. cit. s. 114-115.

historii kredytowej⁴³⁴⁴. Jak wynika z cytowanego badania ponad połowa potencjalnych odbiorców wsparcia zwrotnego poinformowała, że zapoznawała się w przeszłości z ofertą kredytów/pożyczek z sektora bankowego (61%), ale tylko 10% zdecydowało się na złożenie wniosku o ich przyznanie. Pozostali ankietowani nie poszukiwali tego rodzaju informacji, w większości zakładając, że nie kwalifikują się do pozyskania kredytu. Oczywiście tego rodzaju opinie wskazują na wysoką konkurencyjność pozabankowego finansowania zwrotnego (Pożyczki RPO WM) wobec oferty kredytowej – wniosek taki jest oczywiście sprzyjający zasadności oczekiwań, dotyczących zainteresowania ofertą instrumentów dłużnych, tworzonych z wykorzystaniem środków unijnych.

Poza tym, warto podkreślić, że czynnikiem jednoznacznie sprzyjającym przyszłemu popytowi na podobne instrumenty, będą już zgromadzone doświadczenia przez korzystających z pożyczek, jak i doświadczenia pośredników finansowych. Tego rodzaju efekt „edukacyjny” ma oczywiście niebagatelne znaczenie i dlatego powinien być on odpowiednio wykorzystany w systemie promocji nowych instrumentów finansowych w sferze wspierania konkurencyjności, w ramach FEM.

Rozważając zainteresowanie korzystaniem z instrumentów dłużnych wspieranych regionalnie ze środków unijnych należy dodatkowo brać pod uwagę czynniki wynikające z szerszego kontekstu gospodarczego.

- Po pierwsze, w świetle pozytywnych ocen, artykułowanych wobec instrumentów dłużnych RPO WM, a jednocześnie nasilających się wyzwań rozwojowych, również należy oczekiwać odpowiedniego popytu na instrumenty finansowe. W obecnych warunkach wysokiej inflacji, dotyczącej także czynników produkcji, przedsiębiorcy w naturalny sposób poszukują oszczędności. Ich źródłem mogą być nowe technologie, nowoczesne wyposażenie, wdrażanie nowych rozwiązań organizacyjnych, czy też dbałość o efektywność energetyczną. Dokonywanie odpowiednich zmian wymagać będzie inwestowania, co z kolei

⁴³ Jeśli weźmiemy pod uwagę inny fakt badawczy, a mianowicie konkluzję, że blisko 2/3 przedsiębiorstw, stanowiących potencjalnych odbiorców wsparcia zwrotnego w ramach Działania 3.4 przyznało, że nigdy nie korzystało z kredytu ani pożyczki z sektora bankowego w związku z prowadzoną przez siebie działalnością gospodarczą (66,1%), to widać wyraźnie, że „historia kredytowa” nie jest w tej populacji czynnikiem podnoszącym szansę uzyskania finansowania, op. cit, s. 116.

⁴⁴ Ponadto, można realnie zakładać, że wskazywane tu trudności potęgują się stosownie do przedmiotu finansowania: im bardziej innowacyjny / nowatorski, tym ich znaczenie będzie większe. Przykładowo, z taką właśnie sytuacją możemy mieć w przypadku poszukiwania kredytu na przedsięwzięcia bazujące na założeniach koncepcji Przemysłu 4.0, czy też dotyczące kompleksowej cyfryzacji, gdy często ich skutek jest trudny do przewidzenia. Dotyczy to także (tym bardziej) podlegających ewentualnemu finansowaniu komponentów doradczych związanych z inwestycjami Przemysłu 4.0, czy cyfryzacyjnymi (np. zmiana modelu działalności na cyfrowy).

wymusi poszukiwanie źródeł finansowania (głównym czynnikiem wyboru będzie atrakcyjność źródła finansowania). W ten sposób, zakładając trafną promocję „regionalnych” instrumentów finansowych, można spodziewać się odpowiedniego popytu w tym zakresie, kierunkowanego do pośredników finansowych dystrybuujących instrumenty finansowe. Także okres wychodzenia z pandemii powoduje realizację wstrzymanych wcześniej planów inwestycyjnych.

- Po drugie, istotna może okazać się ewentualna konkurencja ze strony innych źródeł finansowania. Uwzględniając przedstawione wcześniej konkluzje, raczej konkurencji takiej nie będą stanowić źródła bankowe. W grę mogą natomiast wchodzić inne źródła oparte na wsparciu publicznym. Jednak i w tym przypadku, w sferze rozwoju przedsiębiorstw, konkurencja z ich strony nie wydaje się szczególnie istotna. Generalnie, wynika to, z braku odpowiednio atrakcyjnych tego rodzaju instrumentów. W kwestii potencjalnej konkurencji innych instrumentów finansowych (opartych na wsparciu publicznym) poczynić można następujące uwagi:
 - Potencjalnie konkurencyjne instrumenty finansowe na pewno, znajdują się w dyspozycji **pozabankowych regionalnych pośredników finansowych, którzy oferują produkty dłużne w oparciu o środki własne**. Są to jednak produkty kosztowne, zbliżone cechami do kredytów bankowych⁴⁵ – można zatem przyjąć, iż stanowić będą w najlepszym razie opcję drugiego albo nawet trzeciego wyboru. Poza tym, skala działalności pośredników w oparciu o środki własne podlega ograniczeniu z uwagi na angażowanie tych zasobów we wkłady własne do pozyskiwanych do dystrybucji instrumentów finansowych, tworzonych w oparciu o środki unijne. Zatem skala takiej oferty jest generalnie niewielka.
 - Trudno również o konkurencyjne instrumenty organizowane na szczeblu ogólnokrajowym. Na pewno nie stanowią ich instrumenty kapitałowe (Starter, Biznest) wdrażane przez PFR Ventures, bowiem są one adresowane do środowiska VC, które z kolei koncentruje swoją uwagę na wysoce innowacyjnych i skalowalnych przedsięwzięciach (spółkach)⁴⁶.

⁴⁵ Przykładowo, zob. oferta Małopolskiej Agencji Rozwoju Regionalnego SA, pożyczki dla mikro i małych firm, dostępne w wysokości do 500 tys. zł, z oprocentowaniem stałym w całym okresie pożyczkowym, na poziomie od 9,82% – 11,62% w skali roku, udzielane na okres maksymalnie 60 miesięcy z możliwością skorzystania z karencji na spłatę kapitału (do 6 miesięcy); wymagany wkład własny (min. 20% kosztów projektu); pobierana jednorazowa prowizja: od 1% do 1,5% zależnie od uzgodnionego okresu spłaty, wymagane zabezpieczenia, zob. [MARR SA pożyczki dla mikro i małych firm](#) (pobranie 23.05.2023 r.).

⁴⁶ [PFR Ventures – finansowanie start-upów w ramach FENG 2021-2027](#) (pobranie 23.05.2023 r.).

Podobnie, jeśli chodzi o udostępniane na szczeblu krajowym programy gwarancyjne, które wspomagają dostępność standardowego kredytu bankowego lub też mają wysoce specjalistyczny charakter (gwarancje w ramach faktoringu i leasingu)⁴⁷ (tu powraca kwestia postrzegania i oceny atrakcyjności kredytów).

- Natomiast pewną konkurencję stanowić może **instrument kredytu technologicznego**⁴⁸ – znakomicie uatrakcyjniający typowe finansowanie bankowe (trzeba jednak pamiętać, że na etapie pozyskiwania jest to typowy kredyt bankowy, ze wszystkimi jego warunkami / standardowymi wymogami, dotyczącymi oceny zdolności kredytowej i zabezpieczeniowej).
- Nie stanowi też szczególnie istotnej konkurencji ogólnokrajowy program finansowania dłużnego „Wsparcie w Starcie”, bowiem ten instrument adresuje problem wspierania samozatrudnienia osób fizycznych (kierowany jest do nowopowstających mikroprzedsiębiorstw) – zatem, w pewnym (jednak bardzo niewielkim) zakresie może on stanowić alternatywne źródło finansowania⁴⁹.

Paletę wsparcia instrumentów finansowych **uzupełnia oferta Małopolskiego Funduszu Rozwoju sp. z o.o.** (wehikułu samorządu województwa przeznaczonych do zagospodarowywania środków zwracanych z instrumentów finansowych – w kolejnych perspektywach (tzw. re-użycie), przy czym w tym przypadku istnieje daleko idąca (o ile nie kompletna) możliwość koordynacji wsparcia dystrybuowanego w ramach aktualnie realizowanego Programu regionalnego i zagospodarowywanych środków zwracanych. Zatem, organizowane tu instrumenty finansowe mogą znakomicie uzupełniać pozostającą w bieżącej dystrybucji alokację na instrumenty finansowe, opartą na środkach Programu (FEM) (np. poprzez uruchomienie typowych instrumentów finansowania płynności / kapitału obrotowego, czy też służących rozwojowi regionalnego systemu poręczeń)⁵⁰.

⁴⁷ [BGK pomoc dla MŚP – system gwarancji](#) (pobranie 23.05.2023 r.).

⁴⁸ [BGK pomoc dla MŚP – kredyt technologiczny w ramach FENG 2021-2027](#) (pobranie 23.05.2023 r.).

⁴⁹ [BGK program Pierwszy biznes Wsparcie w Starcie](#) (pobranie 23.05.2023 r.).

⁵⁰ Przytaczamy tu konkluzje jednego z indywidualnych wywiadów pogłębionych, przeprowadzonego w ramach niniejszego badania.

6.1.3. Proponowane metryki instrumentu finansowego

W niniejszej części przedstawiamy dwa warianty instrumentu finansowego: „czystego” instrumentu dłużnego (pożyczka) oraz instrumentu dłużnego mieszanego (pożyczka z umorzeniem). Decyzje, co do zastosowania określonego wariantu, będą podejmowane na późniejszym etapie, w ramach konstruowania strategii inwestycyjnej instrumentów finansowych w ramach FEM 2021-2027.

Tabela 5. Fiszka instrumentu – pożyczka na inwestycje rozwojowe mikro, małych i średnich przedsiębiorstw oraz przedsiębiorstw typu small-mid caps i mid-caps

CS1iii		Pożyczka na inwestycje rozwojowe mikro, małych i średnich przedsiębiorstw oraz przedsiębiorstw small mid-caps i mid-caps		
Cel instrumentu:		Wzrost konkurencyjności opartej na innowacyjności i wzroście produktywności.		
Wielkość jednostkowej transakcji:	Od:	Do:	Ew. karencja	Zapadalność:
	-	1 200 000 zł	Do 12 miesięcy w spłacie rat kapitałowych	max. 8 lat
Finanse i wskaźniki				
Planowane do udzielenia pożyczki:				221
Przeciętna pożyczka:				895 000 zł
Alokacja na IF (wkład FEM) bez kosztów zarządzania⁵¹				166 098 000 zł
Przybliżone koszty zarządzania (zakładamy szacunkowo 7% kwoty wkładu FEM bez wkładu pośrednika finansowego)				12 502 000 zł
Razem alokacja FEM na IF (z kosztami zarządzania, ale bez wkładu własnego pośrednika finansowego)				178 600 000 zł
Razem alokacja FEM na IF (z wkładem własnym pośrednika finansowego i z kosztami zarządzania)				210 117 647 zł
Razem alokacja FEM na IF (z wkładem własnym pośrednika finansowego, ale bez kosztów zarządzania)				197 615 647 zł
Typy finansowanych projektów i ew. demarkacja ze wsparciem bezzwrotnym				
Typy finansowanych projektów		Inwestycje związane z wdrożeniami wyników prac badawczo-rozwojowych (wypracowanych samodzielnie lub nabytych).		

⁵¹ Wartość wyrażone w złotych, bazujące na przeliczeniu wartości wyrażonych w euro, obecnych w programie FEM 2021-2027, z zastosowaniem kursu wymiany 1 euro – 4,70 zł, na podstawie zob. „Wytyczne dotyczące stosowania jednolitych wskaźników makroekonomicznych będących podstawą oszacowania skutków finansowych projektowanych ustaw. Aktualizacja – czerwiec 2023 r.”, MR, Warszawa 19.06.2023 r., str. 4.

CS1iii	Pożyczka na inwestycje rozwojowe mikro, małych i średnich przedsiębiorstw oraz przedsiębiorstw small mid-caps i mid-caps	
		• Inwestycje mające na celu wdrożenie technologii zgodnie z założeniami gospodarki o obiegu zamkniętym. • Inne inwestycje prowadzące do rozbudowy zakładu i zdolności produkcyjnych przedsiębiorstwa, wprowadzenia na rynek nowych lub ulepszonych produktów/usług lub zdobywania nowych rynków zbytu.
Demarkacja ze wsparciem bezzwrotnym	Wsparcie bezzwrotne w ramach FEM dotyczy innych typów projektów (wsparcie w formie pożyczki nie wiąże się ze specjalistycznymi rozwiązaniami cyfrowymi/w zakresie Przemysłu 4.0, dodatkowo obarczonych wysokim ryzykiem i trudnością ustanowienia wymaganych zabezpieczeń, a także powiązanych z doradztwem).	
Preferencje i grupa docelowa		
Odbiorcy ostateczni:	Mikro, mali i średni przedsiębiorcy, także przedsiębiorcy typu small mid-caps oraz mid-caps (z siedzibą lub miejscem lokalizacji inwestycji w granicach województwa małopolskiego) ⁵² .	
Oprocentowanie i inne opłaty:	• 20% stopy referencyjnej KE (pożyczki na projekty realizowane w obszarach zmarginalizowanych oraz zagrożonych trwałą marginalizacją), albo • 40% stopy referencyjnej KE (inwestycje polegające na wdrożeniu wyników działalności B+R,	

⁵² Wsparcie działań inwestycyjnych może wykraczać poza wąską definicję MŚP (zgodnie z Zaleceniem Komisji 2003/361/WE z 2003 r. w sprawie definicji mikro, małych i średnich przedsiębiorstw, Dz.Urz. L 124, str. 36). Dopuszczalne jest wspieranie inwestycji dokonywanych przez „małe spółki o średniej kapitalizacji” (*small mid-caps*) oraz „spółki o średniej kapitalizacji” (*mid-caps*), o ile formę wsparcia stanowią instrumenty finansowe. Dopuszczalne jest również wspieranie inwestycji dokonywanych przez spółki o średniej kapitalizacji, przeznaczonych na rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych lub wykorzystywanie zaawansowanych technologii (art. 5 ust. 2 lit. c) i d) Rozporządzenia (UE) 2021/1058 w sprawie EFRR). Przy czym, „małe spółki o średniej kapitalizacji” oznaczają podmioty zatrudniające nie więcej niż 499 pracowników, niebędące MŚP; „spółki o średniej kapitalizacji” oznaczają podmioty zatrudniające nie więcej niż 3 000 pracowników, niebędące MŚP ani małymi spółkami o średniej kapitalizacji.

CS1iii	Pożyczka na inwestycje rozwojowe mikro, małych i średnich przedsiębiorstw oraz przedsiębiorstw small mid-caps i mid-caps
	skutkujące innowacją produktową lub procesową lub dotyczące wdrożenia rozwiązań gospodarki o obiegu zamkniętym, albo • 60% pozostałe przedsięwzięcia inwestycyjne, dodatkowo • obniżka ww. współczynnika o 5 p.proc. w przypadku w określonych powyżej inwestycji, korzystających z preferencyjnego oprocentowania – w sytuacji, gdy są realizowane w dziedzinach inteligentnych specjalizacji regionalnych. Oprocentowanie stałe w całym okresie pożyczkowym, brak opłat i prowizji.
Zabezpieczenia:	Standardowe, zgodnie z pragmatyką pośrednika finansowego. W przypadku pożyczek do 100 tys. zł – wyłącznie zabezpieczenia osobiste ⁵³ .
Inne wymogi i preferencje:	• Możliwość sfinansowania do 100% nakładów inwestycyjnych. • Karencja do 12 miesięcy (w wybranym okresie).
Pomoc publiczna i pomoc de minimis	Pomoc de minimis lub regionalna pomoc inwestycyjna przewidziana w ramach art. 14 GBER. Dopuszczalny wariant bez pomocy publicznej – dla przedsiębiorców

⁵³ Wielkość finansowania, opartego na „miękkich” (słabych zabezpieczeniach) nie powinna być obligatoryjnie narzucana pośrednikom, raczej można sugerować jej zwiększenie. Ostatecznie, to pragmatyka postępowania pośredników powinna mieć tu decydujące znaczenie, szczególnie, iż ich zasoby stanowią część kapitalizacji instrumentu. Warto też dodać, że podczas wywiadów grupowych z przedsiębiorcami kwestia ta nie okazała się newralgiczna.

CS1iii	Pożyczka na inwestycje rozwojowe mikro, małych i średnich przedsiębiorstw oraz przedsiębiorstw small mid-caps i mid-caps	
		rezygnujących z preferencyjnego oprocentowania.
Kryteria wyboru projektów:		Brak specyficznych kryteriów
Dźwignia (efekt mnożnikowy):		1,18 ⁵⁴
Wartość dodana		1,29 ⁵⁵
Wskaźniki produktu		
Założenia i komentarze: wskaźniki produktu z programu FEM 2021-2027, w realizację których wkład będzie miał niniejszy instrument finansowy.		
Przedsiębiorstwa objęte wsparciem z instrumentów finansowych		221
Wskaźniki rezultatu		
Założenia i komentarze: wskaźniki rezultatu z programu FEM 2021-2027, w realizację których wkład będzie miał niniejszy instrument finansowy.		
Wskaźnik:	Wartość docelowa:	
Wartość inwestycji prywatnych uzupełniających wsparcie publiczne – instrumenty finansowe	19 761 565 zł	
MŚP wprowadzające innowacje produktowe lub procesowe	26	
Nowe przedsiębiorstwa utrzymujące się na rynku	51	

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 6. Fiszka instrumentu pożyczka z umorzeniem części kapitału pożyczki, przeznaczona na inwestycje rozwojowe mikro, małych i średnich przedsiębiorstw oraz przedsiębiorstw typu small-mid caps i mid-caps

⁵⁴ Definiowana jako iloraz wartości finansowanego programu oraz wartości wsparcia pochodzącego ze środków programu regionalnego bez wkładu pośrednika finansowego (ewentualnie innych wkładów). Bazując na aktualnych rozstrzygnięciach w zakresie zasad tworzenia i wdrażania instrumentów finansowych założono, że każdorazowo wkład z alokacji na FEM 2021-2027 wyniesie 85%, a wkład pośrednika finansowego 15%. Dla tak ustalonych parametrów efekt dźwigni we wszystkich produktach pożyczkowych będzie taki sam, wyniesie $1 / 0,85 = 1,1765$, w zaokrągleniu 1,18.

⁵⁵ Założono średnio 10% wkład własny odbiorcy ostatecznego wsparcia. Wartość dodana skalkulowana jak dźwignia (efekt mnożnikowy) z tą różnicą, że dzielna zostaje powiększona o dodatkowy wkład, tj. wkład odbiorcy ostatecznego, w konsekwencji $(0,1+1)/0,85 = 1,2942$ (w zaokrągleniu 1,29).

CS1iii		Pożyczka z umorzeniem na inwestycje rozwojowe mikro, małych i średnich przedsiębiorstw oraz przedsiębiorstw small mid-caps i mid-caps		
Cel instrumentu:		Wzrost konkurencyjności opartej na innowacyjności i wzroście produktywności.		
Wielkość jednostkowej transakcji:	Od:	Do:	Ew. karencja	Zapadalność:
	-	1 200 000 zł	Do 12 miesięcy w spłacie rat kapitałowych	max. 8 lat
Finanse i wskaźniki				
Planowane do udzielenia pożyczki:			221	
Przeciętna pożyczka:			895 000 zł	
Alokacja na IF (wkład FEM) bez kosztów zarządzania ⁵⁶			166 098 000 zł	
Przybliżone koszty zarządzania (zakładamy szacunkowo 7% kwoty wkładu FEM bez wkładu pośrednika finansowego)			12 502 000 zł	
Razem alokacja FEM na IF (z kosztami zarządzania, ale bez wkładu własnego pośrednika finansowego)			178 600 000 zł	
Razem alokacja FEM na IF (z wkładem własnym pośrednika finansowego i z kosztami zarządzania)			210 117 647 zł	
Razem alokacja FEM na IF (z wkładem własnym pośrednika finansowego, ale bez kosztów zarządzania)			197 615 647 zł	
Typy finansowanych projektów i ew. demarkacja ze wsparciem bezzwrotnym				
Typy finansowanych projektów		- Inwestycje związane z wdrożeniami wyników prac badawczo-rozwojowych (wypracowanych samodzielnie lub nabytych). - Inwestycje mające na celu wdrożenie technologii zgodnie z założeniami gospodarki o obiegu zamkniętym. - Inne inwestycje prowadzące do rozbudowy zakładu i zdolności produkcyjnych przedsiębiorstwa, wprowadzenia na rynek nowych lub ulepszonych produktów/usług lub zdobywania nowych rynków zbytu.		
Demarkacja ze wsparciem bezzwrotnym		Wsparcie bezzwrotne w ramach FEM dotyczy innych typów projektów (wsparcie w formie pożyczki nie wiąże się ze		

⁵⁶ Wartość wyrażone w złotych, bazujące na przeliczeniu wartości wyrażonych w euro, obecnych w programie FEM 2021-2027, z zastosowaniem kursu wymiany 1 euro – 4,70 zł, na podstawie zob. „Wytyczne dotyczące stosowania jednolitych wskaźników makroekonomicznych będących podstawą oszacowania skutków finansowych projektowanych ustaw. Aktualizacja – czerwiec 2023 r.”, MR, Warszawa 19.06.2023 r., str. 4.

CS1iii	Pożyczka z umorzeniem na inwestycje rozwojowe mikro, małych i średnich przedsiębiorstw oraz przedsiębiorstw small mid-caps i mid-caps
	specjalistycznymi rozwiązaniami cyfrowymi/w zakresie Przemysłu 4.0, dodatkowo obarczonych wysokim ryzykiem i trudnością ustanowienia wymaganych zabezpieczeń, a także powiązanych z doradztwem).
Preferencje i grupa docelowa	
Odbiorcy ostateczni:	Mikro, mali i średni przedsiębiorcy, także przedsiębiorcy typu small mid-caps oraz mid-caps (siedzibą lub miejscem lokalizacji inwestycji w granicach województwa małopolskiego).
Oprocentowanie i inne opłaty:	• 20% stopy referencyjnej KE (pożyczki na projekty realizowane w obszarach zmarginalizowanych oraz zagrożonych trwałą marginalizacją), albo • 40% stopy referencyjnej KE (inwestycje polegające na wdrożeniu wyników działalności B+R, skutkujące innowacją produktową lub procesową lub dotyczące wdrożenia rozwiązań gospodarki o obiegu zamkniętym, albo • 60% pozostałe przedsięwzięcia inwestycyjne, dodatkowo • obniżka ww. współczynnika o 5 p.proc. w przypadku w określonych powyżej inwestycji, korzystających z preferencyjnego oprocentowania – w sytuacji, gdy są realizowane

CS1iii	Pożyczka z umorzeniem na inwestycje rozwojowe mikro, małych i średnich przedsiębiorstw oraz przedsiębiorstw small mid-caps i mid-caps
	w dziedzinach inteligentnych specjalizacji regionalnych. Oprocentowanie stałe w całym okresie pożyczkowym, brak opłat i prowizji
Element bezzwrotny:	Umorzenia kapitału pożyczki mają charakter opcjonalny⁵⁷ – dotyczą dwóch rodzajów przedsięwzięć inwestycyjnych finansowanych niniejszą pożyczką, tj.: • w których inwestycja polega na wdrożeniu wyników działalności badawczo-rozwojowej (zakupionych lub wypracowanych samodzielnie – udokumentowanych) albo • które dotyczą przedsięwzięcia inwestycyjnego w zakresie gospodarki o obiegu zamkniętym (GOZ). Maksymalne umorzenie w przypadku inwestycji dotyczących wdrożenia wyników działalności badawczo-rozwojowej wynosi do 30% kapitału pożyczki: – umorzenie udzielane po stwierdzeniu wdrożenia do sprzedaży w pełnej skali nowego lub znacznie zmodyfikowanego produktu (wyrobu lub usługi) lub

⁵⁷ Proponowane umorzenia są opcjonalne, a ich lista nie jest zamknięta; ostateczny katalog i szczegółowe warunki umorzeń zostaną ustalone przez Menedżera Funduszu Powierniczego w porozumieniu z IZ przy konstruowaniu produktu.

CS1iii	Pożyczka z umorzeniem na inwestycje rozwojowe mikro, małych i średnich przedsiębiorstw oraz przedsiębiorstw small mid-caps i mid-caps
	wdrożenie procesu⁵⁸ w działalności bieżącej pożyczkobiorcy, zgodnie z biznes planem przedsięwzięcia, stanowiącym podstawę udzielenia pożyczki inwestycyjnej, Maksymalne umorzenie w przypadku inwestycji dotyczących GOZ wynosi do 30% kapitału pożyczki⁵⁹: – umorzenie udzielane po wykazaniu efektu ekologicznego w (1) redukcji powstawania odpadów, (2) wykorzystaniu surowców z recyklingu, (3) redukcji zasobochłonności procesów wytwórczych / usługowych. Tytuły umorzeń pomiędzy kategoriami: wdrożenia wyników działalności B+R i inwestycje GOZ – nie sumują się.
Zabezpieczenia:	Standardowe, zgodnie z pragmatyką pośrednika finansowego. W

⁵⁸ Proponowane umorzenia są opcjonalne, a ich lista nie jest zamknięta; ostateczny katalog, zakres i szczegółowe warunki umorzeń zostaną ustalone przez Menedżera Funduszu Powierniczego w porozumieniu z IZ przy konstruowaniu produktu.

⁵⁹ Na obecnym etapie nie rekomenduje się ustalania ogólnie zaplanowanych progów, określających efekt ekologiczny w projektach GOZ. Ten obszar inwestycji jest relatywnie nowy dla przedsiębiorców i jego nadmierne obarczenie kryteriami ilościowymi może zniechęcać do ubiegania się o wsparcie, szczególnie na początkowym etapie wdrażania pożyczki. Za wystarczające uznać należy wskazanie przez wnioskodawcę minimalnego efektu na etapie wnioskowania o pożyczkę (z czasem, gdy pojawią się pierwsze doświadczenia z tego rodzaju pożyczkami, zasadne będzie rozważenie możliwości ustalenia określonych progów lub też kontynuacja instrumentu w jego wersji wyjściowej / niniejszej). Z czasem, możliwość powiązania instrumentu z audytami GOZ w związku z certyfikacją EMAS (Eco-Management and Audit Scheme) – Wspólnotowy System Eko-Zarządzania i Audytu.

CS1iii	Pożyczka z umorzeniem na inwestycje rozwojowe mikro, małych i średnich przedsiębiorstw oraz przedsiębiorstw small mid-caps i mid-caps	
		przypadku pożyczek do 100 tys. zł – wyłącznie zabezpieczenia osobiste ⁶⁰ .
Inne wymogi i preferencje:		- Możliwość sfinansowania do 100% nakładów inwestycyjnych. - Karencja do 12 miesięcy (w wybranym okresie).
Pomoc publiczna i pomoc de minimis		Pomoc de minimis lub regionalna pomoc inwestycyjna przewidziana w ramach art. 14 GBER. Dopuszczalny wariant bez pomocy publicznej – dla przedsiębiorców rezygnujących z umorzeń i preferencyjnego oprocentowania.
Kryteria wyboru projektów:		Brak specyficznych kryteriów
Dźwignia (efekt mnożnikowy):		1,18 ⁶¹
Wartość dodana		1,29 ⁶²
Wskaźniki produktu		
Założenia i komentarze: wskaźniki produktu z programu FEM 2021-2027, w realizację których wkład będzie miał niniejszy instrument finansowy.		
Przedsiębiorstwa objęte wsparciem z instrumentów finansowych	221	
Wskaźniki rezultatu		

⁶⁰ Wielkość finansowania, opartego na „miękkich” (słabych zabezpieczeniach) nie powinna być obligatoryjnie narzucana pośrednikom, raczej można sugerować jej zwiększenie. Ostatecznie, to pragmatyka postępowania pośredników powinna mieć tu decydujące znaczenie, szczególnie, iż ich zasoby stanowią część kapitalizacji instrumentu. Warto też dodać, że podczas wywiadów grupowych z przedsiębiorcami kwestia ta nie okazała się newralgiczna.

⁶¹ Definiowana jako iloraz wartości finansowanego programu oraz wartości wsparcia pochodzącego ze środków programu regionalnego bez wkładu pośrednika finansowego (ewentualnie innych wkładów). Bazując na aktualnych rozstrzygnięciach w zakresie zasad tworzenia i wdrażania instrumentów finansowych założono, że każdorazowo wkład z alokacji na FEM 2021-2027 wyniesie 85%, a wkład pośrednika finansowego 15%. Dla tak ustalonych parametrów efekt dźwigni we wszystkich produktach pożyczkowych będzie taki sam, wyniesie $1 / 0,85 = 1,1765$, w zaokrągleniu 1,18.

⁶² Założono średnio 10% wkład własny odbiorcy ostatecznego wsparcia. Wartość dodana skalkulowana jak dźwignia (efekt mnożnikowy) z tą różnicą, że dzielna zostaje powiększona o dodatkowy wkład, tj. wkład odbiorcy ostatecznego, w konsekwencji $(0,1+1)/0,85 = 1,2942$ (w zaokrągleniu 1,29).

CS1iii	Pożyczka z umorzeniem na inwestycje rozwojowe mikro, małych i średnich przedsiębiorstw oraz przedsiębiorstw small mid-caps i mid-caps
Założenia i komentarze: wskaźniki rezultatu z programu FEM 2021-2027, w realizację których wkład będzie miał niniejszy instrument finansowy.	
Wskaźnik:	Wartość docelowa:
Wartość inwestycji prywatnych uzupełniających wsparcie publiczne – instrumenty finansowe	19 761 565 zł
MŚP wprowadzające innowacje produktowe lub procesowe	26
Nowe przedsiębiorstwa utrzymujące się na rynku	51

Źródło: Opracowanie własne.

W przypadku obu przedstawionych instrumentów, ważnym zagadnieniem jest również docelowa struktura globalnego portfela pożyczek. Zatem, w celu zaproponowania rozkładu optymalizującego obecność w portfelu określonych kategorii przedsiębiorstw, można zaproponować wprowadzenie następujących ram kształtujących portfel⁶³:

- Co najmniej połowa wartości portfela ulokowana w firmach mikro i małych, w tym co najmniej 50% ulokowane w jednostkach o stażu rynkowym nie dłuższym niż 3 lata (od dnia rejestracji),
- Maksymalnie 10% wartości portfela ulokowane w przedsiębiorstwach kategorii mid-caps lub small-mid caps.

6.2. Cel Szczegółowy 2i – mikro i mali przedsiębiorcy

W ramach Programu Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027 wsparcie na poprawę efektywności energetycznej firm będzie kierowane, zgodnie z linią demarkacyjną pomiędzy programami krajowymi i regionalnymi, tylko do mikro i małych firm.

Preferowane będą przedsięwzięcia o najwyższej efektywności kosztowej i oszczędności energii w oparciu o przyjęty minimalny próg oszczędności energii na poziomie nie niższym niż

⁶³ Ostateczne wielkości ww. udziałów podlegać mogą weryfikacji na etapie ustalenia Strategii inwestycyjnej instrumentów finansowych w ramach programu FEM 2021-2027 lub też uzgodnień dokonywanych we współpracy z przyszłym Menadżerem Funduszu Powierniczego.

30%. Zakres działań, w odniesieniu do budynków, urządzeń technicznych lub instalacji i procesów technologicznych, będzie wynikał z audytów energetycznych.

Zgodnie z Programem wsparcie w tej sferze, dla mikro i małych firm, będzie oferowane wyłącznie w formie instrumentów finansowych.

6.2.1. Dotychczasowe doświadczenia ze stosowaniem instrumentów finansowych i bezzwrotnych w danej sferze

Wsparcie dla firm sektora MŚP w celu zwiększenia efektywności energetycznej było, w ostatnich latach, oferowane zarówno w formie zwrotnej i bezzwrotnej.

W ramach RPO WM 2014-2020 było realizowane Działanie 4.2 Eko-przedsiębiorstwa – w jego ramach wspierano głęboką modernizację energetyczną obiektów MŚP, zastosowania technologii efektywnych energetycznie, zastosowania odnawialnych źródeł energii w MŚP.

W ramach Działania 4.2 został przeprowadzony tylko jeden nabór w ramach którego złożono 359 projektów. Ostateczna alokacja na Działanie wyniosła 95, 95 mln zł⁶⁴.

Pierwotnie do dofinansowania rekomendowano 131 projektów, średnia wartość projektu wyniosła 1,56 miliona złotych⁶⁵.

Także w szeregu innych województw oferowano wsparcie bezzwrotne na projekty z obszaru poprawy efektywności energetycznej firm sektora MŚP. W niektórych regionach było także oferowane wsparcie na realizację tego typu projektów w formie instrumentów finansowych.

Jak wskazaliśmy w pierwotnej analizie ex ante **instrumenty finansowe wspierające efektywność energetyczną przedsiębiorstw wdrażane były w czterech województwach** (tj. w dolnośląskim, kujawsko-pomorskim, opolskim oraz podlaskim). Typowo, pożyczki na efektywność energetyczną dla firm, pozwalały na pozyskanie większych środków niż w ramach „normalnych” pożyczek rozwojowych dla MŚP w PI 3c (maksymalnie od 1,3 mln w woj. opolskim nawet do 10 mln w woj. kujawsko-pomorskim), oferowane były z niższym oprocentowaniem (nawet 0%), a także dłuższym okresem spłaty (maksymalnie od 8 do 15 lat).

Przykładowo, tego typu pożyczka była oferowana w województwie dolnośląskim. Była ona przeznaczona na finansowanie inwestycji w zakresie głębokiej termomodernizacji budynków, odzysku ciepła odpadowego oraz modernizacji i rozbudowy linii produkcyjnych na bardziej efektywne energetycznie. Częścią projektu mogły być również instalacje OZE. Warunkiem uzyskania wsparcia było osiągnięcie min. 25% poprawy efektywności energetycznej.

⁶⁴ Zob. [Działanie 4.2 RPO WM](#), dostęp 10.06.2023

⁶⁵ Ibidem.

Pożyczka adresowana była do firm sektora MŚP, grup producentów rolnych, oraz przedsiębiorstw należących do JST, prowadzących działalność na terenie Dolnego Śląska. Wartość pożyczki mogła wynosić od 200 tys. zł do 3 mln zł, z oprocentowaniem od 0,5% w skali roku. Okres spłaty wynosił do 15 lat, a karencja – do 6 miesięcy⁶⁶.

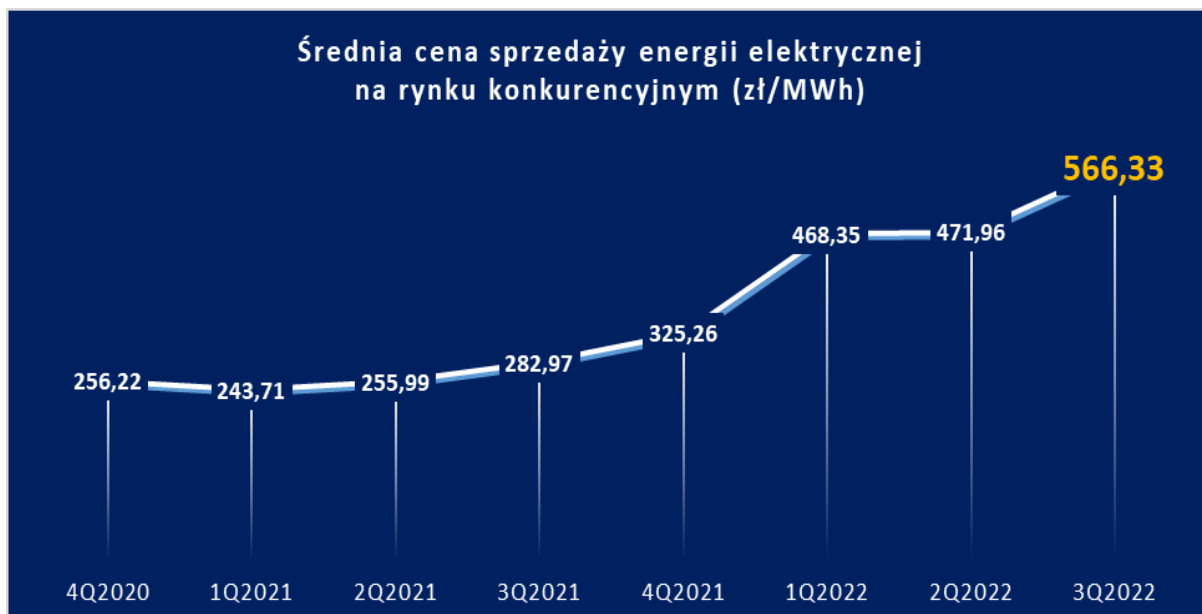
Wdrażanie pożyczki w pierwszym okresie przebiegało z pewnymi problemami, kluczowe były dotarcie do przedsiębiorców, zainteresowanych ofertą wsparcia w tej sferze, w dalszym okresie nie występowały już jednak znaczące problemy i instrument udało się z sukcesem wdrożyć. Pewnym problemem, szczególnie w przypadku mniejszych klientów, były koszty audytu energetycznego, które ostateczny musiał pokryć z własnych środków lub z udzielonej pożyczki, dlatego też w ramach proponowanego przez nas instrumentu proponujemy częściowe pokrycie kosztów tego audytu.

6.2.2. Potencjalne zapotrzebowanie na dany instrument, a także analiza dostępności kapitału w ramach instytucji oferujących finansowanie zwrotne w województwie małopolskim

Już w ramach oryginalnej analizy ex ante wskazywaliśmy, że zapotrzebowanie na instrument może być znaczące, naturalnie pod warunkiem jego odpowiedniej konfiguracji i demarkacji z innymi dostępnymi instrumentami. Czynnikiem na pewno sprzyjającym działaniom zmierzającym do poprawy efektywności energetycznej są **rosnące ceny energii elektrycznej oraz gazu, w znacznym stopniu spowodowane zawirowaniami gospodarczymi po okresie pandemii COVID-19 oraz wynikające ze skutków agresji Rosji na Ukrainę**. Poniżej prezentujemy zmiany cen energii elektrycznej, naturalnie bardzo wiele zależy od konkretnych umów na dostarczanie energii jakie zawarły poszczególne firmy.

⁶⁶ Zob. „Raport końcowy z realizacji etapu I umowy na „Świadczenie eksperckiej usługi doradczej, polegającej na wykonaniu prac koncepcyjnych, analitycznych i redakcyjnych prowadzących do sporządzenia oceny ex – ante dotyczącej instrumentów finansowych wdrażanych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego w okresie 2021-2027 wraz z merytorycznym wsparciem doradczym w zakresie instrumentów finansowych na etapie negocjacji programu z Komisją Europejską”, PAG Uniconsult, Imapp Consulting na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego, Warszawa, 30 maja 2022 r.

Wykres 1. Średnia cena sprzedaży energii elektrycznej na rynku konkurencyjnym od trzeciego kwartału 2020 do trzeciego kwartału 2022 (w zł/MWh)

Źródło: Urząd Regulacji Energetyki

W przypadku cen gazu sytuacja jest mniej jednoznaczna, gdyż ceny gazu bardzo gwałtownie wzrastały w trakcie 2022 roku i w pierwszych miesiącach 2023 roku, obecnie zaś ceny na giełdzie wróciły do poziomów odnotowanych pod koniec 2019 roku.

Zrealizowane w listopadzie 2022 roku badanie wskazywało, że aż 58% przedstawicieli badanych firm deklarowało wzrost kosztów energii elektrycznej o ponad 50%, w przypadku gazu zaś udział takich firm wyniósł 46%⁶⁷.

Dodatkowo, ważnym czynnikiem jest **polityka klimatyczna Unii Europejskiej**, związana z przeciwdziałaniem globalnemu ociepleniu i pakiet zmian legislacyjnych „Fit for 55”, zakładający ograniczenie emisji gazów cieplarnianych w państwach Unii Europejskiej o co najmniej 55% do 2030 r., a w perspektywie do 2050 r. uczynienie krajów UE neutralnymi dla klimatu.

Wydaje się zatem, że wszystkie te czynniki tworzą idealną podstawę do uruchamiania nowych instrumentów wsparcia efektywności energetycznej, naturalnie, wiele zależy także od parametrów konkretnego instrumentu wsparcia, a także skłonności firm do inwestowania, która od dłuższego czasu jest na bardzo niskim poziomie.

⁶⁷ „Firmy wobec rosnących cen energii”. Badanie EY, EYGM Limited, marzec 2023.

Jeżeli chodzi o alternatywne, w stosunku do proponowanej pożyczki, źródła finansowania działań na rzecz zwiększenia efektywności energetycznej firm, to wymienić należy kilka następujących, najważniejszych programów i źródeł ewentualnego finansowania.

Realizowany przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej **program Energia Plus** oferuje finansowanie w formie dotacji i pożyczek, przy czym pożyczki mogą być udzielane w kwocie od 0,5 mln zł do 500 mln zł, a ich oprocentowanie wynosi (oprocentowanie preferencyjne) WIBOR 3M + 50 punktów bazowych, ale nie mniej niż 1,5 % w skali roku. Oprocentowanie rynkowe z kolei jest równe odpowiedniej stopie referencyjnej Komisji Europejskiej. Dodatkowo, pożyczka preferencyjna może być częściowo umorzona w wysokości do 10% wypłaconej kwoty pożyczki, lecz nie więcej niż 1 mln zł. Z programu mogą korzystać przedsiębiorcy, niezależnie od wielkości firmy. W ramach programu są wspierane projekty dotyczące zmniejszenia zużycia surowców pierwotnych, ograniczenia lub uniknięcia szkodliwych emisji do atmosfer, przedsięwzięcia zgodne z „Obwieszczeniem Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 30 listopada 2021 r. w sprawie szczegółowego wykazu przedsięwzięć służących poprawie efektywności energetycznej”, tworzenia nowych źródeł ciepła i energii elektrycznej oraz modernizacji/ rozbudowy sieci ciepłowniczych⁶⁸. W 2021 roku w ramach programu Energia Plus podpisano umowy pożyczek na kwotę 435,8 mln zł⁶⁹. Na aktualnie ogłoszony nabór jest przeznaczona kwota 566,931 mln zł⁷⁰.

Kolejnym istotnym źródłem finansowania są **pożyczki z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie**. W 2022 roku WFOŚiGW w Krakowie podpisał 12 umów pożyczek na realizację zadań z zakresu oszczędności energii na łączną kwotę 2,9 mln zł⁷¹.

Nowym, konkurencyjnym źródłem finansowania będzie tzw. **kredyt ekologiczny**, czyli dotacje uruchamiane przez BGK w ramach programu FENG, w połączenie z kredytem komercyjnym (na wzór oferowanego już od wielu lat tzw. kredytu technologicznego). Łączny budżet programu wynosi ok. 7,9 mld euro, a pierwszy konkurs został już ogłoszony⁷². Ogólnym celem instrumentu jest wspieranie przedsiębiorstw w transformacji zwiększającej ich efektywność energetyczną poprzez modernizację infrastruktury. Wsparcie ma formę premii ekologicznej – dofinansowania stanowiącego spłatę części kapitałowej kredytu

⁶⁸ Program Priorytetowy „Energia Plus”, NFOŚiGW.

⁶⁹ Sprawozdanie z działalności Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w 2021 roku, Warszawa, kwiecień 2022 r. Załącznik do Uchwały Nr 76/22 Rady Nadzorczej NFOŚiGW z dn. 29 kwietnia 2022 r.

⁷⁰ Zob. [NFOŚiGW](#)

⁷¹ Sprawozdanie-z-dzialalnosci-WFOŚiGW-w-Krakowie-za-2022, Kraków 2023.

⁷² Zob. [BGK FENG kredyt ekologiczny](#)

przeznaczonego przez beneficjenta na realizację inwestycji – wypłacanej przez BGK. Kredyt ekologiczny jest przeznaczony na finansowanie wydatków w projekcie w zakresie modernizacji infrastruktury, w celu zwiększenia energooszczędności związanej z procesami realizowanymi w przedsiębiorstwie. Jest to na pewno bardzo atrakcyjny instrument, jego wadą, tak jak każdego instrumentu bezzwrotnego będzie na pewno długi czas rozpatrywania wniosków i wysoki poziom konkurencyjności.

Teoretycznie, konkurencją mogą być też pożyczki uruchamiane w ramach CS1iii, dla których nie będzie wymogu minimalnej efektywności energetycznej, ich wadą z punktu widzenia ostatecznych odbiorców będzie jednak wyższe oprocentowanie.

6.2.3. Proponowana metryka instrumentu finansowego

Poniżej prezentujemy metrykę instrumentu pożyczka na efektywność energetyczną dla mikro i małych firm. Jest ona oparta na następujących założeniach:

- Alokacja na instrument jest bardzo ograniczona, stąd też maksymalna wartość pożyczki nie jest bardzo wysoka (a tym bardziej średnia wartość pożyczki), w celu odpowiedniej dywersyfikacji portfela.
- Uznaliśmy, że wystarczającymi atutami pożyczki będą jej bardzo niskie oprocentowanie, znaczna zapadalność (do 15 lat) i roczna karencja w spłatach rat kapitałowych oraz niewielki komponent bezzwrotny (na pokrycie części kosztów audytu energetycznego), nie ma konieczności proponowania dodatkowego komponentu umorzeniowego.
- Bardzo poważnym ograniczeniem może być natomiast konieczność osiągnięcia progu 30% oszczędności energii, dla wielu firm może to być znaczącą barierą.

Tabela 7. Fiszka instrumentu pożyczka na efektywność energetyczną dla mikro i małych firm

CS2i		Pożyczka na efektywność energetyczną dla mikro i małych firm		
Cel instrumentu:		Poprawa efektywności energetycznej w mikro i małych firmach		
Wielkość jednostkowej transakcji	Od:	Do:	Ew. karencja	Zapadalność:
	0	3 mln zł	12 miesięcy	Do 15 lat
Finanse i wskaźniki				

CS2i	Pożyczka na efektywność energetyczną dla mikro i małych firm
Planowane do udzielenia pożyczki:	34 ⁷³
Przeciętna pożyczka:	1 223 626 zł
Alokacja na IF (wkład FEM) bez kosztów zarządzania ⁷⁴ :	34 968 000 zł
Przybliżone koszty zarządzania (zakładamy szacunkowo 7% kwoty wkładu FEM bez wkładu pośrednika finansowego)	2 632 000 zł
Razem alokacja FEM na IF (z kosztami zarządzania, ale bez wkładu własnego pośrednika finansowego):	37 600 000 zł
Razem alokacja FEM na IF (z wkładem własnym pośrednika finansowego i z kosztami zarządzania):	44 235 294 zł
Razem alokacja FEM na IF (z wkładem własnym pośrednika finansowego, ale bez kosztów zarządzania)	43 122 494 zł
Typy finansowanych projektów i ew. demarkacja ze wsparciem bezzwrotnym	
Typy	W ramach instrumentu będą finansowane projekty, dotyczące modernizacji energetycznej przedsiębiorstw, w tym m.in. dotyczące następujących sfer: – modernizacja energetyczna budynków – modernizacja instalacji grzewczych / chłodzących, – podłączenie do sieci ciepłowniczej/chłodniczej, – wymiana lub modernizacja nieefektywnych źródeł ciepła,

⁷³ Liczba zgodna z oszacowaniem w dokumencie „Metodologia szacowania wartości wskaźników EFRR”, przy założeniu, że łącznie zostanie udzielonych 34 pożyczek, z których skorzysta 31 przedsiębiorców.

⁷⁴ Przeliczenia alokacji przy założeniu kursu 1 EUR = 4,7 PLN, zgodnie z najnowszą aktualizacją (z czerwca 2023) Wytycznych MF, dotyczących stosowania jednolitych wskaźników makroekonomicznych będących podstawą oszacowania skutków finansowych projektowanych ustaw.

CS2i	Pożyczka na efektywność energetyczną dla mikro i małych firm
	– zastosowanie energooszczędnych technologii produkcji (w tym modernizacja linii produkcyjnych), – odzyskiwanie energii w procesie produkcyjnym (w tym wykorzystanie ciepła odpadowego), – wprowadzenie systemów zarządzania energią – wymiana oświetlenia na energooszczędne, – montaż instalacji OZE wraz z magazynem energii - jeśli produkcja energii elektrycznej nie stanowi podstawowej działalności przedsiębiorstwa (uzupełniając, tj. do 49% wartości wydatków kwalifikowalnych), – inne wydatki wpływające na wzrost efektywności energetycznej i wskazane w audycie energetycznym. Dodatkowo, możliwość sfinansowania, w ramach pożyczki do poziomu 15% wydatków kwalifikowalnych, innych wydatków, realizujących cele Europejskiego Zielonego Ładu, jak np. rozwiązań przyczyniających się do zwiększenia powierzchni zielonych (zielone dachy, ściany), wykorzystanie materiałów pochodzących z odzysku i recyklingu, zagospodarowanie wód opadowych oraz inne elementy, w tym np. działania dostosowujące obiekt do osób z niepełnosprawnościami.
Demarkacja ze wsparciem bezzwrotnym	W ramach wsparcia nie ma konieczności demarkacji proponowanego instrumentu finansowego ze wsparciem bezzwrotnym, ze względu na to, że w ramach FEM 2021-2027 opisywane typy projektów, dla mikro i małych firm, będą finansowane wyłącznie za pomocą IF
Preferencje i grupa docelowa	
Odbiorcy ostateczni:	Mikro i mali przedsiębiorcy prowadzący działalność gospodarczą na terenie województwa małopolskiego.
Oprocentowanie i inne opłaty:	Oprocentowanie będące złożeniem 0% oprocentowania wkładu publicznego i

CS2i	Pożyczka na efektywność energetyczną dla mikro i małych firm
	oprocentowania komercyjnego wkładu pośrednika finansowego. Przy założeniu 15% wkładu pośrednika finansowego będzie ono oczywiście równe 15% aktualnej stopy referencyjnej KE (lub stopy bazowej + 100 punktów bazowych).
Element bezzwrotny	Możliwość bezzwrotnego sfinansowania kosztów audytu energetycznego, jednakże tylko do wysokości 15 tysięcy złotych.
Zabezpieczenia:	Standardowe zabezpieczenia, stosowane przez danego pośrednika finansowego.
Inne wymogi i preferencje:	Wymóg przeprowadzenia audytu energetycznego ex ante oraz deklaracja zgodności zrealizowanych prac/zakupionego sprzętu z postanowieniami audytu.
Pomoc publiczna i pomoc de minimis	Pomoc de minimis oraz pomoc udzielana na zasadach art. 14 (regionalna pomoc inwestycyjna), art. 38 (Pomoc inwestycyjna na środki wspierające efektywność energetyczną), Artykuł 41 (Pomoc inwestycyjna na propagowanie energii ze źródeł odnawialnych), Artykuł 46 (Pomoc inwestycyjna na efektywny energetycznie system ciepłowniczy i chłodniczy),
Kryteria wyboru projektów:	Brak specyficznych kryteriów
Dźwignia (efekt mnożnikowy):	1,18
Wartość dodana	1,29 ⁷⁵
Wskaźniki produktu	
Założenia i komentarze: Wskaźniki produktu, przy zakładanej alokacji na instrument, wydają się wyznaczone prawidłowo, chociaż bardzo ograniczona alokacja powoduje, że dywersyfikacja ryzyka po stronie pośrednika finansowego będzie ograniczona. Dodatkowo, wielkość alokacji i konieczność utrzymania akceptowalnej dywersyfikacji powodują, że przeciętna i maksymalna wartość pożyczki muszą być ograniczone, wyraźnie poniżej realnej oczekiwanej wartości projektów	
Przedsiębiorstwa objęte wsparciem (w tym: mikro, małe, średnie, duże)	31

⁷⁵ Przy arbitralnym założeniu, że wkład ostatecznego odbiorcy do projektu (poza pożyczką) wynosi 10%.

CS2i	Pożyczka na efektywność energetyczną dla mikro i małych firm	
Przedsiębiorstwa objęte wsparciem z instrumentów finansowych		31
Wskaźniki rezultatu		
Założenia i komentarze: Wkład opisywanego instrumentu w poszczególne wskaźniki szacowany na podstawie wielkości alokacji na poszczególne formy wsparcia.		
Wskaźnik:	Wartość docelowa:	
Roczne zużycie energii pierwotnej, w tym: w lokalach mieszkalnych, budynkach publicznych, przedsiębiorstwach, innych (MWh/rok)	Wartość bazowa 13 598,88 MWh/rok: Wartość docelowa: 9519,20 MWh/rok	
Szacowana emisja gazów cieplarnianych (tony ekwiwalentu dwutlenku węgla/rok)	Wartość bazowa 3708,44 tony ekwiwalentu dwutlenku węgla/rok: Wartość docelowa: 2595,92 tony ekwiwalentu dwutlenku węgla/rok	

Źródło: Opracowanie własne.

6.3. Cel Szczegółowy 2i – budynki mieszkaniowe i budynki użyteczności publicznej

6.3.1. Dotychczasowe doświadczenia ze stosowaniem instrumentów finansowych i bezzwrotnych w danej sferze

W ramach RPO WM 2014-2020, wsparcie w zakresie głębokiej modernizacji energetycznej budynków wdrażane było w 2 formach: instrumentu finansowego i dotacji. Forma wsparcia zależna była od rodzaju wspieranych budynków. Termomodernizacja budynków mieszkalnych wielorodzinnych wspierana była za pomocą instrumentu finansowego w postaci pożyczki z preferencyjnym oprocentowaniem. Z kolei termomodernizacja budynków użyteczności publicznej finansowana była za pomocą dotacji.

Doświadczenia z wdrażania pożyczki na zwiększenie efektywności energetycznej w budynkach mieszkalnych wielorodzinnych są generalnie pozytywne. Pośrednikiem finansowym (MARR oraz Alior Bank) udało się wykorzystać całą dostępną alokację,⁷⁶ przy czym nastąpiło to dopiero w 2023 r. Wykorzystanie dostępnych środków napotykało jednak na szereg istotnych problemów, które wydłużały okres budowy portfela. Można wśród nich wymienić m.in. niekorzystny moment uruchomienia pożyczek w 2018 r. w okresie tuż przed

⁷⁶ Wg uzyskanych informacji, Alior Bank aktualnie wnioskuje o możliwość skorzystania z dodatkowych środków w ramach prawa opcji.

walnymi zgromadzeniami członków spółdzielni i wspólnot mieszkaniowych⁷⁷, a także problemy związane z wybuchem pandemii COVID-19 oraz wojny na Ukrainie.

Do największych zalet pożyczki na efektywność energetyczną należy zaliczyć niskie i stałe oprocentowanie. Z punktu widzenia odbiorców ostatecznych, to ono (oraz długi, nawet 20-letni okres spłaty) było kluczowym atutem pożyczki, dzięki czemu była ona korzystniejsza niż konkurencyjne pożyczki komercyjne z premią termomodernizacyjną BGK.

Wdrażanie pożyczki w perspektywie 2014-2020 napotykało również na szereg istotnych barier, które warto (tam, gdzie jest to możliwe) ograniczać przy konstruowaniu w perspektywie 2021-2027. Można wśród nich wymienić:

- **Trudności z osiągnięciem progu 25% oszczędności zużycia energii.** Problem ten był szczególnie istotny w przypadku budynków, które przeszły już częściową termomodernizację (np. docieplono jedną ścianę, lub zastosowano docieplenie niezgodne z rosnącymi wymaganiami technicznymi w tym zakresie).
- **Problemy z wskaźnikami dotyczącymi minimalnej liczby udzielonych pożyczek.** Konieczność osiągnięcia wartości docelowej ograniczałaby średnią kwotę pożyczek poniżej poziomu oczekiwanego przez klientów (co było szczególnie problematyczne w sytuacji szybko rosnących cen materiałów i prac budowlanych w ostatnim czasie).⁷⁸
- **Ograniczenie maksymalnej wartości pożyczki do 10% kwoty umowy,** co nie pozwalało na udzielanie większych wartościowo pożyczek, i de facto eliminowało ze wsparcia większe podmioty (szczególnie spółdzielnie mieszkaniowe).⁷⁹ Wydaje się, że decyzje w tym zakresie powinny pozostawać w gestii pośrednika finansowego.
- **Rozbudowane formalności.** Uzyskanie pożyczki wiązało się w opinii części klientów z nadmiernymi formalnościami, większymi niż w przypadku kredytów z premią termo BGK. Niewątpliwie warto w tym zakresie dokonać przeglądu wszystkich składanych dokumentów pod kątem możliwości ograniczenia ich liczby oraz wprowadzenia ewentualnych ułatwień dla wnioskodawców (np. zastępowania wymaganych zaświadczeń oświadczeniami).
- **Brak możliwości skorzystania z pożyczek budynków w tzw. współwłasności.** Budynki we współwłasności wymagające termomodernizacji nie mogą otrzymać ani finansowania bankowego, ani pożyczki ze środków RPO – w związku z tym znajdują się de facto w luce finansowej.

⁷⁷ Co nie dawało czasu na odpowiednią promocję i oznaczało de facto konieczność czekania na kolejne roczne zebrania w 2019 r.

⁷⁸ Problem udało się wyeliminować poprzez usunięcie minimalnej liczby pożyczek z listy wskaźników.

⁷⁹ Przy czym w trakcie wdrażania instrumentu problem udało się zlikwidować poprzez zmianę tego warunku przez BGK.

- **Brak możliwości sfinansowania kompleksowych remontów budynków, wykraczających poza kwestie związane ze zwiększeniem efektywności energetycznej.** Przyjęte rozwiązania nie pozwalały np. na remont klatek schodowych, odrestaurowanie zabytkowych elementów elewacji itp. Takie elementy remontu, wygodniej i efektywniej kosztowo jest realizować w połączeniu z pracami termomodernizacyjnymi.
- **Wybuch pandemii COVID-19 i związane z tym ograniczenia.** Pandemia spowodowała szereg problemów we wdrażaniu pożyczki, w tym m.in. czasowe zatrzymanie prac remontowych w okresach lock-downów, niepewność ekonomiczną i obawy mieszkańców przed zaciąganiem nowych zobowiązań, odwoływanie rocznych zebrań wspólnot mieszkaniowych na których zapadają decyzje o termomodernizacji, zaległości czynszowe mieszkańców zmniejszające zdolność kredytową.
- **Wybuch wojny na Ukrainie.** Oprócz wzrostu niepewności geopolitycznej i ekonomicznej, jej kluczowym rezultatem był znaczący wzrost kosztów energii, w tym kosztów ogrzewania mieszkań. W rezultacie, mieszkańcy mniej chętnie decydowali się na inwestycje skutkujące podwyżką funduszu remontowego. Jednocześnie, gwałtowny wzrost kosztów paliw i energii jeszcze bardziej przyspieszył popandemiczny wzrost cen, co znacząco zwiększyło koszty prac termomodernizacyjnych.

W przypadku budynków użyteczności publicznej, całość wsparcia wdrażana była w formie dotacyjnej. Dotacje te spotkały się z ogromnym zainteresowaniem odbiorców. Całość dostępnej alokacji została wykorzystana, a wartość wnioskowanego dofinansowania znacząco przekraczała dostępne środki. Przy czym należy zaznaczyć, że w większości przypadków intensywność dotacji była ograniczona i nie przekraczała 60% kosztów kwalifikowalnych dofinansowanych projektów.

6.3.1. Potencjalne zapotrzebowanie na dany instrument, a także analiza dostępności kapitału w ramach instytucji oferujących finansowanie zwrotne w województwie małopolskim

Możliwość wykorzystania dostępnej alokacji przeznaczonej na instrumenty finansowe w obszarze zwiększenia efektywności energetycznej budynków mieszkalnych i budynków użyteczności publicznej będzie zależeć z jednej strony od popytu na finansowanie w tym obszarze, a z drugiej – od dostępności i relatywnej atrakcyjności alternatywnych źródeł finansowania. Przy czym należy tutaj oddzielnie analizować sytuację w mieszkalnictwie wielorodzinnym, a oddzielnie – budynki użyteczności publicznej, należące przede wszystkim do jednostek samorządu terytorialnego i podmiotów od nich zależnych.

W przypadku sektora mieszkaniowego, szacujemy, że mimo wieloletniego już procesu stopniowej termomodernizacji budynków wielorodzinnych, potrzeby w tym obszarze wciąż są znaczące. Z analiz przeprowadzonych w 1 edycji niniejszego badania⁸⁰ wynika, że wg stanu na koniec 2020 r. w woj. małopolskim termomodernizacji mogło wymagać wciąż ok. 10 tys. budynków, a łączne zapotrzebowanie na finansowanie zewnętrzne w tym zakresie oszacowano 2,6 mld zł (w cenach z 2020 r.). Należy jednak pamiętać, że kwota ta stanowi szacunek⁸¹ łącznych potrzeb na środki zewnętrzne, a nie popytu na instrument finansowy wdrażany w ramach FEM 2021-2027. Przede wszystkim bowiem, nie wszystkie podmioty zdecydują się na przeprowadzenie termomodernizacji w okresie wdrażania programu, a znaczna ich część skorzysta z alternatywnych źródeł finansowania (np. pożyczki z premią termo BGK, kredytów komercyjnych, pożyczek WFOŚiGW lub dotacji). Jednocześnie, szacunkowo przynajmniej 1/3 zasobów stanowią budynki spółdzielni mieszkaniowych, które nie będą mogły skorzystać z wsparcia w ramach FEM 2021-2027. Dodatkowo, zapewne znacząca (choć trudna do oszacowania) liczba budynków z potrzebami termomodernizacyjnymi nie będzie w stanie uzyskać wzrostu efektywności energetycznej o min. 30%, wymagane w nowej perspektywie finansowej.

W przypadku budynków użyteczności publicznej należących do JST lub podległych im organów, łączne potrzeby w zakresie termomodernizacji do roku 2029 oszacowano na poziomie 1,2 mld zł (z tego ok. 950 mln zł stanowi zapotrzebowanie na finansowanie zewnętrzne). Przy czym co do zasady, jednostki samorządu terytorialnego będą chciały tam gdzie tylko to możliwe pozyskiwać środki w formie bezzwrotnej, zarówno z FEM 2021-2027, jak i z wszelkich innych dostępnych źródeł. Należy również zaznaczyć, że kwota ta stanowi pewne przybliżenie rzeczywistych potrzeb – część samorządów nie planuje takich inwestycji z wyprzedzeniem (w tym z audytami energetycznymi i szczegółową diagnozą potrzeb), tylko spontanicznie reaguje na pojawiające się atrakcyjne (głównie dotacyjne) źródła finansowania, przygotowując wnioski ad-hoc.

Wśród alternatywnych źródeł finansowania, największą konkurencję dla instrumentów finansowych w obszarze budownictwa wielorodzinnego stanowić będzie niewątpliwie kredyt z premią termomodernizacyjną BGK. Premia ta została w ostatnim czasie bardzo

⁸⁰ Imapp Consulting, PAG Uniconsult, „Ewaluacja efektów wdrażania zwrotnych instrumentów finansowych realizowanych w ramach RPO WM 2014-2020 wraz z analizą ex-ante dla perspektywy finansowej 2021-2027”, Warszawa 2020.

⁸¹ Przy określonych założeniach, m.in. takich, że odsetek budynków wymagających termomodernizacji jest taki sam w woj. małopolskim co średnio w całym kraju, i wynosi 29,9%. Z kolei wśród wspólnot i spółdzielni mieszkaniowych, biorących udział w wywiadach TDI w ramach 1 edycji badania, odsetek budynków wymagających termomodernizacji był znacznie niższy i wynosił jedynie 4,6% (przy czym próba badawcza mogła nie być reprezentatywna i obejmować głównie większe i bardziej aktywne podmioty).

istotnie zwiększona, z 16% (i 21% w przypadku jednoczesnego montażu instalacji OZE) do maksymalnie 36% (i 41% w przypadku instalacji OZE⁸²).⁸³ Oznacza to, że w przypadku kompleksowej termomodernizacji budynku i osiągnięcia odpowiednich parametrów technicznych, właściciel budynku (np. wspólnota mieszkaniowa) otrzyma de facto 41% dotację. Głównym minusem kredytu jest jednak fakt, że premia przyznawana jest w połączeniu z kredytem komercyjnym przyznawanym na warunkach rynkowych, tj. w obecnych warunkach – z relatywnie wysoką stopą procentową.⁸⁴

Kredyt z premią termomodernizacyjną BGK dostępny jest również dla jednostek samorządu terytorialnego, na sfinansowanie termomodernizacji budynków użyteczności publicznej służących realizacji zadań publicznych. W tym wypadku maksymalna wartość premii wynosi 26% (i 31% w przypadku jednoczesnego montażu instalacji OZE).

Podmioty sektora mieszkaniowego oraz jednostki samorządu terytorialnego mogą skorzystać również z pożyczki termomodernizacyjnej WFOŚiGW⁸⁵. WFOŚiGW oferuje pożyczkę na termomodernizację budynków (docieplenie budynku, wymianę stolarki okiennej i drzwiowej), finansując maksymalnie 100% kosztów. Maksymalny okres spłaty pożyczki wynosi 10-12 lat, zależnie od wysokości pożyczki. Przy czym oprocentowanie pożyczki jest w aktualnych warunkach relatywnie mało atrakcyjne – obecnie wynosi ono 5,44% (0,8 stopy redyskonta weksli NBP)⁸⁶, przy jednoczesnym braku opłat i prowizji. Dodatkowo, istnieje możliwość umorzenia niewielkiej części pożyczki (do 15%); można o nie wnioskować najwcześniej po 1,5 roku i po spłacie 50% kapitału, a także spełnieniu określonych warunków (m.in. terminowe wykonanie zadanie, regularna spłata rat, osiągnięcie zakładanego efektu ekologicznego, brak innych dotacji w ramach montażu finansowego). Umorzenie jest w pewnym stopniu uznaniowe i zależy od aktualnych uregulowań i dostępności środków, ale w ostatnich latach warunki umorzeń nie pogarszają się i są one regularnie wypłacane. Wartość umorzenia nie może przekroczyć kwoty zapłaconych odsetek. Z informacji uzyskanych z WFOŚiGW wynika, że zainteresowanie pożyczkami w ostatnim czasie spadło, z powodu wzrostu oprocentowania i dostępności alternatywnych źródeł dotacyjnych.

⁸² Koszty instalacji OZE muszą stanowić przynajmniej 10 proc. łącznych kosztów termomodernizacji i instalacji OZE.

⁸³ Przy skorzystaniu z dodatkowego grantu termomodernizacyjnego w wysokości 10% kosztów, przyznawanego w przypadku osiągnięcia określonych parametrów technicznych w zakresie ograniczenia zużycia energii pierwotnej.

⁸⁴ Kredyt musi stanowić min. 50% kosztów przedsięwzięcia termomodernizacyjnego.

⁸⁵ Oferta pożyczki nie zmieniła się od czasu przeprowadzenia pierwszej edycji niniejszego badania.

⁸⁶ Oprocentowanie nie może być niższe niż 3,5% (3,2% w przypadku gmin o wartości wskaźnika G poniżej 1289,10 i dla powiatów o wartości wskaźnika P określonego poniżej 223,96).

Natomiast często wykorzystywane są przez JST jako element montażu finansowego, na sfinansowanie wkładu własnego w przypadku uzyskania dotacji z innego źródła.

Łączna alokacja na instrumenty finansowe w ramach CS 2i w FEM 2021-2027 jest bardzo wysoka. Wynosi ona 67 mln euro, co przy aktualnym kursie (1EUR – 4,7 PLN)⁸⁷ przekłada się na kwotę ok. 315 mln zł. Wynika to głównie z przeniesienia znaczącej kwoty 52 mln euro (ok. 244 mln zł) z dotacji na instrumenty finansowe w ramach finansowania głębokiej modernizacji energetycznej budynków użyteczności publicznej. Na finansowanie termomodernizacji budynków wielorodzinnych przeznaczono 15 mln euro (ok 70 mln zł).

W naszej ocenie,⁸⁸ alokacja przeznaczona na obszar mieszkalnictwa wielorodzinnego (ok. 70 mln zł) powinna zostać wykorzystana⁸⁹. Wymaga to jednak przyjęcia odpowiednich rozwiązań wdrożeniowych. Aby zintensyfikować wsparcie, warto do dystrybucji środków pozyskać min. 2, a najlepiej nawet większą liczbę pośredników finansowych. Umożliwi to wykorzystanie ich sieci kontaktów i dystrybucji, jednocześnie konkurencja zmotywuje ich do intensyfikacji działań i zmniejszy ryzyko porażki we wdrażaniu instrumentu.⁹⁰ Dodatkowo, należy wydłużyć okres budowy portfela do 5 lat, i zrezygnować z limitu maksymalnej wysokości pożyczki na poziomie 10% kwoty umowy z pośrednikiem finansowym. Niewątpliwie dużym ograniczeniem dla pośredników finansowych będzie wyłączenie z wsparcia na poziomie regionalnym spółdzielni mieszkaniowych; częściowo luka ta może być jednak wypełniona poprzez zwiększenie atrakcyjności wsparcia dla wspólnot mieszkaniowych poprzez wprowadzenie komponentu bezzwrotnego.

Dużo trudniejsze w naszej ocenie będzie wykorzystanie całej dostępnej alokacji na wsparcie termomodernizacji budynków użyteczności publicznej (ok. 244 mln zł). W przeważającej części są to budynki należące do jednostek samorządu terytorialnego, które w pierwszej kolejności będą szukały możliwości pozyskania dotacji. Zgodnie z przyjętymi zapisami FEM 2021-2027, wsparciem dotacyjnym objęte będą budynki użyteczności publicznej na obszarze 62 gmin strategicznej interwencji, budynki położone na obszarach rewitalizowanych oraz budynki zabytkowe. Zakładamy, że dopóki alokacja na dotacje nie zostanie wyczerpana, zainteresowanie podmiotów mających szanse na pozyskanie wsparcia dotacyjnego instrumentami finansowymi będzie minimalne. Natomiast potencjalne

⁸⁷ Kurs EUR/PLN na podstawie Wytycznych Ministerstwa Finansów dotyczących stosowania jednolitych wskaźników makroekonomicznych będących podstawą oszacowania skutków finansowych projektowanych ustaw, Aktualizacja maj 2023.

⁸⁸ Bazując m.in. na doświadczeniach z RPO WM 2014-2020 oraz rozmów z pośrednikami finansowymi i przedstawicielami instytucji zaangażowanych we wdrażanie instrumentów finansowych.

⁸⁹ Być może realne będzie nawet jej zwiększenie w trakcie wdrażania FEM 2021-2027.

⁹⁰ Przy zapewnieniu możliwości przeniesienia kwot między pośrednikami finansowymi w przypadku, gdyby występowały problemy z wykorzystaniem kwoty z umowy u któregoś z nich.

zainteresowanie finansowaniem zwrotnym powinno pojawić się ze strony właścicieli budynków użyteczności publicznych, które nie będą miały możliwości skorzystania z dotacji, lub które będą poszukiwały szybszego i bardziej kompleksowego (dającego możliwość sfinansowania do 100% kosztów inwestycji) źródła finansowania. W naszej ocenie, aby zmaksymalizować szanse na wykorzystanie dostępnej alokacji, konieczne będzie zaproponowanie znaczących umorzeń w ramach oferowanego instrumentu.

Wsparcie dla sektora mieszkalnictwa wielorodzinnego oraz budynków użyteczności publicznej proponujemy wdrażać w ramach 1 uniwersalnego instrumentu finansowego, z zachowaniem elastyczności w przesuwaniu środków między tymi dwoma obszarami.

Zminimalizuje to liczbę organizowanych przetargów i zmniejszy ryzyko niewykorzystania dostępnej w CS 2i alokacji. Jednocześnie da pośrednikom możliwość reagowania na realnie pojawiający się popyt i potencjalnego przesunięcia środków z budynków użyteczności publicznej na mieszkalnictwo wielorodzinne w przypadku niskiego zainteresowania wsparciem zwrotnym ze strony JST.

Co do zasady, nie rekomendujemy wydzielania oddzielnej alokacji w ramach instrumentów finansowych na projekty realizowane w CS 2i w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT).

Formuła wsparcia z dedykowanymi środkami dla ZIT jest bardziej odpowiednia dla dotacji, w których możliwe jest wydzielenie odpowiedniej puli środków na sfinansowanie wybranych przez poszczególne ZITy inwestycji. W przypadku instrumentów finansowych, takie rozwiązanie będzie generowało w naszej ocenie istotne komplikacje wdrożeniowe. Jeśli jednak zostanie podjęta decyzja o alokacji określonej kwoty na ZIT w również w ramach instrumentów finansowych, to autorzy raportu widzą 2 możliwe rozwiązania: przygotowanie dedykowanego instrumentu dla ZIT, lub wyodrębnienie określonej puli środków w ramach wdrażanego IF do wykorzystania przez poszczególne ZITy. Wówczas rekomendujemy wybór drugiego rozwiązania, przy założeniu, że jeśli ZIT-y w określonym czasie (np. w ciągu pierwszych 2-3 lat wdrażania pożyczki) nie wykorzystają zarezerwowanych dla nich środków i nie uzyskają pożyczek na określone w ramach porozumień ZIT inwestycje, zostaną one „uwolnione” i przeznaczone dla innych zainteresowanych podmiotów. Jednocześnie, w celu zapewnienia możliwości kontroli wydatkowania środków przeznaczonych na inwestycje zgłoszone w ramach ZIT, rekomendujemy, by pula środków dla ZIT była wdrażana tylko przez 1 wybranego pośrednika finansowego. Zapobiegnie to sytuacji, w której każdy z pośredników finansowych musiałby wyodrębnić i zarezerwować pulę środków na wszystkie inwestycje ZIT, bo nie wiadomo byłoby, do którego pośrednika ZITy zgłaszają się po pożyczkę.

Natomiast wśród potencjalnych największych barier we wdrażaniu instrumentu w ramach CS 2i identyfikujemy:

- Trudności z osiągnięciem wymaganego progu poprawy efektywności energetycznej o min. 30%. Dużo budynków przeszło już pewną ograniczoną termomodernizację (np. ocieplenie styropianem 10cm, docieplenie 1 ściany, wymianę stolarki okiennej itp.) i ich modernizacja energetyczna może nie przynieść wymaganej oszczędności energii pierwotnej
- Długi czas wydawania opinii i zgód przez konserwatora zabytków, wymaganych w przypadku termomodernizacji budynków zabytkowych
- Ograniczona elastyczność modyfikacji planu inwestycji w przypadku szybko zmieniających się cen / dostępności poszczególnych materiałów
- Ograniczona skłonność mieszkańców do finansowania termomodernizacji budynków w sytuacji znacznego wzrostu kosztów utrzymania mieszkań
- Znaczący wzrost kosztów materiałów i prac budowlanych; oraz ewentualna dalsza destabilizacja sytuacji geopolitycznej i gospodarczej w kraju
- Duży zakres formalności przy ubieganiu się o pożyczki; w tym dla JST, którym łatwiej jest zwiększyć kwotę długu w banku, w którym posiadają już linie kredytowe niż ubiegać się o inne finansowanie dłużne
- Niechęć JST do korzystania z finansowania zwrotnego

6.3.2. Proponowana metryka instrumentu finansowego

W ramach celu szczegółowego 2i, w obszarze wspierania efektywności energetycznej w sektorze mieszkaniowym i budynkach użyteczności publicznej rekomendujemy zastosowanie instrumentu mieszanego, w postaci pożyczki z opcją umorzenia części kapitału.

Pożyczka kierowana będzie do właścicieli budynków mieszkalnych wielorodzinnych (w tym wspólnot mieszkaniowych, JST, TBS, z wyłączeniem spółdzielni mieszkaniowych) oraz do właścicieli i zarządców budynków użyteczności publicznej (z wyłączeniem budynków należących do administracji rządowej). Proponujemy, aby listę odbiorców wsparcia rozszerzyć o podmioty pozbawione dotychczas dostępu do pożyczki mieszkaniowej, tj. właścicieli budynków mieszkalnych wielorodzinnych we współwłasności oraz osoby fizyczne i spółki prawa handlowego. Pożyczka kierowana będzie również do firm typu ESCO, które w przypadku rozwoju tego rynku mogą stać się interesującą alternatywą dla JST, które nie chcą zwiększać zadłużenia w celu realizacji inwestycji termomodernizacyjnych.

Pożyczka będzie finansować inwestycje z zakresu głębokiej modernizacji energetycznej budynków wielorodzinnych i budynków użyteczności publicznej, wraz z przebudową systemów grzewczych, instalacją urządzeń OZE (w tym pomp ciepła), podłączeniem do sieci ciepłowniczej / chłodniczej. Finansowane będą prace wynikające z audytu energetycznego,

prowadzące do poprawy efektywności energetycznej o co najmniej 30%, za wyjątkiem budynków zabytkowych. W ramach pożyczki możliwe będzie sfinansowanie dodatkowych elementów, nie przewidzianych w audycie energetycznym (maksymalnie do 15% kosztów kwalifikowalnych projektu).

W sektorze mieszkaniowym proponujemy utrzymanie kluczowych atutów pożyczki oferowanej w obecnej perspektywie finansowej, tj. długiego, 20-letniego okresu spłaty i preferencyjnego, niskiego oprocentowanie. Jednocześnie, w celu zwiększenia atrakcyjności pożyczki dla odbiorców ostatecznych (w tym z uwagi na znaczny wzrost atrakcyjności konkurencyjnej pożyczki z premią termo BGK oraz wykluczenie spółdzielni mieszkaniowych), oraz z uwagi na dość wysoką alokację, możliwe będzie zastosowanie komponentu umorzeniowego, maksymalnie do 50% kwoty pożyczki (zakładamy, że w przeważającej większości przypadków nie będzie ono jednak przekraczało poziomu 20-30%). Proponowane kryteria umorzeń i ich wysokość prezentujemy w tabeli poniżej. Ostateczny katalog i szczegółowe warunki umorzeń powinny być możliwie elastyczne, i dostosowywane do zmieniającej się dynamicznie sytuacji rynkowej.

W obszarze budynków użyteczności publicznej, z uwagi na b. wysoką alokację oraz silne przyzwyczajenie szczególnie jednostek samorządu terytorialnego do wsparcia dotacyjnego, rekomendujemy zastosowanie wyższego poziomu umorzeń. Zakładamy, że w wielu przypadkach może ono wynosić maksymalny dopuszczalny poziom 50% kwoty pożyczki. Jednocześnie, atutem pożyczki dla samorządów powinna być możliwość sfinansowania do 100% kosztów kwalifikowalnych, co zapobiegnie konieczności wygenerowania (lub pożyczania na rynku komercyjnym) wkładu własnego. Jednocześnie, zachowane będą kluczowe atuty pożyczki wdrażanej w sektorze mieszkaniowym, tj. niskie oprocentowanie i długi okres spłaty.

Rekomendujemy, aby pożyczka dla sektora mieszkaniowego i budynków użyteczności publicznej wdrażana była w ramach 1 instrumentu, co pozytywnie wpłynie na koszty wdrażania wsparcia i zwiększy atrakcyjność dla pośredników finansowych. Jednocześnie, zalecamy zachowanie elastyczności w przesuwaniu środków między tymi dwoma obszarami (szczególnie w przypadku problemów z wykorzystaniem alokacji dla JST). Część parametrów powinna być jednak uzależniona od typu budynku, w tym maksymalna wysokość wsparcia czy okres karencji (wyższe dla budynków użyteczności publicznej). Jednocześnie, aby zapobiec ograniczaniu maksymalnej wysokości pożyczki poniżej poziomu deklarowanego w fiszce, rekomendujemy rezygnację z ograniczenia maksymalnej wartości pożyczki do 10% kwoty danej umowy z pośrednikiem finansowym (i pozostawienie tej kwestii do decyzji PF).

W przypadku budynków użyteczności publicznej, zakładamy że w większości przypadków pożyczki zaciągane na krótszy niż maksymalny okres spłaty (do 10-15 lat).⁹¹ Maksymalna kwota pożyczki na poziomie 10 mln zł powinna zaspokoić potrzeby zdecydowanej większości JST zainteresowanych wsparciem⁹², również oprocentowanie na poziomie ok. 2% powinno być wystarczająco atrakcyjne⁹³.

Tabela 8. Fiszka instrumentu – Pożyczka na poprawę efektywności energetycznej w sektorze mieszkaniowym i budynkach użyteczności publicznej

CS 2i		Pożyczka na poprawę efektywności energetycznej w sektorze mieszkaniowym i budynkach użyteczności publicznej		
Cel instrumentu:		Zwiększenie efektywności energetycznej w sektorze mieszkaniowym i budynkach użyteczności publicznej		
Wielkość jednostkowej transakcji	Od:	Do:	Ew. karencja	Zapadalność:
	50 tys. zł	Do 3 mln zł (budynki wielorodzinne) Do 10 mln zł (budynki użyteczności publicznej)	do 12 miesięcy, z opcją wydłużenia do 24 miesięcy dla budynków użyteczności publicznej	max. 20 lat
Finanse i wskaźniki⁹⁴				
Planowane do udzielenia pożyczki:			89 (sektor mieszkaniowy) 52 (budynki użyteczności publicznej)	
Przeciętna pożyczka:			875 tys. zł (sektor mieszkaniowy) ⁹⁵ 5,2 mln zł (budynki użyteczności publicznej) ⁹⁶	

⁹¹ W ankiecie CAWI JST, jedynie 12% respondentów wskazywało na potrzebę wydłużenia okresu spłaty powyżej 15 lat.

⁹² Na potrzebę pożyczki wyższej kwoty wskazało jedynie 2% respondentów JST zainteresowanych pożyczką.

⁹³ Oprocentowanie na takim poziomie było atrakcyjne dla 79% ankietowanych JST.

⁹⁴ Przeliczenia alokacji przy założeniu kursu 1 EUR = 4,7 PLN, zgodnie z najnowszą aktualizacją (z czerwca 2023) Wytycznych MF dotyczących stosowania jednolitych wskaźników makroekonomicznych będących podstawą oszacowania skutków finansowych projektowanych ustaw.

⁹⁵ Na podstawie danych o średniej pożyczce udzielonej przez MARR i Alior Bank w ramach Poddziałania 4.3.4 RPO WM 2014-2020 (572 tys. zł) skorygowanej o zakładany wskaźnik wzrostu cen (wzrost o 53%).

⁹⁶ Na podstawie danych o średniej wartości kosztów kwalifikowalnych w ramach Poddziałania 4.3.1 i 4.3.4 RPO WM 2014-2020 (3,37 mln zł) skorygowanej o zakładany wskaźnik wzrostu cen (wzrost o 53%).

Alokacja na IF (wkład FEM 2021-2027) bez kosztów zarządzania:	65,6 mln zł (sektor mieszkaniowy) 227,3 mln zł (budynki użyteczności publicznej)
Przybliżone koszty zarządzania (zakładamy szacunkowo 7% kwoty wkładu FEM 2021-2027 bez wkładu pośrednika finansowego)	4,9 mln zł (sektor mieszkaniowy) 17,1 mln zł (budynki użyteczności publicznej)
Razem alokacja FEM 2021-2027 na IF (z kosztami zarządzania, ale bez wkładu własnego pośrednika finansowego):	70,5 mln zł (sektor mieszkaniowy) 244,4 mln zł (budynki użyteczności publicznej)
Razem alokacja FEM 2021-2027 na IF (z wkładem własnym pośrednika finansowego i z kosztami zarządzania):	82,9 mln zł (sektor mieszkaniowy) 287,5 mln zł (budynki użyteczności publicznej)
Razem alokacja FEM 2021-2027 na IF (z wkładem własnym pośrednika finansowego, ale bez kosztów zarządzania)	78,0 mln zł (sektor mieszkaniowy) 270,4 mln zł (budynki użyteczności publicznej)
Typy finansowanych projektów i ew. demarkacja ze wsparciem bezzwrotnym	
Typy finansowanych projektów	Głęboka modernizacja energetyczna budynków wielorodzinnych i budynków użyteczności publicznej, wraz z przebudową systemów grzewczych, instalacją urządzeń OZE (w tym pomp ciepła), podłączeniem do sieci ciepłowniczej / chłodniczej.
Ew. demarkacja ze wsparciem bezzwrotnym	Wsparcie kierowane przede wszystkim na projekty pozbawione możliwości uzyskania wsparcia dotacyjnego w ramach FEM 2021-2027 (ale bez wykluczenia projektów uprawnionych do ubiegania się o dotacje).
Preferencje i grupa docelowa	
Odbiorcy ostateczni:	Właściciele budynków mieszkalnych wielorodzinnych (w tym wspólnoty mieszkaniowe, JST i podległe mu organy / jednostki organizacyjne, towarzystwa budownictwa społecznego, osoby fizyczne / właściciele budynków we współwłasności, spółki prawa handlowego), Właściciele / zarządcy budynków użyteczności publicznej (z wyłączeniem budynków należących do administracji rządowej)

	firmy typu ESCO
Oprocentowanie i inne opłaty:	Preferencyjne (do 2% lub 0,25 stopy referencyjnej KE), stałe w całym okresie kredytowania, brak opłat i prowizji
Element bezzwrotny	Opcjonalne umorzenie maksymalne do 50% pożyczki:⁹⁷⁹⁸ – dla budynków użyteczności publicznej – dla budynków komunalnych rozumianych jako budynki, w których min. 30% mieszkań stanowią mieszkania komunalne, socjalne, wspomagane lub chronione, – zależnie od osiągniętego wzrostu efektywności energetycznej, – dla budynków zabytkowych⁹⁹ – zależnie od występowania problemu ubóstwa energetycznego wśród mieszkańców (budynki klasy F i G)¹⁰⁰, – dla budynków leżących na obszarach strategicznej interwencji (OSI)¹⁰¹

⁹⁷ Proponowane umorzenia są opcjonalne, a ich lista nie jest zamknięta; ostateczny katalog i szczegółowe warunki umorzeń zostaną ustalone przez Menedżera Funduszu Powierniczego w porozumieniu z IZ przy konstruowaniu produktu.

⁹⁸ Wstępna propozycja poziomów umorzeń jest następująca: dla budynków użyteczności publicznej – 30%, dla budynków komunalnych – 30%, zależnie od osiągniętego poziomu efektywności energetycznej – do 20%, dla budynków zabytkowych – do 20%, dla budynków klasy F i G – do 20%, dla budynków leżących na terenie OSI – 10%, za wymianę źródła ciepła – 10%. Umorzenia się sumują, nie mogą jednak przekroczyć 50% kwoty pożyczki.

⁹⁹ Tj. znajdujących się w gminnej, wojewódzkiej lub krajowej ewidencji zabytków, lub w rejestrze zabytków.

¹⁰⁰ Zagrożenie ubóstwem energetycznym jest szczególnie duże w przypadku budynków o najniższej klasie efektywności energetycznej, dlatego umorzenie mogłoby być przyznawane w przypadku termomodernizacji takich budynków (klasa F i G według aktualnie konsultowanych przepisów).

¹⁰¹ 1 raport cząstkowy z 2020 r. wskazywał, że np. w części mniejszych miast regionu (np. w Nowym Targu, Nowym Sączu), znajdujących się na liście miast tracących funkcje społeczno-gospodarcze, mimo znacznej liczby budynków wielorodzinnych z potrzebą termomodernizacji, nie przyznano na moment tworzenia raportu ani jednej pożyczki ze środków RPO WM 2014-2020. Por. Imapp consulting, PAG Uniconsult, *Ewaluacja efektów wdrażania zwrotnych instrumentów finansowych realizowanych w ramach RPO WM 2014-2020 wraz z analizą ex-ante dla perspektywy finansowej 2021-2027*, Warszawa 2020.

	– w przypadku wymiany / modernizacji nieefektywnego źródła ciepła lub podłączenia do sieci ciepłowniczej wraz z istotnym wpływem na redukcję emisji, Dotacja / umorzenie pokrywające koszt audytu energetycznego, świadectwa charakterystyki energetycznej budynku (i ewentualnie innej wymaganej dokumentacji technicznej)
Zabezpieczenia:	Możliwe małe wymagania
Inne wymogi i preferencje:	– Maksymalne uproszczenie wniosku o pożyczkę – Wymóg przeprowadzenia audytu energetycznego. – Minimalne wymagania co do wkładu własnego odbiorcy ostatecznego – możliwe finansowanie do 100% kosztów kwalifikowalnych¹⁰² – Minimalny próg oszczędności energii pierwotnej na poziomie 30%¹⁰³ (z wyjątkiem budynków zabytkowych, które jednak powinny wykazać oszczędność energii pierwotnej) – Do 15% kosztów kwalifikowalnych w projekcie mogą stanowić wydatki związane z budynkiem ale nie przewidziane w audycie energetycznym.
Pomoc publiczna i pomoc de minimis	Bez pomocy publicznej, pomoc de minimis lub pomoc inwestycyjna przewidziana w art. 14 (regionalna pomoc inwestycyjna), art. 39 (Pomoc inwestycyjna na projekty wspierające

¹⁰² O ile wymóg wyższego wkładu własnego nie wynika z przepisów dotyczących pomocy publicznej.

¹⁰³ Wzrost efektywności energetycznej wykazywany na podstawie audytu ex-post (lub potwierdzenia realizacji projektu zgodnie z założeniami z projektem budowlanym przygotowanym na podstawie audytu ex-ante).

	efektywność energetyczną w budynkach) i art. 49 GBER (Pomoc na badania środowiska).
Kryteria wyboru projektów:	Brak specyficznych kryteriów
Dźwignia (efekt mnożnikowy):	1,18
Wartość dodana	1,29 ¹⁰⁴
Wskaźniki produktu	
Założenia i komentarze: Wskaźniki produktu z programu FEM 2021-2027, w realizację których wkład będzie miał niniejszy instrument finansowy. Wartość docelowa wskaźników obliczona na podstawie udziału instrumentu finansowego w całkowitej alokacji pracującej na wskaźnik oraz wartości docelowej wskaźnika przyjętej w FEM 2021-2027	
Wskaźnik:	Wartość docelowa:
Lokale mieszkalne o lepszej udoskonalonej charakterystyce energetycznej [lokalne mieszkalne]	86
Budynki publiczne o lepszej charakterystyce energetycznej [m2]	359 787
Wskaźniki rezultatu	
Założenia i komentarze: Wskaźniki rezultatu z programu FEM 2021-2027, w realizację których wkład będzie miał niniejszy instrument finansowy. Wartość docelowa wskaźników obliczona na podstawie udziału instrumentu finansowego w całkowitej alokacji pracującej na wskaźnik oraz wartości docelowej wskaźnika przyjętej w FEM 2021-2027	
Roczne zużycie energii pierwotnej (w tym: w lokalach mieszkalnych, budynkach publicznych, przedsiębiorstwach, innych) [MWh/rok]	113 996 (wartość bazowa) 79 797 (wartość docelowa)
Szacowana emisja gazów cieplarnianych [tony ekwiwalentu CO2/rok]	31 087 (wartość bazowa) 21 761 (wartość docelowa)

Źródło: Opracowanie własne.

¹⁰⁴ Założono średnio 10% wkład własny odbiorcy ostatecznego wsparcia.

6.4. Cel Szczegółowy 2ii

6.4.1. Dotychczasowe doświadczenia ze stosowaniem instrumentów finansowych i bezzwrotnych w danej sferze

W ramach RPO WM 2014-2020, wsparcie budowy instalacji OZE było realizowane wyłącznie dotacyjnie; w tym obszarze nie uruchomiono instrumentu finansowego.

Ogłoszone nabory spotkały się z ogromnym zainteresowaniem beneficjentów, mimo ograniczenia intensywności wsparcia do 60% wartości wydatków kwalifikowalnych. Wartość złożonych wniosków wielokrotnie przewyższała dostępną alokację, ogółem przyznano dotacje na łączną kwotę 191 mln zł.

Mimo, że nie było to planowane na etapie planowania wsparcia, finalnie wszystkie dotacje zostały przyznane na projekty parasolowe, których beneficjentami były partnerstwa i stowarzyszenia grupujące gminy z woj. małopolskiego. Wynikało to z konstrukcji kryteriów wyboru projektów, które premiowały łączną moc i liczbę urządzeń dofinansowanych w ramach projektu. W rezultacie, dofinansowano 8 projektów parasolowych, a średnia kwota dofinansowania wyniosła 24 mln zł. W ramach projektów dofinansowywano zazwyczaj zakup i montaż jednostek wytwarzających energię elektryczną i ciepłą z OZE w indywidualnych gospodarstwach domowych i obiektach użyteczności publicznej. Były to przede wszystkim mikroinstalacje fotowoltaiczne do produkcji energii elektrycznej oraz kolektory słoneczne, pompy ciepła i kotły na biomasę jako źródła energii cieplnej (centralnego ogrzewania i podgrzewania ciepłej wody). Produkowana energia jest wykorzystywana głównie na własne potrzeby, a nadwyżki przekazywane do sieci (instalacje prosumenckie).

Realizacja dużych projektów parasolowych powodowała liczne problemy wdrożeniowe.

Problemem była realizacja przetargów na relatywnie dużą liczbę urządzeń w ramach jednego projektu; wykonawcy odwoływali się od wyników przetargów, co powodowało znaczące opóźnienia. W rezultacie, z projektu wycofywały indywidualne gospodarstwa domowe, które wolały skorzystać z łatwo dostępnych środków w ramach programu Mój prąd, co jeszcze bardziej wydłużało czas realizacji przedsięwzięcia. Kwestią dyskusyjną było również przyznawanie dość wysokich, 60% umorzeń w sytuacji, gdy istotny efekt zachęty generowały już dotacje na poziomie 20% w ramach programu Mój Prąd.

Istotną luką w konstrukcji wsparcia był de facto brak dedykowanych środków na rozwój OZE dla przedsiębiorstw. Co prawda mogły one uzyskać środki w ramach Działania 4.2 – Ekoprzedsiębiorstwa, jednak w tym wypadku instalacje OZE mogły być jedynie elementem projektu zwiększającego efektywność energetyczną przedsiębiorstwa, gdyż musiał być osiągnięty próg oszczędności energii pierwotnej o min. 25% (czego sama instalacja OZE nie mogła osiągnąć).

6.4.2. Potencjalne zapotrzebowanie na dany instrument, a także analiza dostępności kapitału w ramach instytucji oferujących finansowanie zwrotne w województwie małopolskim

Możliwość wykorzystania alokacji na instrumenty finansowe wspierające rozwój OZE będzie zależeć z jednej strony od popytu na finansowanie w tym obszarze, a z drugiej – od dostępności i relatywnej atrakcyjności alternatywnych źródeł finansowania.

Potrzeby inwestycyjne i zapotrzebowanie na finansowanie zewnętrzne w obszarze OZE są z definicji b. trudne do oszacowania. Są one bowiem bardzo silnie wrażliwe na działalność czynników zewnętrznych, które zmieniają opłacalność tego typu inwestycji. W szczególności, kluczowy wpływ mają tutaj zmiany cen energii elektrycznej i kosztów ogrzewania, a także zmiany cen instalacji poszczególnych źródeł OZE (np. paneli fotowoltaicznych, pomp ciepła). Istotny wpływ na zainteresowanie inwestycjami w OZE mają również dostępne wsparcie finansowe w tym obszarze. Coraz ważniejsze, szczególnie dla większych przedsiębiorców, są także wymagania w zakresie korzystania zielonej energii zgłaszane przez partnerów biznesowych (np. w sektorze motoryzacyjnym).

W 1 edycji niniejszego badania, potrzeby inwestycyjne w obszarze produkcji prądu z OZE w woj. małopolskim oszacowano na poziomie 2,6 mld zł do 2030 r., z czego ok. 1,5 mld zł przypadało na mikroinstalacje fotowoltaiczne. Jednak po gwałtownym wzroście cen energii, wynikającym z agresji Rosji na Ukrainę, zainteresowanie własnymi źródłami energii odnawialnej (szczególnie w przypadku przedsiębiorstw, którzy nie byli chronieni tarczami antyinflacyjnymi w takim zakresie jak odbiorcy indywidualni) gwałtownie wzrosło. Prawdziwy boom obserwowany jest w przypadku pomp ciepła.¹⁰⁵ Natomiast spadło zainteresowanie mikroinstalacjami fotowoltaicznymi ze strony odbiorców indywidualnych, po zmianie systemu rozliczeń z systemu opustów na net-billing, który jest mniej opłacalny dla odbiorców, oraz wskutek wzrostu kosztów usług montażowych i urządzeń. Ogółem szacujemy jednak, że popyt na instalacje OZE w całej gospodarce wzrósł względem sytuacji obserwowanej w 2020 r.

Dostępność alternatywnych źródeł finansowania ze środków publicznych inwestycji w OZE w woj. małopolskim jest zróżnicowana, w zależności od typu odbiorcy czy rodzaju finansowanej inwestycji.

Oferta finansowania ze środków publicznych skierowana do przedsiębiorców jest relatywnie uboga. Głównym programem krajowym, z którego mogą skorzystać, są pożyczki

¹⁰⁵ Sprzedaż pomp ciepła w Polsce wzrosła z 37 tys. w 2019 r. do 203 tys. w 2022 r. Źródło: [Pompy ciepła](#) (dostęp 6.06.2023)

z programu Energia+, którego dystrybutorem jest NFOŚiGW. Program wspiera m.in. nowe źródła energii elektrycznej i ciepłej oraz technologie racjonalizacji jej zużycia, w tym OZE. Jest to jednak program ukierunkowany na relatywnie duże inwestycje (minimalna kwota pożyczki wynosi 0,5 mln zł), z dość wysokim oprocentowaniem (na warunkach preferencyjnych - WIBOR 3M + 50 pb, nie mniej niż 1,5%), i okresem spłaty do 15 lat. Jego atutem jest możliwość uzyskania umorzenia do 10% kwoty pożyczki (warunkiem umorzenia jest realizacja projektu zgodnie z założeniami i terminowa spłata rat). Program ten może być pewną konkurencją dla instrumentów finansowych z FEM 2021-2027 jedynie w przypadku dużych inwestycji, np. w farmy fotowoltaiczne lub wiatrowe.

Przedsiębiorcy, a także jednostki samorządu terytorialnego, mogą skorzystać również z pożyczki WFOŚiGW na sfinansowanie inwestycji w OZE (w tym m.in. zakup pomp ciepła, instalacji fotowoltaicznej, kotłów na biomasę, kolektorów słonecznych i innych). Warunki pożyczki są generalnie analogiczne jak w przypadku pożyczki na termomodernizację: maksymalny okres spłaty pożyczki wynosi 10-12 lat, oprocentowanie wynosi aktualnie 5,44% (0,8 stopy redyskonta weksli NBP)¹⁰⁶, przy jednoczesnym braku opłat i prowizji. Przy czym umorzenia w przypadku inwestycji OZE są bardziej zróżnicowane – dla inwestycji w fotowoltaikę / kolektory słoneczne umorzenie wynosi do 10%, w przypadku pomp ciepła i innych OZE – do 20%. O umorzenie można wnioskować najwcześniej po 1,5 roku i po spłacie 50% kapitału, a także spełnieniu określonych warunków (m.in. terminowe wykonanie zadanie, regularna spłata rat, osiągnięcie zakładanego efektu ekologicznego, brak innych dotacji w ramach montażu finansowego). Umorzenie jest w pewnym stopniu uznaniowe i zależy od aktualnych uregulowań i dostępności środków, ale w ostatnich latach warunki umorzeń nie pogarszają się i są one regularnie wypłacane. Wartość umorzenia nie może przekroczyć kwoty zapłaconych odsetek.

W przypadku osób fizycznych (wytwarzających energię elektryczną na potrzeby swoich gospodarstw domowych), w obszarze OZE najważniejszymi alternatywnymi źródłami finansowania są dotacyjne programy krajowe: Mój prąd, oraz Moje ciepło. W ramach najnowszego naboru w programie Mój prąd¹⁰⁷, na samą instalację fotowoltaiczną można uzyskać dofinansowanie do 6000 zł dofinansowania (do 50% kosztów instalacji), a w przypadku pomp ciepła dofinansowanie wynosi nawet od 4,4 tys. (pompy powietrze-powietrze), przez 12,6 – 19,4 tys. (pompy powietrze – woda) do nawet 28 tys. zł (pompy gruntowe). Dodatkowe dopłaty można uzyskać również na inne komponenty, np. magazyny

¹⁰⁶ Oprocentowanie nie może być niższe niż 3,5% (3,2% w przypadku gmin o wartości wskaźnika G poniżej 1289,10 i dla powiatów o wartości wskaźnika P określonego poniżej 223,96;

¹⁰⁷ Nabór uruchomiony w dniu 22.04.2023.

energii, kolektory słoneczne czy systemy zarządzania energią. Jest to niewątpliwie atrakcyjna propozycja, która cieszy się b. dużym zainteresowaniem odbiorców.¹⁰⁸

Z kolei w programie Moje ciepło, właściciele nowych budynków jednorodzinnych mogą uzyskać dofinansowanie zakupu i montażu pomp ciepła na potrzeby centralnego ogrzewania lub centralnego ogrzewania i przygotowania ciepłej wody użytkowej. W ramach wsparcia można otrzymać od 7 tys. (w przypadku pomp powietrze - woda lub powietrze – powietrze, do 21 tys. zł (dla pomp gruntowych). Wielkość dofinansowania nie może przekroczyć 30% (a przypadku posiadaczy Karty Dużej Rodziny 45%) kosztów inwestycji. Przy czym warunkiem otrzymania wsparcia jest spełnianie przez dom podwyższonych standardów energetycznych (maksymalne zapotrzebowanie na nieodnawialną energię pierwotną nie może przekraczać 55 kWh / m² / rok. Przez nowy budynek rozumie się budynek, dla którego albo nie złożono zawiadomienia o zakończeniu budowy / wniosku o pozwolenie na użytkowanie, albo złożono je nie wcześniej niż 01.01.2021. Wsparcie dotychczas spotyka się z umiarkowanym zainteresowaniem, tempo wydatkowania środków jest niższe niż zakładano.

Relatywnie atrakcyjnym, nowym źródłem finansowania instalacji OZE dla sektora mieszkalnictwa wielorodzinnego jest tzw. grant OZE oferowany przez BGK. O grant OZE może ubiegać się właściciel lub zarządca budynku wielorodzinnego, w tym wspólnoty, spółdzielnie mieszkaniowe, TBS, JST. Grant ten stanowi wsparcie bezzwrotne, finansujące 50% kosztów instalacji OZE. Co istotne, planowana zmiana przepisów i wprowadzenie tzw. prosumenta lokatorskiego pozwoli na produkcję energii przekraczającą zapotrzebowanie tzw. części wspólnych, i jej sprzedaż do sieci, a uzyskane środki będzie można przeznaczyć np. na obniżkę czynszów za mieszkania.

Łączna alokacja na instrumenty finansowe w ramach CS 2ii w FEM 2021-2027 jest bardzo wysoka. Wynosi ona 84,4 mln euro, co przy aktualnym kursie (1EUR – 4,7 PLN)¹⁰⁹ przekłada się na kwotę ok. 396,8 mln zł. W ramach tej puli, 16 mln euro (75,2 mln zł) zostało wydzielonych na wsparcie rozwoju OZE w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT). Dodatkowo, 20 mln euro (ok. 94 mln zł) przeznaczono na wsparcie OZE w ramach

¹⁰⁸ Przy czym możliwości skorzystania z dotacji z programu „Mój prąd” w przypadku nowobudowanych budynków są ograniczone. Jeżeli budynek jest w budowie i posiada przyłącze tymczasowe podłączone na okres wykonywania robót to nie można ubiegać się o dofinansowanie w programie. Natomiast jeśli jest wykonane przyłącze docelowe i OSD ma możliwość montażu licznika dwukierunkowego (podpisana umowa kompleksowa) to można wnioskować o dofinansowanie. Por. [Mój Prąd](#) (dostęp 7.06.2023).

¹⁰⁹ Kurs EUR/PLN na podstawie Wytycznych Ministerstwa Finansów dotyczących stosowania jednolitych wskaźników makroekonomicznych będących podstawą oszacowania skutków finansowych projektowanych ustaw, Aktualizacja maj 2023.

dotacji (na magazyny energii + potencjalnie na zaawansowane technologie OZE, np. wodorowe).

W naszej ocenie, wykorzystanie całej dostępnej alokacji w ramach pożyczki OZE (396,8 mln zł) będzie wyzwaniem, i wymaga odpowiedniej konstrukcji wsparcia oraz możliwie szerokiej grupy docelowej. Z tego względu rekomendujemy, by pożyczka była adresowana do możliwie szerokiej grupy odbiorców, w tym przede wszystkim przedsiębiorców i podmiotów sektora publicznego, ale też sektora mieszkalnictwa wielorodzinnego (wspólnoty, spółdzielnie, TBSy), organizacji pozarządowych, kościołów i związków wyznaniowych i innych. Generalnie, wszystkich inwestorów chcących wybudować na terenie województwa małopolskiego instalację wytwarzającą energię z OZE / magazyn energii. W obecnej sytuacji, warto uwzględnić finansowanie również tzw. zawodowych źródeł OZE, takich jak farmy fotowoltaiczne, farmy wiatrowe, biogazownie i inne, które produkują energię elektryczną na sprzedaż.

Rekomendujemy również, aby w ramach pożyczki OZE możliwe było finansowanie kompleksowych projektów, obejmujących zarówno instalacje OZE do produkcji energii elektrycznej lub ciepłej, jak i działające na ich potrzeby magazyny energii (a także magazyny energii jako samodzielne projekty). Przy czym uwzględnienie w projekcie magazynu energii, z powodu ich aktualnie niewielkiej opłacalności, powinno być przynajmniej częściowo wspierane w ramach komponentu bezzwrotnego.

Aby wykorzystać całą dostępną alokację, w naszej ocenie niezbędnie będzie szersze wykorzystanie komponentu bezzwrotnego w ramach pożyczki OZE. Zwiększy to atrakcyjność pożyczki i wygeneruje silniejszy efekt zachęty. Będzie to szczególnie istotne w przypadku jednostek samorządu terytorialnego, które z dużym dystansem podchodzą do finansowania dłużnego. Przy czym komponent bezzwrotny powinien być zaplanowany z zachowaniem dużej elastyczności – tak, by dostosowywać jego wysokość do zmieniających się warunków rynkowych i zainteresowania ze strony beneficjentów.

Z uwagi na wysoką alokację, warto rozważyć również uruchomienie pożyczki OZE przeznaczonej dla osób fizycznych (np. ograniczonej do nowych domów); jest to jednak w naszej ocenie rozwiązanie dyskusyjne. Najważniejsze zastrzeżenia, jakie widzą autorzy raportu w tym wypadku, to dostępność atrakcyjnych, szeroko promowanych programów krajowych (w tym programu Mój Prąd, i Moje Ciepło), oraz kwestie wdrożeniowe. Zgodnie z przedstawionym opisem, nowa edycja programu Mój Prąd pozwala na jednoczesne sfinansowanie instalacji fotowoltaicznej i pompy ciepła, z opcją dodania magazynu energii lub systemu zarządzania energią. De facto jest to więc ten sam obszar, który miałby być finansowany pożyczką OZE dla osób fizycznych – właścicieli domów jednorodzinnych. Pewną demarkację względem programu Mój Prąd mogłoby być finansowanie instalacji OZE

budynków jeszcze w budowie – w programie Mój Prąd warunkiem uzyskania dotacji jest posiadanie już przyłącza docelowego, a nie tymczasowego, zazwyczaj używanego podczas budowy. Przy czym jest to raczej kwestia opóźnienia w uzyskaniu środków, niż braku możliwości skorzystania z nich. Taka demarkacja nie dotyczyłaby także programu Moje ciepło (pomp ciepła), który również adresowany jest do nowobudowanych budynków (choć tutaj obowiązują dodatkowe wymagania dotyczące podwyższonych standardów energetycznych budynku). Natomiast niewątpliwym atutem pożyczki OZE w ramach FEM 2021-2027 mogłaby być możliwość sfinansowania całości inwestycji w ramach 1 instrumentu (Mój Prąd jest programem dotacyjnym, wymagającym min. 50% wkładu własnego, podobnie Moje Ciepło; jednocześnie oba te programy działają na zasadzie refinansowania już poniesionych nakładów, więc wymagają wcześniejszego sfinansowania całej inwestycji ze środków własnych).

Drugą kwestią są sprawy wdrożeniowe. Instrument adresowany do osób fizycznych oznacza de facto duże rozdrobnienie wsparcia, i konieczność udzielania pożyczek na relatywnie niewielkie kwoty (zapewne w przedziale 30-100 tys. zł). Dodatkowo, w przypadku osób fizycznych nieco trudniejsza będzie ocena ryzyka udzielenia pożyczki, i konieczność zapewnienia odpowiednich zabezpieczeń. Jednocześnie, realizacja umorzeń na podstawie dostarczanych po inwestycji dokumentów wymagałaby znacznego nakładu pracy po stronie pośrednika. Wszystko to spowoduje prawdopodobnie oczekiwanie wyższych kosztów za zarządzanie ze strony pośredników finansowych, dla których nakład pracy będzie znacząco wyższy niż w przypadku innych odbiorców pożyczki OZE.

Podobnie jak w przypadku pożyczki na efektywność energetyczną, co do zasady, nie rekomendujemy wydzielania oddzielnej alokacji w ramach pożyczki OZE na projekty realizowane w ramach ZIT, ze względów wdrożeniowych¹¹⁰. Jeśli jednak decyzja o alokacji kwoty 16 mln euro tylko na projekty ZIT, wówczas rekomendujemy wyodrębnienie określonej puli środków („koperty”) w ramach wdrażanego instrumentu do wykorzystania przez poszczególne ZITy. Przy założeniu, że jeśli ZIT-y w określonym czasie nie wykorzystają zarezerwowanych dla nich środków, zostaną one „uwolnione” i przeznaczone dla innych zainteresowanych podmiotów.

6.4.3. Proponowana metryka instrumentu finansowego

W ramach celu szczegółowego 2ii, w obszarze wspierania rozwoju OZE, proponujemy zastosowanie wsparcia w formie instrumentu mieszanego, tj. pożyczki z opcją umorzenia części kapitału.

¹¹⁰ Por. argumentacja przedstawiona w rozdziale 5.3.2

Rekomendujemy zaprojektowanie jednego kompleksowego instrumentu, w postaci Pożyczki OZE z premią adresowanej do szerokiego grona odbiorców, oraz (opcjonalnie) – instrumentu dedykowanego osobom fizycznym, właścicielom nowobudowanych budynków mieszkalnych jednorodzinnych.

Pożyczka OZE z premią adresowana będzie do wszystkich inwestorów chcących wybudować na terenie województwa małopolskiego instalację wytwarzającą energię z OZE lub magazyn energii. Zakładamy, że będzie adresowana przede wszystkim do przedsiębiorców i jednostek samorządu terytorialnego, ale będą mogły z niej skorzystać również dowolne inne podmioty, zainteresowane inwestycją w OZE (np. NGO, wspólnoty i spółdzielnie, kościoły i związki wyznaniowe itp.).¹¹¹

Pożyczka OZE z premią będzie finansować instalacje OZE do produkcji energii elektrycznej i ciepłej, wraz z działającymi na ich potrzeby magazynami energii. Dopuszczone do finansowania będą zarówno instalacje prosumenckie, produkujące energię na własne potrzeby inwestora, jak również tzw. zawodowe źródła OZE (np. farmy fotowoltaiczne, wiatrowe, biogazownie), produkujące energię na sprzedaż. Przy czym szczególny nacisk kierowany będzie na generowanie energii w systemie rozproszonym, w postaci wsparcia małych źródeł energii elektrycznej i ciepłej działających na potrzeby lokalne, co zwiększy bezpieczeństwo energetyczne i będzie ograniczać straty energii powstające przy jej przesyłce na duże odległości. Priorytetowo traktowane będą zwłaszcza inwestycje w realizowane w ramach społeczności energetycznych, w tym spółdzielni energetycznych i klastrów energii. Dodatkowo, rekomendujemy szczególne wsparcie instalacji sterowalnych, mogących produkować energię elektryczną w sposób stabilny, niezależnie od aktualnej pogody, np. biogazownie, oraz instalacje projektowane w sposób zapewniający możliwie wysoki poziom autokonsumpcji (np. z wykorzystaniem magazynów energii).¹¹²

Pożyczka będzie oferowana co do zasady z preferencyjnym oprocentowaniem, oraz komponentem bezzwrotnym w postaci opcji umorzenia maksymalnie do 50% kwoty pożyczki (zakładamy, że w przeważającej większości przypadków nie będzie ono jednak przekraczało poziomu 20-30%). Proponowane kryteria umorzeń i ich wysokość prezentujemy w fiszce poniżej. Ostateczny katalog i szczegółowe warunki umorzeń powinny być możliwie elastyczne, i dostosowywane do zmieniającej się dynamicznie sytuacji rynkowej. Rekomendujemy wyższe umorzenia m.in. dla instalacji OZE w budynkach użyteczności

¹¹¹ Z wyłączeniem osób fizycznych, zainteresowanych instalacją OZE na potrzeby budynku mieszkalnego jednorodzinnego.

¹¹² Jeśli możliwe będzie przedstawienie przez odbiorców wsparcia wiarygodnych dokumentów potwierdzających osiągnięty poziom autokonsumpcji.

publicznej, oraz w przypadku kompleksowych projektów budowy instalacji OZE wraz z magazynem energii.

Rekomendujemy przyjęcie relatywnie wysokiej maksymalnej kwoty pożyczki (do 10 mln zł), oraz rezygnację z ograniczenia maksymalnej wartości pożyczki do 10% kwoty danej umowy z pośrednikiem finansowym (ta kwestia powinna być pozostawiona do decyzji PF). Dzięki temu możliwe będzie sfinansowanie wyższych wartościowo pożyczek, zarówno zawodowych źródeł OZE (np. koszt biogazowni 0,5 MW to ok. 8-10 mln zł), jak i np. zestawu instalacji OZE w budynkach użyteczności publicznej danej gminy.¹¹³ Finansowanie również większych instalacji ułatwi wykorzystanie znaczącej alokacji, jaka została przeznaczona na obszar OZE w ramach FEM 2021-2027. Jednocześnie przyjmujemy jednak, że zdecydowana większość pożyczek zostanie przyznana na mikroinstalacje do produkcji energii elektrycznej (głównie z fotowoltaiki) oraz ciepłej (pompy ciepła, kotły na biomasę), opcjonalnie w połączeniu z magazynami energii, w MŚP i innych podmiotach.

Proponujemy zróżnicowanie parametrów pożyczki w zależności od mocy instalacji. W przypadku mikroinstalacji do 50 kW, okres spłaty pożyczki będzie wynosił maksymalnie do 10 lat, a karencja w spłacie kapitału do 12 miesięcy. W przypadku większych instalacji (pow. 50 kW), okres spłaty będzie wynosił do 15 lat, a karencja maksymalnie do 24 miesięcy. Wydłużona karencja jest kluczowa dla inwestorów zawodowych, którzy mogą dzięki temu wstrzymać spłatę kapitału do momentu zakończenia inwestycji, podłączenia elektrowni do sieci i osiągnięcia pierwszych przychodów ze sprzedaży prądu, a dłuższy okres spłaty pozwala na pokrycie rat kredytu z przychodów ze sprzedaży.

Tabela 9. Fiszka instrumentu – Pożyczka na OZE z premią

CP2		Pożyczka na OZE z premią		
Cel instrumentu:		Wzrost produkcji energii elektrycznej i ciepłej z OZE		
Wielkość jednostkowej transakcji	Od:	Do:	Ew. karencja	Zapadalność:
	0	10 mln zł	Karencja do 12 miesięcy (instalacje do 50 kW), do 24 miesięcy (instalacje pow. 50 kW)	Do 10 lat (instalacje do 50 kW), do 15 lat (instalacje pow. 50 kW)

¹¹³ Wg ankiety CAWI JST, ok. 35% JST zainteresowanych pożyczką na instalacje OZE chciałoby uzyskać kwotę powyżej 1 mln zł.

Finanse i wskaźniki¹¹⁴	
Planowane do udzielenia pożyczki:	547 (instalacje do 50 kW), 55 (instalacje pow. 50 kW)
Przeciętna pożyczka:	300 tys. zł (instalacje do 50 kW) ¹¹⁵ , 3 mln zł (instalacje pow. 50 kW) ¹¹⁶
Alokacja na IF (wkład FEM 2021-2027) bez kosztów zarządzania:	276,0 mln zł
Przybliżone koszty zarządzania (zakładamy szacunkowo 7% kwoty wkładu FEM 2021-2027 bez wkładu pośrednika finansowego)	20,8 mln zł
Razem alokacja FEM 2021-2027 na IF (z kosztami zarządzania, ale bez wkładu własnego pośrednika finansowego):	296,8 mln zł
Razem alokacja FEM 2021-2027 na IF (z wkładem własnym pośrednika finansowego i z kosztami zarządzania):	349,2 mln zł
Razem alokacja FEM 2021-2027 na IF (z wkładem własnym pośrednika finansowego, ale bez kosztów zarządzania)	328,4 mln zł
Typy finansowanych projektów i ew. demarkacja ze wsparciem bezzwrotnym	
Typy finansowanych projektów	Budowa lub rozbudowa instalacji OZE do produkcji : • energii elektrycznej z wykorzystaniem biomasy, biogazu, biometanu, energii wiatru, słońca oraz wody wraz z magazynami energii działającymi na potrzeby danego źródła OZE oraz przyłączeniem do sieci • ciepła i chłodu przy wykorzystaniu energii geotermalnej, słonecznej, pomp ciepła, biomasy z magazynami ciepła

¹¹⁴ Przeliczenia alokacji przy założeniu kursu 1 EUR = 4,7 PLN, zgodnie z najnowszą aktualizacją (z czerwca 2023) Wytycznych MF dotyczących stosowania jednolitych wskaźników makroekonomicznych będących podstawą oszacowania skutków finansowych projektowanych ustaw.

¹¹⁵ Na podstawie szacowanego kosztu instalacji fotowoltaicznej 50 kW.

¹¹⁶ Na podstawie szacowanego kosztu farmy fotowoltaicznej 500 kW.

	działającymi na potrzeby danego źródła OZE wraz z przyłączeniem do sieci. Dopuszczalne jest dofinansowanie magazynów energii odnawialnej jako samodzielnych projektów. Realizacja przedsięwzięć będzie opierała się na generowaniu energii w szczególności w systemie rozproszonym, w oparciu o budowę małych źródeł energii elektrycznej i ciepłej na potrzeby lokalne, które nie będą wymagały przesyłania jej na duże odległości.
Ew. demarkacja ze wsparciem bezzwrotnym	Wsparcie kierowane przede wszystkim na projekty pozbawione możliwości uzyskania wsparcia dotacyjnego w ramach FEM 2021-2027 (ale bez wykluczenia projektów uprawnionych do ubiegania się o dotacje, np. magazynów energii)
Preferencje i grupa docelowa	
Odbiorcy ostateczni:	Inwestorzy (w tym m.in. przedsiębiorcy, podmioty sektora publicznego) chcący wybudować na terenie województwa małopolskiego instalację wytwarzającą energię z OZE / magazyn energii.
Oprocentowanie i inne opłaty:	Rynkowe lub preferencyjne (do 2% lub 0,25 stopy referencyjnej KE), stałe w całym okresie kredytowania, brak opłat i prowizji.
Element bezzwrotny	Opcjonalne umorzenie maksymalne do 50% pożyczki:¹¹⁷¹¹⁸ • w przypadku budowy i rozbudowy instalacji wytwarzającej energię na

¹¹⁷ Proponowane umorzenia są opcjonalne, a ich lista nie jest zamknięta; ostateczny katalog i szczegółowe warunki umorzeń zostaną ustalone przez Menedżera Funduszu Powierniczego w porozumieniu z IZ przy konstruowaniu produktu.

¹¹⁸ Wstępna propozycja poziomów umorzeń jest następująca: dla budynków użyteczności publicznej – 30%, dla pozostałych podmiotów produkujących energię na własne potrzeby – 20%, za magazyn energii – 10%, za wykazanie autokonsumpcji energii elektrycznej na poziomie min. 40% - 10%, w przypadku inwestycji realizowanej przez społeczność energetyczną – 20%. Umorzenia się sumują, nie mogą jednak przekroczyć 50% kwoty pożyczki.

	własne potrzeby danego podmiotu¹¹⁹ zależne od: – uwzględnienia budowy magazynu energii, – w zależności od rodzaju budynku (wyższe dla budynków użyteczności publicznej) – maksymalizujące autokonsumpcję energii elektrycznej – realizowane przez społeczności energetyczne (w tym klastry energii, spółdzielnie energetyczne) • W przypadku budowy i rozbudowy instalacji do produkcji energii elektrycznej i/lub ciepłej z biogazu¹²⁰.
Zabezpieczenia:	Możliwie ograniczone
Inne wymogi i preferencje:	Maksymalnie uproszczony wniosek o pożyczkę dla inwestycji do 50 kW (mikroinstalacje) Minimalne wymagania co do wkładu własnego odbiorcy ostatecznego – finansowanie do 100% kosztów kwalifikowalnych¹²¹
Pomoc publiczna i pomoc de minimis	Bez pomocy publicznej, pomoc de minimis lub pomoc inwestycyjna przewidziana w art. 40 (Pomoc na inwestycje w układy wysokosprawnej kogeneracji),¹²² art. 41 (Pomoc inwestycyjna na propagowanie energii ze źródeł odnawialnych)
Kryteria wyboru projektów:	Brak specyficznych kryteriów
Wskaźniki produktu	
Założenia i komentarze: Wskaźniki produktu z programu FEM 2021-2027, w realizację których wkład będzie miał niniejszy instrument finansowy. Wartość docelowa wskaźników obliczona na podstawie	

¹¹⁹ Tj. jeśli produkcja energii elektrycznej nie stanowi podstawowej działalności danego podmiotu, w tym przede wszystkim prosumentów w rozumieniu ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii (tj. Dz.U z 2022, poz. 1378), tj. odbiorców końcowych wytwarzających energię elektryczną wyłącznie z odnawialnych źródeł energii na własne potrzeby w mikroinstalacji (tj. instalacji do 50 kW).

¹²⁰ W celu zwiększenia produkcji energii ze źródeł OZE, które są sterowalne (nie są pogodowo-zależne).

¹²¹ O ile wymóg wyższego wkładu własnego nie wynika z przepisów dotyczących pomocy publicznej.

¹²² Art. 40, dotyczący kogeneracji, może mieć zastosowanie m.in. w przypadku biogazowni produkujących energię elektryczną i ciepłą w skojarzeniu.

udziału instrumentu finansowego w całkowitej alokacji pracującej na wskaźnik oraz wartości docelowej wskaźnika przyjętej w FEM 2021-2027

Wskaźnik:	Wartość docelowa:
Liczba wspartych społeczności energetycznych działających w zakresie energii odnawialnej [społeczności energetyczne działające w zakresie energii odnawialnej]	6
Przedsiębiorstwa objęte wsparciem (w tym: mikro, małe, średnie, duże) [przedsiębiorstwa]	96
Przedsiębiorstwa objęte wsparciem z instrumentów finansowych [przedsiębiorstwa]	96
Dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej (w tym: energii elektrycznej, energii ciepłej) [MW]	93,7
Wskaźniki rezultatu	
Założenia i komentarze: Wskaźniki rezultatu z programu FEM 2021-2027, w realizację których wkład będzie miał niniejszy instrument finansowy. Wartość docelowa wskaźników obliczona na podstawie udziału instrumentu finansowego w całkowitej alokacji pracującej na wskaźnik oraz wartości docelowej wskaźnika przyjętej w FEM 2021-2027	
Wytworzona energia odnawialna ogółem (w tym: energia elektryczna, energia ciepła) [MWh/rok]	96 265
Dźwignia (efekt mnożnikowy):	1,18
Wartość dodana	1,29

Źródło: Opracowanie własne

Drugim instrumentem finansowym, proponowanym do potencjalnego wdrożenia, jest Pożyczka OZE z premią dla nowych budynków jednorodzinnych.¹²³ Instrument ten byłby adresowany do osób fizycznych, właścicieli nowych budynków jednorodzinnych, w tym budynków będących jeszcze w budowie lub budynków nowo oddanych do użytkowania. Celem instrumentu będzie popularyzacja szerokiego wykorzystania OZE w budownictwie jednorodzinnym, w tym dążenie do tworzenia budynków zużywających tyle energii, ile same jej wyprodukują.

¹²³ Przy czym, z uwagi na zastrzeżenia wskazane w Podrozdziale 5.4.2, w tym konkurencję programu Mój Prąd i Moje Ciepło, traktujemy ten instrument jako opcjonalny.

Z pożyczki będzie można sfinansować mikroinstalacje do produkcji energii elektrycznej (w tym fotowoltaikę), źródła ciepła OZE (w tym pompy ciepła, kotły na biomasę), oraz magazyny energii działające na potrzeby danego źródła OZE. Maksymalna kwota pożyczki będzie wynosiła do 200 tys. zł, a okres spłaty – do 10 lat. Łącznie w przypadku uruchomienia instrumentu proponujemy przeznaczenie na niego alokacji w wysokości 100 mln zł, tak by wygenerować odpowiedni efekt skali zachęcający pośredników finansowych do wzięcia udziału w przetargu. **Pożyczka będzie przyznawana na preferencyjnych warunkach, z niskim oprocentowaniem i umorzeniami premiującymi kompleksowość projektu, maksymalnie do 45% kwoty pożyczki.** Atutem pożyczki powinny być maksymalnie uproszczone formalności, w tym prosty i krótki wniosek o pożyczkę i rozliczenie na podstawie przedstawionych faktur.

Tabela 10. Fiszka instrumentu – Pożyczka na OZE z premią dla nowych budynków jednorodzinnych

CP2		Pożyczka na OZE z premią dla nowych budynków jednorodzinnych		
Cel instrumentu:		Wzrost produkcji energii elektrycznej i ciepłej z OZE		
Wielkość jednostkowej transakcji	Od:	Do:	Ew. karencja	Zapadalność:
	0	200 tys. zł	Karencja do 12 miesięcy	Do 12 lat
Finanse i wskaźniki ¹²⁴				
Planowane do udzielenia pożyczki:			1 106	
Przeciętna pożyczka:			100 tys. zł ¹²⁵	
Alokacja na IF (wkład FEM 2021-2027) bez kosztów zarządzania:			93 mln zł	
Przybliżone koszty zarządzania (zakładamy szacunkowo 7% kwoty wkładu FEM 2021-2027 bez wkładu pośrednika finansowego)			7 mln zł	
Razem alokacja FEM 2021-2027 na IF (z kosztami zarządzania, ale bez wkładu własnego pośrednika finansowego):			100 mln zł	

¹²⁴ Przeliczenia alokacji przy założeniu kursu 1 EUR = 4,7 PLN, zgodnie z najnowszą aktualizacją (z czerwca 2023) Wytycznych MF dotyczących stosowania jednolitych wskaźników makroekonomicznych będących podstawą oszacowania skutków finansowych projektowanych ustaw.

¹²⁵ Na podstawie szacunkowego kosztu instalacji fotowoltaicznej 10 kW (50 tys. zł) i pompy ciepła do ogrzania domu 150 m² (50 tys. zł).

Razem alokacja FEM 2021-2027 na IF (z wkładem własnym pośrednika finansowego i z kosztami zarządzania):	117,6 mln zł
Razem alokacja FEM 2021-2027 na IF (z wkładem własnym pośrednika finansowego, ale bez kosztów zarządzania)	110,6 mln zł
Typy finansowanych projektów i ew. demarkacja ze wsparciem bezzwrotnym	
Typy finansowanych projektów	Zakup i montaż w nowych budynkach mieszkalnych jednorodzinnych¹²⁶: • Mikroinstalacji do produkcji energii elektrycznej (fotowoltaicznej, wiatrowej lub hybrydowej) • Źródła ciepła OZE (w tym pompy ciepła, kotła na biomasę, kolektorów słonecznych) • Magazynu energii działającego na potrzeby danego źródła OZE
Ew. demarkacja ze wsparciem bezzwrotnym	Wsparcie kierowane na instalacje OZE w nowych budynkach, w przeciwieństwie do programów dotacyjnych Mój Prąd i Czyste powietrze
Preferencje i grupa docelowa	
Odbiorcy ostateczni:	Osoby fizyczne - właściciele nowych budynków jednorodzinnych
Oprocentowanie i inne opłaty:	Preferencyjne (do 2% lub 0,25 stopy referencyjnej KE), stałe w całym okresie kredytowania, brak opłat i prowizji.
Element bezzwrotny	Umorzenie do 45% kwoty pożyczki zależne od kompleksowości inwestycji, w tym: • 20% za 1 element (mikroinstalacja do produkcji energii elektrycznej, źródło ciepła OZE¹²⁷, lub magazyn energii) • 30% za 2 elementy

¹²⁶ Przez nowy budynek mieszkalny jednorodzinny rozumie się budynek, w przypadku którego na dzień składania wniosku o pożyczkę nie złożono zawiadomienia o zakończeniu budowy budynku mieszkalnego jednorodzinnego lub nie złożono wniosku o wydanie decyzji o pozwoleniu na użytkowanie, lub złożono takie zawiadomienie / wniosek nie wcześniej niż w ciągu 12 miesięcy przed złożeniem wniosku o pożyczkę.

¹²⁷ Przy czym źródło ciepła OZE musi służyć do ogrzewania budynku, lub ogrzewania budynku i ciepłej wody użytkowej.

	45% za 3 elementy
Zabezpieczenia:	Możliwie ograniczone
Inne wymagania i preferencje:	Maksymalnie uproszczony wniosek o pożyczkę i jej rozliczenie Minimalne wymagania co do wkładu własnego odbiorcy ostatecznego – finansowanie do 100% kosztów kwalifikowalnych
Pomoc publiczna i pomoc de minimis	Bez pomocy publicznej
Kryteria wyboru projektów:	Brak specyficznych kryteriów
Wskaźniki produktu	
Założenia i komentarze: Wskaźniki produktu z programu FEM 2021-2027, w realizację których wkład będzie miał niniejszy instrument finansowy. Wartość docelowa wskaźników obliczona na podstawie udziału instrumentu finansowego w całkowitej alokacji pracującej na wskaźnik oraz wartości docelowej wskaźnika przyjętej w FEM 2021-2027	
Wskaźnik:	Wartość docelowa:
Dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej (w tym: energii elektrycznej, energii cieplnej) [MW]	31,6
Wskaźniki rezultatu	
Założenia i komentarze: Wskaźniki rezultatu z programu FEM 2021-2027, w realizację których wkład będzie miał niniejszy instrument finansowy. Wartość docelowa wskaźników obliczona na podstawie udziału instrumentu finansowego w całkowitej alokacji pracującej na wskaźnik oraz wartości docelowej wskaźnika przyjętej w FEM 2021-2027	
Wytworzona energia odnawialna ogółem (w tym: energia elektryczna, energia cieplna) [MWh/rok]	32 434
Dźwignia (efekt mnożnikowy):	1,18
Wartość dodana	1,29

Źródło: Opracowanie własne

7. Tabela wniosków i rekomendacji

Wniosek	Rekomendacja	Adresat	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia	Klasa	Obszar tematyczny	Program operacyjny	Bieżący status rekomendacji
Przeprowadzone badania wskazują na zasadność ustanowienia instrumentu finansowego o charakterze dłużnym (pożyczki), wspierającego inwestycje rozwojowe przedsiębiorstw w Małopolsce, prowadzące do wzrostu ich konkurencyjności oraz trwałości rynkowej. Konkluzja ta wynika z generalnie pozytywnej oceny wsparcia	Na obecnym etapie rekomendacja obejmuje propozycję dwóch wariantów pożyczki wspierającej inwestycje przedsiębiorstw (sektor MŚP oraz small mid-caps i mid-caps) w Małopolsce. Są to: wariant pożyczki z preferencją w postaci obniżonego oprocentowania oraz wariant, w którym oprócz preferencji	IZ FEM 2021-2027	Opracowanie szczegółowej karty produktu (dla obu lub jednego – wybranego – wariantu instrumentu) oraz wybór Menadżera Funduszu Powierniczego i pośredników finansowych.	31 marca 2024	Programowa operacyjna	Przedsiębiorczość, innowacyjność oraz badania i rozwój	FEM 2021-2027	Zatwierdzona w całości.

Wniosek	Rekomendacja	Adresat	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia	Klasa	Obszar tematyczny	Program operacyjny	Bieżący status rekomendacji
pożyczkowego, dystrybuowanego w ramach instrumentów finansowych RPO WM 2014-2020, także ukierunkowanego na podnoszenie konkurencyjności. Jednocześnie wciąż zasadne jest, aby tworzyć zachęty, motywujące do podejmowania inwestycji przy wykorzystaniu finansowania zwrotnego. Zachęty te mogą być dwojakiego rodzaju tj.: mogą dotyczyć oprocentowania (oferować	w oprocentowaniu, obecna będzie szczególna zachęta w postaci możliwości umorzenia części kapitału pożyczki. Przy czym, umorzenie mieć będzie na celu silniejsze ukierunkowanie inwestycji przedsiębiorstw tylko w pewnych dziedzinach (wdrażanie wyników działalności badawczo-rozwojowej oraz inwestycje w sferze GOZ).							

Wniosek	Rekomendacja	Adresat	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia	Klasa	Obszar tematyczny	Program operacyjny	Bieżący status rekomendacji
oprocentowanie preferencyjne) oraz mogą przewidywać ustanowienie specjalnej zachęty w postaci umorzenia części kapitału pożyczki (dla szczególnie preferowanych przedsięwzięć inwestycyjnych).	Generalnie, instrument finansowy powinien zostać ukierunkowany na wspieranie wzrostu konkurencyjności przedsiębiorstw, bazującego na wdrażaniu innowacyjnych rozwiązań produktowych i procesowych, a także inwestycjach podnoszących efektywność procesów wytwórczych i usługowych, dopuszczając jednocześnie finansowanie							

Wniosek	Rekomendacja	Adresat	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia	Klasa	Obszar tematyczny	Program operacyjny	Bieżący status rekomendacji
	wszelkich inwestycji dotyczących rozbudowy zdolności wytwórczych. W przypadku wariantu z umorzeniem, dodatkowo, chodzi o dziedziny inwestycji szczególnie preferowane jako przedmiot wsparcia FEM 2021-2027.							
W ramach Celu Szczegółowego 2i dla mikro i małych firm alokacja na instrument finansowy jest stosunkowo	Rekomendujemy uruchomienie pożyczki na wspieranie efektywności energetycznej dla mikro i małych	IZ FEM 2021-2027	Opracowanie szczegółowej karty produktu oraz wybór Menadżera Funduszu Powierniczego i	31 grudnia 2024	Programowa operacyjna	Energetyka, przedsiębiorczość.	FEM 2021-2027	Zatwierdzona w całości.

Wniosek	Rekomendacja	Adresat	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia	Klasa	Obszar tematyczny	Program operacyjny	Bieżący status rekomendacji
ograniczona, tym niemniej warto w jego ramach zaoferować „czysty” instrument finansowy o niskim oprocentowaniu, bez komponentu bezzwrotnego.	firm, o maksymalnej wartości do 3 milionów złotych, bez umorzeń, ale z możliwością pokrycia części kosztów audytu energetycznego.		pośredników finansowych.					
W ramach celu szczegółowego 2i, w obszarze wsparcia efektywności energetycznej, przeprowadzone analizy wskazują na utrzymanie się potrzeb w zakresie termomodernizacji budynków mieszkalnych i budynków użyteczności publicznej. Wdrażana	Rekomendujemy wdrożenie instrumentu mieszanego, w postaci Pożyczki na poprawę efektywności energetycznej w sektorze mieszkaniowym i budynkach użyteczności publicznej z opcją umorzenia części kapitału.	IZ FEM 2021-2027	Opracowanie szczegółowej karty produktu oraz wybór Menadżera Funduszu Powierniczego i pośredników finansowych.	31 grudnia 2024	Programowa operacyjna	Energetyka	FEM 2021-2027	Zatwierdzona w całości.

Wniosek	Rekomendacja	Adresat	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia	Klasa	Obszar tematyczny	Program operacyjny	Bieżący status rekomendacji
w ramach RPO WM 2014-2020 Pożyczka na zwiększenie efektywności energetycznej w sektorze mieszkaniowym była trafnie zaprojektowana i dobrze odpowiadała na potrzeby klientów. W ramach FEM 2021-2027 warto ją kontynuować, jednocześnie rozszerzając zakres pożyczki na budynki użyteczności publicznej, oraz zwiększając atrakcyjność wsparcia dzięki wprowadzeniu komponentu	Rekomendujemy utrzymanie kluczowych atutów pożyczki (długi okres spłaty i preferencyjne, niskie oprocentowanie), oraz zwiększenie jej atrakcyjności poprzez dodanie opcji umorzeń, po spełnieniu odpowiednich warunków. Rekomendujemy, aby w przypadku budynków użyteczności publicznej, z uwagi m.in. na wysoką alokację oraz silne przyzwyczajenie szczególnie							

Wniosek	Rekomendacja	Adresat	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia	Klasa	Obszar tematyczny	Program operacyjny	Bieżący status rekomendacji
umorzeniowego. Pewnym wyzwaniem może być wykorzystanie bardzo wysokiej alokacji na instrumenty finansowe w tym obszarze.	jednostek samorządu terytorialnego do wsparcia dotacyjnego, zastosować wyższy poziom umorzeń, maksymalnie do 50% kwoty pożyczki.							
W ramach celu szczegółowego 2ii, w obszarze wsparcia rozwoju OZE, przeprowadzone analizy wskazują na zwiększenie popularności stosowania rozwiązań OZE, szczególnie po gwałtownym wzroście cen energii w konsekwencji	Rekomendujemy wdrożenie instrumentu mieszanego w postaci Pożyczki OZE z premią adresowanej do szerokiego grona odbiorców (w tym przedsiębiorstw, JST). Pożyczka OZE z premią będzie finansować instalacje OZE do	IZ FEM 2021-2027	Opracowanie szczegółowej karty produktu oraz wybór Menadżera Funduszu Powierniczego i pośredników finansowych.	31 grudnia 2024	Programowa operacyjna	Energetyka	FEM 2021-2027	Zatwierdzona w całości.

Wniosek	Rekomendacja	Adresat	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia	Klasa	Obszar tematyczny	Program operacyjny	Bieżący status rekomendacji
agresji Rosji na Ukrainę. Coraz ambitniejsze są również wymagania unijne w zakresie zwiększania udziału OZE w miksie energetycznym. Jednocześnie, oferta wsparcia inwestycji w OZE dla MŚP i JST jest relatywnie uboga. Z kolei w przypadku właścicieli domów jednorodzinnych, oferta wsparcia OZE została w ostatnim czasie znacznie rozbudowana, poprzez rozszerzenie programu Mój Prąd na źródła ciepła i magazyny energii, oraz wprowadzenie	produkcji energii elektrycznej i ciepłej, wraz z działającymi na ich potrzeby magazynami energii. Rekomendujemy, by była ona oferowana z preferencyjnym oprocentowaniem, oraz komponentem bezzwrotnym w postaci opcji umorzenia maksymalnie do 50% kwoty pożyczki (zakładamy, że częściej będzie to poziom 20-30%).							

Wniosek	Rekomendacja	Adresat	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia	Klasa	Obszar tematyczny	Program operacyjny	Bieżący status rekomendacji
programu Moje Ciepło finansującego pompy ciepła.	Rekomendujemy rozważenie wprowadzenia drugiego instrumentu w obszarze OZE - Pożyczki OZE z premią dla nowych budynków jednorodzinnych, adresowanego do właścicieli nowych (lub będących jeszcze w trakcie budowy) domów jednorodzinnych. Z pożyczki można byłoby sfinansować mikroinstalacje do produkcji energii elektrycznej (w tym fotowoltaiczne),							

Wniosek	Rekomendacja	Adresat	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia	Klasa	Obszar tematyczny	Program operacyjny	Bieżący status rekomendacji
	źródła ciepła OZE (w tym pompy ciepła, kotły na biomasę), oraz magazyn energii działający na potrzeby danego źródła OZE. Pożyczka byłaby przyznawana na preferencyjnych warunkach, z niskim oprocentowaniem i umorzeniami premiującymi kompleksowość projektu, maksymalnie do 45% kwoty pożyczki.							

Wniosek	Rekomendacja	Adresat	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia	Klasa	Obszar tematyczny	Program operacyjny	Bieżący status rekomendacji
Pośrednicy finansowi w perspektywie 2021-2027 będą musieli mierzyć się z szeregiem wyzwań. Z tego powodu należy, w interesie sprawnej realizacji programu podejmować (lub kontynuować) działania ułatwiające im wdrażanie instrumentów finansowych.	Należy prowadzić działania ułatwiające wnoszenie przez pośredników finansowych wymaganego wkładu własnego.	IZ FEM, BGK, MFR	Kontynuacja oferowania przez MFR linii finansowej dla pośredników finansowych i /lub pożyczki uniwersalnej, wniesienie części wkładu krajowego przez Menedżera Funduszu Powierniczego.	30 czerwca 2024	Programowa operacyjna	System realizacji polityki spójności	FEM 2021-2027	Zatwierdzona w całości.
j.w.	W razie uruchomienia instrumentów finansowych z komponentem bezzwrotnym należy bardzo starannie przygotować ich wdrażania, w	IZ FEM, BGK, MFR	Takie zaprojektowanie zasad wdrażania instrumentów finansowych z komponentem bezzwrotnym, aby były one wystarczająco atrakcyjne dla	30 czerwca 2024	Programowa operacyjna	System realizacji polityki spójności	FEM 2021-2027	Zatwierdzona w całości.

Wniosek	Rekomendacja	Adresat	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia	Klasa	Obszar tematyczny	Program operacyjny	Bieżący status rekomendacji
	miarę możliwości konsultując szczegółowe rozwiązania z przedstawicielami potencjalnych pośredników finansowych, aby nie pojawiły się problemy z wyłonieniem chętnych pośredników i później na etapie wdrażania.		potencjalnych pośredników finansowych, biorąc w szczególności pod uwagę takie kwestie jak ryzyko pośrednika finansowego, klarowność i jednoznaczność odpowiednich postanowień umownych (w szczególności kształt umowy z MFP).					
j.w.	We wszystkich instrumentach dłużnych należy zastosować rynkowe oprocentowanie wkładu własnego	IZ FEM, BGK, MFR	Odpowiednie zaprojektowanie metryk wszystkich instrumentów finansowych oraz umów zawieranych	30 czerwca 2024	Programowa operacyjna	System realizacji polityki spójności	FEM 2021-2027	Zatwierdzona w całości.

Wniosek	Rekomendacja	Adresat	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia	Klasa	Obszar tematyczny	Program operacyjny	Bieżący status rekomendacji
	pośrednika (na poziomie stopy referencyjnej lub w celu unikania sztucznego podnoszenia marży pośrednika na poziomie stopy bazowej KE + 100 punktów bazowych).		przez MFP z pośrednikami finansowymi.					

8. Zestawienie źródeł, baz danych, raportów używanych w analizach

- Program Priorytetowy „Energia Plus”, NFOŚiGW.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/2060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej, Dz. Urz. UE, L 231/159, dalej „Rozporządzenie ogólne”.
- Szczegółowy Opis Priorytetów Programu Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027, Załącznik nr 1 do Uchwały Nr 917/23 Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 23 maja 2023 r., wersja SZOP.FEMP.002, obowiązująca od dnia 23.05.2023 r.
- Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020, Kraków, czerwiec 2023.
- Sprawozdanie z działalności Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w 2021 roku, Warszawa, kwiecień 2022 r. Załącznik do Uchwały Nr 76/22 Rady Nadzorczej NFOŚiGW z dn. 29 kwietnia 2022
- Wytyczne Ministerstwa Finansów dotyczących stosowania jednolitych wskaźników makroekonomicznych będących podstawą oszacowania skutków finansowych projektowanych ustaw, aktualizacja 19 czerwca 2023
- Ustawa z dnia 7 października 1992 r. o regionalnych izbach obrachunkowych (t.j. Dz. U z 2019r. poz. 2137 ze zm.).
- Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii (tj. Dz.U z 2022, poz. 1378).

Strony internetowe:

<https://nbp.pl/projekcja-inflacji-i-pkb-marzec-2023/>

<https://www.gov.pl/web/finanse/wieloletnia-prognoza-finansowa6>

<https://www.rpo.malopolska.pl/skorzystaj/nabory/dzialanie-4-2--eko---przedsiębiorstwa---rpmp-04-02-00-ip-01-12-020-18>

<https://www.gov.pl/web/nfosigw/nabor-iv-wnioskow-2023-2024>

<https://www.bgk.pl/programy-i-fundusze/programy/fundusze-europejskie-dla-nowoczesnej-gospodarki/kredyt-ekologiczny>

<https://businessinsider.com.pl/biznes/rynek-pomp-ciepla-niemal-sie-zatrzymal-ile-kosztuje-teraz-montaz-instalacji/8fxfg24>

<https://mojprad.gov.pl/pytania-i-odpowiedzi/ogolne#czy-program-moj-prad-dotyczy-rowniez-budynkow-nowobudowanych-budynkow-nie-ma-jeszcze-nadanego-adresu-nie-zostal-odebrany-jednak-jest-na-takim-etapie-budowy-ukonczeniu-ze-istnieje-mozliwosc-zamontowania-instalacji-oraz-korzystania-z-niej>

9. Spis tabel i rysunków

Spis tabel

Tabela 1.	Wykorzystanie limitu zadłużenia przez gminy i powiaty województwa małopolskiego	25
Tabela 2.	Zestawienie potrzeb inwestycyjnych i zapotrzebowania na środki zewnętrzne na kompleksowe projekty termomodernizacyjne budynków użyteczności publicznej (luka finansowa)	26
Tabela 3.	Cel / przedmiot finansowania – pożyczki w ramach poddziałania 3.4.1 RPO WM 2014-2020	32
Tabela 4.	Cel / przedmiot finansowania – pożyczki w ramach poddziałania 3.4.2 RPO WM 2014-2020	33
Tabela 5.	Fiszka instrumentu – pożyczka na inwestycje rozwojowe mikro, małych i średnich przedsiębiorstw oraz przedsiębiorstw typu small-mid caps i mid-caps	41
Tabela 6.	Fiszka instrumentu pożyczka z umorzeniem części kapitału pożyczki, przeznaczona na inwestycje rozwojowe mikro, małych i średnich przedsiębiorstw oraz przedsiębiorstw typu small-mid caps i mid-caps	44
Tabela 7.	Fiszka instrumentu pożyczka na efektywność energetyczną dla mikro i małych firm	55
Tabela 8.	Fiszka instrumentu – Pożyczka na poprawę efektywności energetycznej w sektorze mieszkaniowym i budynkach użyteczności publicznej	68
Tabela 9.	Fiszka instrumentu – Pożyczka na OZE z premią	80
Tabela 10.	Fiszka instrumentu – Pożyczka na OZE z premią dla nowych budynków jednorodzinnych	85

Spis wykresów

Wykres 1.	Średnia cena sprzedaży energii elektrycznej na rynku konkurencyjnym od trzeciego kwartału 2020 do trzeciego kwartału 2022 (w zł/MWh)	53
-----------	--	----

10. Bibliografia

- „Ewaluacja efektów wdrażania zwrotnych instrumentów finansowych realizowanych w ramach RPO WM 2014-2020 wraz z analizą ex ante dla perspektywy finansowej 2021-2027”, PAG Uniconsult / imapp consulting, grudzień 2020.
- „Ex ante Assessment of Financial Instruments for the Proposed Operational Programme on Infrastructure and Environment 2014-2020 in selected sectors”, The World Bank 2016.
- „Monitor Transformacji Cyfrowej Biznesu”, KPMG, Warszawa 2022.
- „Ewaluacja wsparcia konkurencyjności, innowacyjności i umiędzynarodowienia małopolskich MŚP w ramach 3 osi priorytetowej RPO WM na lata 2014-2020 – etap II”, EU-Consult i PAESP, Gdańsk 2022.
- „Firmy wobec rosnących cen energii”. Badanie EY, EYGM Limited, marzec 2023
- „Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce – 2021”, PARP, Warszawa 2021.
- „Małopolska. Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027” (CCI 2021PL16FFPR006), Załącznik nr 1 do Uchwały Nr 2282/22 Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 30 grudnia 2022 r., Kraków, grudzień 2022 r.
- „Opracowanie metodologii szacowania potrzeb finansowych oraz luki finansowej w obszarach polityki rozwoju wraz z pierwszym oszacowaniem”, EPSEC, Ipopema na zlecenie MFiPR, Warszawa 2020.
- „Raport końcowy z realizacji etapu I umowy na „Świadczenie eksperckiej usługi doradczej, polegającej na wykonaniu prac koncepcyjnych, analitycznych i redakcyjnych prowadzących do sporządzenia oceny ex – ante dotyczącej instrumentów finansowych wdrażanych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego w okresie 2021-2027 wraz z merytorycznym wsparciem doradczym w zakresie instrumentów finansowych na etapie negocjacji programu z Komisją Europejską”, PAG Uniconsult, Imapp Consulting na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego, Warszawa, 30 maja 2022 r.

Załącznik 1 – założenia przyjęte przy wyliczaniu wskaźników

CS 1(iii)	Pożyczka z umorzeniem na inwestycje rozwojowe mikro, małych i średnich przedsiębiorstw oraz przedsiębiorstw small mid-caps i mid-caps	
Wskaźniki produktu		
Wskaźnik	Wartość docelowa	Sposób wyliczenia i przyjęte założenia
Przedsiębiorstwa objęte wsparciem (w tym: mikro, małe, średnie, duże)	221 W tym, z uwagi na przyjęte założenia na temat struktury portfela: • 110 mikro i małe (co najmniej) • 89 średnie (wartość wynikowa) • 22 duże, w tym small mid-caps i mid-caps (maksymalnie)	Wykorzystano oszacowanie obecne w programie FEM 2021-2027, bowiem jest ono adekwatne. Przede wszystkim pozwala na zaplanowanie wielkości portfela, wynikającego ze średniej pożyczki w wysokości ok. 895 tys. zł tj. w wysokości 75% przedziału wartości pożyczki (0 - 1,2 mln zł). Przyjęcie tego założenia uzasadnia włączenie do portfela przedsiębiorstw klasyfikowanych jako small mid-caps oraz mid-caps. W przypadku tego rodzaju firm należy spodziewać się zainteresowania pożyczkami w ich górnej, maksymalnej wartości. Jednocześnie zakładamy wdrażanie pożyczek w ciągu 2-3 najbliższych lat, a więc w okresie wysokiej inflacji – co oznacza zapotrzebowanie na rosnące porcje finansowania. Ponadto, wprowadzenie komponentu umorzeniowego na pewno uatrakcyjni proponowany instrument – umorzenia co do zasady, zachęcają do pozyskiwania większych kwot finansowania („uzysk” z umarzonej wartości nominalnej jest większy), poza tym, można zakładać, że sfery inwestycji, w których oferowane są umorzenia, są z zasady kapitałochłonne, a także, podejmowane zwykle, przez firmy o solidnym standingu ekonomiczno-finansowym (szczególnie kategorii „średnie”), który również oznacza zasadność sięgania po kapitał dłużny (szczególnie tani – z uwagi na preferencje w oprocentowaniu).
Przedsiębiorstwa objęte wsparciem z instrumentów finansowych	221	Jak wyżej.

CS 1(iii)	Pożyczka z umorzeniem na inwestycje rozwojowe mikro, małych i średnich przedsiębiorstw oraz przedsiębiorstw small mid-caps i mid-caps	
Wskaźniki rezultatu		
Wartość inwestycji prywatnych uzupełniających wsparcie publiczne (w zł)	18 761 565	Co do zasady, przyjmujemy, że wartość inwestycji prywatnych będzie umiarkowana. Realność tego założenia wynika z preferencji oferowanej w niniejszym instrumencie finansowym tj. możliwości sfinansowania 100% nakładów inwestycyjnych środkami pożyczki. Dopuszcza się zatem, możliwość sfinansowania projektu inwestycyjnego bez wkładu własnego pożyczkobiorcy. Tym niemniej, można założyć, że pewien niewielki wkład prywatny będzie się pojawiał (choćby z uwagi na niedoszacowania – często okazuje się, że nakłady inwestycyjne są niedoszacowane (zasada niedoszacowania strony kosztowej i przeszacowywania strony sprzedażowej). W przypadku niniejszej pożyczki wielkość niedoszacowań nakładów może być ograniczona z uwagi na generalnie wysoką (zakładaną) średnią (zakres finansowy pożyczki umożliwia finansowanie przedsięwzięć o stosunkowo wysokiej wartości; w sytuacji braku wkładu własnego, pożyczka może pokryć większy wolumen wydatków). Przyjmujemy ekspercko (minimum) 10% wartości inwestycji finansowanych pożyczką: 10% x 197 615 647 zł (alokacja na pożyczki)
MŚP wprowadzające innowacje produktowe lub procesowe	26	Metodologia szacowania tego wskaźnika przyjęta w FEM odwołuje się do doświadczeń płynących ze wsparcia dotacyjnego. W przypadku tego wskaźnika, obrazującego efekt zastosowania instrumentu finansowego, rozwiązaniem jest oszacowanie oparte na proporcji udziału alokacji na instrumenty finansowe do alokacji ogółem na cel szczegółowy, a więc: 67 firm – alokacja ogółem = 458 991 345 zł Alokacja ogółem na IF = 178 600 000 zł 67 * 178 600 000 zł / 458 991 345 zł = 26

CS 1(iii)	Pożyczka z umorzeniem na inwestycje rozwojowe mikro, małych i średnich przedsiębiorstw oraz przedsiębiorstw small mid-caps i mid-caps	
Nowe przedsiębiorstwa utrzymujące się na rynku	51	Oszacowanie j.w. (proporcja), wartość odniesienia na podstawie programu FEM 2021-2027 = 131 przedsiębiorstw.

CS 2(i)	Pożyczka na efektywność energetyczną dla mikro i małych firm	
CS 2(i)	Pożyczka na efektywność energetyczną dla mikro i małych firm	
Wskaźniki produktu		
Wskaźnik	Wartość docelowa	Sposób wyliczenia i przyjęte założenia
Przedsiębiorstwa objęte wsparciem (w tym: mikro, małe, średnie, duże)	31	Zgodnie z dokumentem „Metodologia szacowania wartości wskaźników EFRR” założono, że łącznie zostaną udzielone 34 pożyczki, z czego 3 będą udzielone tym samym firmom, zatem wartość wskaźnika powinna wynosić 31, taka znajduje się też w Programie. Niestety, ze względu na brak danych historycznych (brak tego typu instrumentu finansowego w ramach RPO WM 2014-2020), nie wydaje się nam możliwe oszacowanie tego wskaźnika w podziale na 4 grupy przedsiębiorców.
Przedsiębiorstwa objęte wsparciem z instrumentów finansowych	31	Jak wyżej
Wskaźniki rezultatu		
Roczne zużycie energii pierwotnej, w tym: w lokalach mieszkalnych, budynkach publicznych, przedsiębiorstwach, innych (MWh/rok)	9519,20	Wskaźnik docelowy został oszacowany w następujący sposób: Alokację na instrumenty finansowe skierowaną na poprawę efektywności energetycznej przedsiębiorstw w ramach CS 2(i) tj. 8 mln euro porównano do alokacji na alokacji skierowanej na projekty głębokiej modernizacji energetycznej przedsiębiorstw, budynków użyteczności publicznej oraz budynków mieszkalnych wielorodzinnych (a więc bez innych typów, takich jak działania podnoszące świadomość, ciepłownictwo itp.), w oparciu o podział na kategorie interwencji w FEM

		2021-2027 (kody 038, 040, 042, 044, 045, 048, łącznie 133 655 881 euro). • Ustalono udział alokacji na IF w ramach CS 2(i), skierowanych do mikro i małych firm w ogóle alokacji na instrumenty bezzwrotne i instrumenty finansowe w ramach CS 2(i) wynoszący 5,98% (8 milionów euro podzielone przez 133 655 881 euro). • Wartość docelową wskaźnika rezultatu dla całego CS 2(i) pomnożono przez 5,98% i w ten sposób oszacowano docelową odpowiedniego wskaźnika. • Wartość docelowa (dla wszystkich ostatecznych odbiorców) została oszacowana zgodnie z warunkiem dostępowym, w ramach którego preferowane będą projekty z zakresu głębokiej, kompleksowej modernizacji energetycznej, zwiększające efektywność energetycznej na co najmniej o 30% - zob. „Metodologia szacowania wartości wskaźników EFRR”. Naturalnie, takie podejście ma określone wady, różne typy projektów i różny ich sposób finansowania mogą prowadzić do zróżnicowanych oszczędności, nie widzimy jednak możliwości dokonania szacunków w inny sposób. Wartość bazową wskaźnika oszacowano na poziomie 13 599 MWh/rok.
Szacowana emisja gazów cieplarnianych (tony ekwiwalentu dwutlenku węgla/rok)	2595,92	Wielkość wskaźnika oszacowano w identyczny sposób jak poprzedni wskaźnik rezultatu.

		Wartość bazową wskaźnika oszacowano na poziomie 3708,44 tony ekwiwalentu dwutlenku węgla/rok
--	--	--

CS 2i		Pożyczka na poprawę efektywności energetycznej w sektorze mieszkaniowym i budynkach użyteczności publicznej
Wskaźniki produktu		
Wskaźnik	Wartość docelowa	Sposób wyliczenia i przyjęte założenia
Lokale mieszkalne o lepszej udoskonalonej charakterystyce energetycznej [lokalne mieszkalne]	86	Wartość docelowa wskaźnika została oszacowana w następujący sposób: - Oszacowano wartość alokacji w ramach CS 2i pracującej na niniejszy wskaźnik (tj. skierowanej na projekty poprawy efektywności energetycznej wielorodzinnych budynków mieszkalnych), w oparciu o podział na kategorie interwencji w FEM 2021-2027 (kod 042 i część kodu 048, łącznie 23 673 750 euro) - Obliczono udział alokacji przeznaczonej na IF w całości alokacji pracującej na niniejszy wskaźnik, otrzymując wartość 63% (15 000 000 euro / 23 673 750 euro = 63%) - Wartość docelową wskaźnika dla całego CS 2(i), czyli 135, pomnożono przez 63% i w ten sposób oszacowano wartość docelową wskaźnika dla niniejszego instrumentu finansowego (86)
Budynki publiczne o lepszej charakterystyce energetyczne [m2]	359 787	Wartość docelowa wskaźnika została oszacowana w następujący sposób: Oszacowano wartość alokacji w ramach CS 2i pracującej na niniejszy wskaźnik (tj.

		skierowanej na projekty głębokiej modernizacji energetycznej budynków użyteczności publicznej), w oparciu o podział na kategorie interwencji w FEM 2021-2027 (kod 044, 045 i część kodu 048, łącznie 101 982 131 euro) • Obliczono udział alokacji przeznaczonej na IF w całości alokacji pracującej na niniejszy wskaźnik, otrzymując wartość 51% (52 000 000 euro / 101 982 131 euro = 51%) • Wartość docelową wskaźnika dla całego CS 2(i), czyli 705 612, pomnożono przez 51% i w ten sposób oszacowano wartość docelową wskaźnika dla niniejszego instrumentu finansowego (359 787)
Wskaźniki rezultatu		
Roczne zużycie energii pierwotnej (w tym: w lokalach mieszkalnych, budynkach publicznych, przedsiębiorstwach, innych) [MWh/rok]	113 996 (wartość bazowa) 79 797 (wartość docelowa)	Wartość docelowa wskaźnika została oszacowana w następujący sposób: • Oszacowano wartość alokacji w ramach CS 2i pracującej na niniejszy wskaźnik (tj. skierowanej na projekty głębokiej modernizacji energetycznej przedsiębiorstw, budynków użyteczności publicznej oraz budynków mieszkalnych wielorodzinnych), w oparciu o podział na kategorie interwencji w FEM 2021-2027 (kody 038, 040, 042, 044, 045, 048, łącznie 133 655 881 euro) • Obliczono udział alokacji przeznaczonej na IF w całości alokacji pracującej na niniejszy wskaźnik, otrzymując wartość

		50% (67 000 000 euro / 133 655 881 euro = 50%) Wartość bazową i docelową wskaźnika dla całego CS 2i, czyli odpowiednio 227 406 i 159 184, pomnożono przez 50% i w ten sposób oszacowano wartość bazową i docelową wskaźnika dla niniejszego instrumentu finansowego (odpowiednio 113 996 i 79 797)
Szacowana emisja gazów cieplarnianych [tony ekwiwalentu CO₂/rok]	31 087 (wartość bazowa) 21 761 (wartość docelowa)	Wartość docelowa wskaźnika została oszacowana w następujący sposób: - Oszacowano wartość alokacji w ramach CS 2i pracującej na niniejszy wskaźnik (tj. skierowanej na projekty głębokiej modernizacji energetycznej przedsiębiorstw, budynków użyteczności publicznej oraz budynków mieszkalnych wielorodzinnych), w oparciu o podział na kategorii interwencji w FEM 2021-2027 (kody 038, 040, 042, 044, 045, 048, łącznie 133 655 881 euro) - Obliczono udział alokacji przeznaczonej na IF w całości alokacji pracującej na niniejszy wskaźnik, otrzymując wartość 50% (67 000 000 euro / 133 655 881 euro = 50%) - Wartość bazową i docelową wskaźnika dla całego CS 2i, czyli odpowiednio 62 014 oraz 43 410, pomnożono przez 50% i w ten sposób oszacowano wartość bazową i docelową wskaźnika dla niniejszego instrumentu finansowego (odpowiednio 31 087 i 21 761)

CS 2ii	Pożyczka na OZE z premią	
Wskaźniki produktu		
Wskaźnik	Wartość docelowa	Sposób wyliczenia i przyjęte założenia
Liczba wspartych społeczności energetycznych działających w zakresie energii odnawialnej [społeczności energetyczne działające w zakresie energii odnawialnej]	6	Wartość docelowa wskaźnika została oszacowana w następujący sposób: • Z uwagi na brak podziału alokacji na różne typy inwestycji (kategorie interwencji dotyczą rodzaju OZE, np. energia ze słońca, z wiatru, a nie np. społeczności energetycznych) przyjęto, że udział alokacji przeznaczonej na IF w całości alokacji pracującej na niniejszy wskaźnik jest taki sam jak w całym CS 2i • Obliczono udział alokacji przeznaczonej na IF w całości alokacji w ramach CS 2ii, otrzymując wartość 81% (84 431 955 euro / 104 431 955 euro = 81%) • Wartość docelową wskaźnika dla całego CS 2ii, czyli 8, pomnożono przez 81% i w ten sposób oszacowano wartość docelową wskaźnika dla niniejszego instrumentu finansowego (6)
Przedsiębiorstwa objęte wsparciem (w tym: mikro, małe, średnie, duże) [przedsiębiorstwa]	96	Wartość z definicji równa wartości docelowej wskaźnika Przedsiębiorstwa objęte wsparciem z instrumentów finansowych (96)
Przedsiębiorstwa objęte wsparciem z instrumentów finansowych [przedsiębiorstwa]	96	• Przyjęto założenie, że na wskaźnik pracuje tylko alokacja przeznaczona na niniejszy instrument finansowy, bo jest on jedynym instrumentem finansowym skierowanym w ramach CS 2ii do przedsiębiorstw

		Wartość docelowa wskaźnika jest więc równa wartości docelowej przyjętej w FEM 2021-2027 (96)
Dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej (w tym: energii elektrycznej, energii cieplnej) [MW]	93,7	Wartość docelowa wskaźnika została oszacowana w następujący sposób: - Przyjęto, że na wskaźnik pracuje cała alokacja przeznaczona na CS 2ii - Obliczono udział alokacji przeznaczonej na IF w całości alokacji w ramach CS 2ii, otrzymując wartość 81% ($84\,431\,955 \text{ euro} / 104\,431\,955 \text{ euro} = 81\%$) - Wartość docelową wskaźnika dla całego CS 2ii, czyli 155, pomnożono przez 81% i w ten sposób oszacowano wartość docelową wskaźnika dla obu IF zaproponowanych w ramach CS 2ii (125,3) - Otrzymaną wartość podzielono proporcjonalnie do alokacji na 2 zaproponowane w ramach CS 2ii instrumenty finansowe – na niniejszy instrument przypada 75% środków ($296,8 \text{ mln zł} / 396,8 \text{ mln zł} = 74,8\%$). - Wartość docelowa wskaźnika dla niniejszego instrumentu finansowego oszacowano na poziomie 93,7 ($74,8\% * 125,3 = 93,7$)
Wskaźniki rezultatu		
Wytworzona energia odnawialna ogółem (w tym: energia elektryczna, energia cieplna) [MWh/rok]	96 265	Wartość docelowa wskaźnika została oszacowana w następujący sposób: - Przyjęto, że na wskaźnik pracuje cała alokacja przeznaczona na CS 2ii - Obliczono udział alokacji przeznaczonej na IF w całości

		alokacji w ramach CS 2ii, otrzymując wartość 81% (84 431 955 euro / 104 431 955 euro = 81%) - Wartość docelową wskaźnika dla całego CS 2ii, czyli 159 185, pomnożono przez 81% i w ten sposób oszacowano wartość docelową wskaźnika dla obu IF zaproponowanych w ramach CS 2ii (128 699) - Otrzymaną wartość podzielono proporcjonalnie do alokacji na 2 zaproponowane w ramach CS 2ii instrumenty finansowe – na niniejszy instrument przypada 74,8% środków (296,8 mln zł / 396,8 mln zł = 75%). - Wartość docelowa wskaźnika dla niniejszego instrumentu finansowego oszacowano na poziomie 96 265 (74,8% * 128 699 = 96 265)
--	--	---

CS 2ii	Pożyczka na OZE z premią dla nowych budynków jednorodzinnych`	
Wskaźniki produktu		
Wskaźnik	Wartość docelowa	Sposób wyliczenia i przyjęte założenia
Dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej (w tym: energii elektrycznej, energii cieplnej) [MW]	31,6	Wartość docelowa wskaźnika została oszacowana w następujący sposób: • Przyjęto, że na wskaźnik pracuje cała alokacja przeznaczona na CS 2ii • Obliczono udział alokacji przeznaczonej na IF w całości alokacji w ramach CS 2ii, otrzymując wartość 81% (84 431 955 euro / 104 431 955 euro = 81%) • Wartość docelową wskaźnika dla całego CS 2ii, czyli 155,

		pomnożono przez 81% i w ten sposób oszacowano wartość docelową wskaźnika dla obu IF zaproponowanych w ramach CS 2ii (125,3) - Otrzymaną wartość podzielono proporcjonalnie do alokacji na 2 zaproponowane w ramach CS 2ii instrumenty finansowe – na niniejszy instrument przypada 25,2% środków (100 mln zł / 396,8 mln zł = 25,2%). - Wartość docelowa wskaźnika dla niniejszego instrumentu finansowego oszacowano na poziomie 31,6 ($25,2\% \cdot 125,3 = 31,6$)
Wskaźniki rezultatu		
Wytworzona energia odnawialna ogółem (w tym: energia elektryczna, energia cieplna) [MWh/rok]	32 434	Wartość docelowa wskaźnika została oszacowana w następujący sposób: - Przyjęto, że na wskaźnik pracuje cała alokacja przeznaczona na CS 2ii - Obliczono udział alokacji przeznaczonej na IF w całości alokacji w ramach CS 2ii, otrzymując wartość 81% ($84\,431\,955 \text{ euro} / 104\,431\,955 \text{ euro} = 81\%$) - Wartość docelową wskaźnika dla całego CS 2ii, czyli 159 185, pomnożono przez 81% i w ten sposób oszacowano wartość docelową wskaźnika dla obu IF zaproponowanych w ramach CS 2ii (128 699) - Otrzymaną wartość podzielono proporcjonalnie do alokacji na 2 zaproponowane w ramach CS 2ii instrumenty finansowe – na niniejszy instrument przypada 25,2% środków (100 mln zł / 396,8 mln zł = 25,2%).

		Wartość docelowa wskaźnika dla niniejszego instrumentu finansowego oszacowano na poziomie 32 434 ($25,2\% \cdot 128\,699 = 32\,434$)
--	--	---